

VYDÁVÁ MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY

vyznamenáný medailí Za upevňování přátelství ve zbrani 1. stupně a Pamětní
medailí k 30. výročí Slovenského národního povstání, květnového povstání
českého lidu, osvobození Československa Sovětskou armádou

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ ŠESTÝ ROČNÍK

9

K uplatňování nových forem vědeckovýzkumné činnosti a využívání jejích výsledků

Rozvinutá socialistická společnost může dosáhnout svých cílů pouze tehdy, bude-li široce a všestranně využívat poznatků vědy a techniky ve výrobě a v celém společenském životě. Společnost, která chce vybudovat komunismus, jinou cestu nemá.

XVII. sjezd Komunistické strany Československa, který vytyčil před stranu i před celou společnost jasnou, konkrétní perspektivu dalšího všestranného rozvoje naší země, věnoval právem zvýšenou pozornost rozvoji vědy a techniky, jejich úloze v současném období výstavby a obrany socialistické vlasti. Je příznačné, že v Politické zprávě ústředního výboru KSČ XVII. sjezdu Komunistické strany Československa a v Hlavních směrech hospodářského a sociálního rozvoje ČSSR na léta 1986—1990 a výhledu do roku 2000 je položen důraz na podstatné urychlení vědeckotechnického pokroku a důsledné zavádění jeho výsledků do praxe.

Pro organické spojování předností socialismu s vymoženostmi vědeckotechnického pokroku mají důležitý význam takové formy a metody spojení vědy s praxí, které jsou adekvátní možnostem a potřebám výstavby socialismu, jak pokud jde o rozvoj praxe, tak i vědeckého poznání. V tomto smyslu je pro nás inspirací a příkladem jednání XXVII. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu, na němž byla přijata strategie řízení koncepce urychlování vědeckotechnického pokroku, kterou vypracovala strana. Jde zejména o rozhodné odstraňování překážek, které brání vědeckotechnickému pokroku a zajištění střežných, revolučních změn ve všech jeho směrech.

Předmětem našeho zájmu jsou otázky sepětí vědy s potřebami obrany, konkrétně s některými stránkami vojenské výstavby v širším smyslu. Tyto potřeby jsou vyjádřeny v komplexu opatření, jimiž se realizují programové úkoly politiky KSČ a socialistického státu počínaje organizací obranného průmyslu, přípravou obyvatelstva v morálně politickém a vojenském smyslu, přípravou nezbytných mobilizačních opatření a konče ideově politickými, organizačními a technickými opatřeními ve vlastních ozbrojených silách.

Velení Československé lidové armády při uskutečňování vědní politiky KSČ soustavně usiluje o uplatňování výsledků vědeckotechnického pokroku ve vojenství. Ministr národní obrany ČSSR generálplukovník Milán Václavík uvedl na XVII. sjezdu strany, že v této oblasti „se věda a technika prosazují mimořádně závratným tempem. Abychom mohli

zabezpečit nové a moderní prostředky pro obranu země a plnit své závazky v rámci Varšavské smlouvy, musíme ještě aktivněji než dosud využívat potenciálu našich vědeckých pracovišť a vojenských vysokých škol". (Václavík, M.: Vystoupení na XVII. sjezdu KSČ. Rudé právo, 28. 3. 1986.) Efektivní činnost výzkumné a vývojové základny ČSLA přispívá k růstu vědeckého potenciálu našeho státu, zejména jeho připravenosti a schopnosti účinně se podílet na posilování obranyschopnosti ČSSR.

Rozvíjení této činnosti věnují příslušné orgány v ČSLA trvalou pozornost. Výsledkem je prohlubování vědeckého poznání zákonů přírody, společnosti a myšlení spojených s přípravou a vedením ozbrojeného zápasu k obraně socialismu, zdokonalování odborné, politické a morální připravenosti vědeckých kádřů k řešení stanovených úkolů, plánovitá organizace vědeckých výzkumů, urychlování tvorby vědeckých poznatků pro potřeby obrany země, zlepšování materiálního a kádrového zabezpečení vědeckovýzkumné činnosti. Současně se zvyšuje úsilí samotné vědecké základny, která směřuje k tomu, aby:

- jednotlivé formy a metody spojování vědy s praxí zabezpečovaly materializaci vědeckých poznatků z hlediska maximální účelnosti, nejvhodnější doby a optimálního rozsahu jejich zavádění do praxe,

- ve větší míře působily k vytváření podmínek pro přednostní rozvoj samotné vědy,

- vědeckým pracovníkům byly ukládány k řešení skutečně nové vojenskoteoretické a vojenskopraktické úkoly,

- požadavky vědy na využívání technických prostředků k řešení vědeckých výzkumů byly uspokojovány včas, v požadované kvalitě a v dostatečném množství.

Tyto skutečnosti přispívají k upevňování samotného vojenského potenciálu jako schopnosti socialistického státu udržovat a zdokonalovat ozbrojené síly, zvyšovat jejich bojovou připravenost, doplňovat je vyškolenými kádry, vybavovat moderní technikou, zbraněmi a veškerým potřebným materiálem v míru i v případě války. Nutnost neustálého zdokonalování vojenského potenciálu bezprostředně souvisí se současnou mezinárodní vojenskopolitickou situací ve světě. Reakční militaristické síly, zejména v USA, stupňují hrozbě zbrojení, urychlují modernizaci a výstavbu ozbrojených sil a pokračují v realizaci plánů militarizace kosmu.

Za této situace dochází v naší společnosti a v ČSLA k dynamičtějším rozvíjení vědy a k hledání a uplatňování nových, stále účinnějších forem organizace vědeckovýzkumné činnosti a spolupráce, které by přispěly k rychlejší tvorbě a využívání jejích výsledků pro potřeby obrany země a celého socialistického společenství. Základní politické východisko této činnosti představuje program budování rozvinuté socialistické společnosti, konkretizovaný na další období XVII. sjezdem strany. Požadavky na vlastní rozvoj vědy a techniky včetně forem vědecké činnosti obsahuje Komplexní program vědeckotechnického pokroku členských zemí RVHP do roku 2000 a hlavní směry hospodářského a sociálního rozvoje ČSSR na léta 1986—1990 a výhled do roku 2000.

Konkrétní formy organizace vědeckovýzkumné činnosti z hlediska potřeb obrany jsou do značné míry závislé na poměru a vzájemných vztazích mezi systémem vědeckých zařízení státu a systémem vojenských výzkumných a vývojových zařízení. Určení optimálního poměru mezi oběma systémy je záležitostí stranického a státního vedení. V současné době vystupuje výrazně do popředí požadavek hodnotit nové vědecké poznatky v závislosti na jejich možném uplatnění ve vojenství. V tomto smyslu je zvláště cenný základní výzkum, jehož výsledky mohou vést při promyšleném využívání ke kvalitativním změnám ve vojenské praxi. Je stále obtížnější ukázat hranici, kde končí základní výzkum, a kde začíná aplikace vědy. Zvláště výrazně se to projevuje tam, kde je oprav-

dový zájem o vytváření podmínek k urychlování převodu výsledků základního výzkumu do praxe.

Aktuálním úkolem z hlediska potřeb obrany je hledání a zkoušení nových forem a způsobů propojení pracovišť základního výzkumu v ČSSR s praxí. V sedmé pětiletce vznikla v civilním sektoru některá vědeckovýzkumná sdružení, vědeckovýrobní jednotky a rozvíjela se realizační činnost ČSAV a SAV s cílem urychlit využívání výsledků dosažených základním výzkumem. Tato praxe by měla přinést již v blízké budoucnosti kvalitativně nové výsledky, využitelné rovněž pro zdokonalování vojenské techniky a způsobů vedení bojové činnosti.

Jako optimální organizační forma spojení vědy a výroby se jeví vědeckovýrobní sdružení, jehož hlavními články jsou vědeckovýzkumné a vývojové organizace. Nejdůležitější úkol vědeckovýrobních sdružení spočívá ve vytváření neefektivnějších vzorů techniky a jejím předávání v definitivní podobě příslušným závodům a výrobním zařízením. Pro vojenská výrobní zařízení se tak otevírají širší možnosti ke zvyšování technickoekonomické úrovně výroby, z hospodárnění výrobní a opravárenské činnosti, dosahování větších úspor zhmotnělé a živé práce a zdokonalování vlastní inovační aktivity. Jde především o rozvíjení zlepšovatelejšího a vynálezcejšího hnutí, uzavírání a plnění sdružených socialistických závazků, rozvíjení a zkvalitňování hnutí racionalizačních a komplexních racionalizačních brigád. Jsou to právě tyto brigády, které urychlují osvojování nových technických nástrojů a zavádění nových technologických procesů, zvyšování produktivity práce a dosahování úspor surovin, energie a materiálů.

K rychlejšímu využívání poznatků základního výzkumu by měly postupně napomoci navrhované a předpokládané progresivní články vědeckovýrobních sdružení, zejména vědecká střediska pro aplikovaný výzkum a podniky pro zavádění nové techniky a technologie. Jejich výsledky by se měly odrazit rovněž v činnosti vojenských výrobních zařízení. Šlo by zejména o zvýšení technickoekonomické úrovně v oblasti mechanizace a automatizace výroby, řídicích procesů včetně informačního systému, při uplatňování moderních technologií, nových druhů renovací a specializace v nich.

Při uplatňování uvedených forem a způsobů organizace vědeckovýzkumné činnosti a spojení vědy s praxí vystupuje zjevně do popředí efektivnost a účelnost nepřetržitého předávání výsledků civilního výzkumu výzkumným, vývojovým a výrobním zařízením ČSLA. Současně s tím se otevírají širší možnosti pro reciproční poskytování výsledků nebo jiné produkce civilní sféry ze strany ČSLA. V tomto smyslu dochází zejména od 8. zasedání ÚV KSČ k rozhodnějším krokům při vytváření společných poradních nebo plánovacích orgánů, pracovišť, tvůrčích řešitelských kolektivů, při řešení otázek investiční povahy, výchovy kádrů apod. V současné době jsou vytvářeny předpoklady pro uplatňování vyšších forem organizace vědeckovýzkumné činnosti a spolupráce, jakými jsou dočasně nebo dlouhodobě fungující a účelově zaměřené řešitelské kolektivy a týmy, funkční vědeckovýzkumná pracoviště, koordinační střediska apod. Tyto vyšší formy předpokládají neustálé prohlubování koordinace plánů rozvoje vědy a techniky, společnou práci v oblasti prognóz a informací, spolupráci a vědeckotechnickou integraci při řešení dalších problémů a úkolů. Dále předpokládají, aby pracoviště výzkumné a vývojové základy byla cílevědomě vybavována stále modernějšími přístroji, pomůckami a zařízeními, aby se zkvalitňovaly informační služby a technicky se dobudovala vědeckoinformační pracoviště.

Vysoce perspektivní formu organizačního a ekonomického spojení výzkumu s výrobou představuje budování komplexních vědeckých ústavů, které disponují vlastním základním výzkumem, aplikovaným výzkumem a vývojem. Využívání jejich výsledků pro potře-

by obrany země může být dosahováno přímo (ve struktuře obranného průmyslu i výzkumné vývojové základny ČSLA) nebo zprostředkovaně (ve struktuře národního hospodářství a vědy).

Všechny formy a způsoby organizování vědeckovýzkumné činnosti a spolupráce by měly splňovat podstatné stránky vědeckotechnického pokroku v současnosti, jakými jsou: splynutí vědy a techniky, přeměna vědy v bezprostřední výrobní a vojenskou sílu, kvalitativní změny v technologické základně výroby, formování pracovníků nového typu a přechod od extenzivního rozvoje výroby k intenzivnímu. Takovéto pojetí a přístupy nabývají na aktuálnosti právě nyní — po XVII. sjezdu KSČ. Půjde zejména o koordinovaný postup při výzkumu, vývoji a využívání principiálně nových druhů techniky a technologií soustředěním úsilí do pěti prioritních směrů: elektronizace, komplexní automatizace, jaderné energetiky, nových materiálů a technologií jejich výroby a zpracování, biotechnologií. V tom se promítá i skutečnost, že se věda stále více stává bezprostřední výrobní, ale i vojenskou silou.

V těchto prioritních směrech se předpokládá dosahovat kvalitativně nových výsledků a výstupů, kterých bude možné také ve větší nebo menší míře využít v zájmu obrany země. K tomu by měly přispět radikální přeměny v nových oblastech rozvoje techniky (samostatné počítače, kosmická technika, biologická technika atd.), hluboké změny v tradičních oblastech techniky (skoky v rozvoji radiotechniky, v dopravě, v energetické technice atd.), rozvoj technických věd a systematictější utváření technického vědomí ve společnosti, přeměna přírodních věd na základ technických věd, důslednější využívání společenských věd při tvorbě metodologického aparátu technických věd, vybavení vědy průmyslově technickými zařízeními apod.

Hromadné využívání výpočetní a mikroprocesorové techniky významně přispěje ke zkvalitnění celého systému řízení a výstavby ČSLA, k podstatnému zvýšení efektivity vojenské činnosti a zdokonalování vojenské praxe (zejména bojové praxe vojsk). Elektronizace najde své uplatnění hlavně ve vojenské technice jako specifickém druhu techniky, která svou vlastní konstrukcí nebo dodatečnými konstrukčními úpravami odráží zvláštní potřeby vojenství. V tomto smyslu jde zejména o zbraně, nosiče zbraní (tanky, vrtulníky, letouny), technické prostředky velení vojskům a řízení bojových prostředků, technické prostředky zabezpečení bojové činnosti (průzkumné, ženijní), technické učební a výcvikové prostředky a zařízení, technické prostředky speciální propagandy atd.

Komplexní automatizace je spojena s prudkým rozvojem kybernetické techniky jako základu řízení výrobního procesu, vytvářením automatických systémů řízení výroby, vznikem velkých automatických systémů (energetických, dopravních, informačních atd.), vývojem, výrobou a nasazením pružných výrobních systémů, automatizovaného projektování konstrukčních prací a technické přípravy výroby (včetně automatizovaného řízení technologických procesů) a se zaváděním automatizovaných linek na základě širokého uplatnění robotů. Ve vojenství se to promítne zejména v automatizaci velení jako procesu zavádění a využívání automatizovaných prostředků v systému velení vojskům a uskutečňování tomu odpovídajících organizačních a jiných opatření, která zabezpečují automatizovaný sběr, přenos a zpracování informací v požadovaném rozsahu, formě a reálném čase. Cílem procesu rozvoje automatizace velení vojskům je přechod od automatizace jednotlivých činností a souborů činností k jejich úplné automatizaci činnosti.

Tyto jevy a procesy vyvolávají nové požadavky na politickou a odbornou přípravu velitelů a štábů a na změny v metodách a formách jejich řídicí činnosti. To se projevuje především v rychlém rozvoji vzdělávání, zasahujícím nejširší masy vojáků (věda odevzdává nové poznatky vzdělávacímu systému), v procesu intelektualizace vojenství (vzrůstá po-

díl teoretického myšlení), v rozvoji tvůrčího vztahu příslušníků armády k vojenské činnosti (novátorství, zlepšovatelství, racionalizační hnutí), ve zvyšování zájmu a úlohy každého vojáka v procesu zdokonalování organizace a řízení vojenské činnosti. To vše vede v konečném důsledku ke zvýšení bojových možností vojsk a efektivnosti velení vojskům.

Rozvoj jaderné energetiky přináší nové požadavky na rozvoj vědy. V této souvislosti se opět ukazuje, že z hlediska současnosti i budoucnosti neexistuje žádná oblast vědy, jejichž výsledků by nebylo možné ve vojenství využít. Je to možné ukázat právě na oblasti přírodních věd, které mají značný vliv na zabezpečení obrany. Jde především o jadernou fyziku, raketovou dynamiku a kybernetiku, jež má rozhodující význam pro přeměny v prostředcích a metodách řízení a velení.

Předpokladem vývoje a osvojování nových materiálů a technologií je konkrétní uplatnění vědy v technologické základně výroby, široké využití přírodních a umělých materiálů, rozvoj forem pohybu materiálů, přechod techniky k využívání nových zdrojů energie, rozvoj systémové stránky techniky (struktury, elementů, funkcí), rozvoj nových technických věd, teorie vědecké organizace práce, teorie systémů apod., přeměna techniky na samořídící systém (automatizace) na základě rozvoje kybernetiky. Samotný vývoj a osvojení nových materiálů směřuje k vytvoření nové materiální základny umožňující průmyslové výrobě vyvíjet mimo jiné výrobky a techniku z kompozitních a keramických materiálů. Pro potřeby vojenské techniky bude využíváno výsledků výzkumu superslitin, amorfních skelných kovů, magnetických slitin, dielektrických a supervodivých materiálů, detekčních materiálů pro různé druhy fyzikálních polí, materiálů pro počítačové paměti, nových polymerů, keramických, optických, kompozitních, obnovitelných materiálů, materiálů pro biomedicínální účely. Dále půjde v oblasti kovových materiálů o využívání výsledků vývoje polovodičových materiálů s různými vlastnostmi. Pro obranu země má zvláštní význam zpracování a využití oceli, materiálů s využitím vysoce koncentrovaných zdrojů energie a zařízení pro jejich realizaci (laserové procesy apod.).

Rozvoj biotechnologií se promítne rovněž ve vojenství, konkrétně ve vojenském zdravotnictví (vývoj nových diagnostických prostředků s cílem zkvalitnit lékařskou péči a snížit náklady na léčiva apod.).

Ve vědeckovýzkumné činnosti v ČSLA jsou po XVII. sjezdu KSČ vytvářeny další předpoklady pro sjednocování rozhodujících kapacit výzkumné a vývojové základny k realizaci vědní politiky strany, k rychlejší integraci vědy a výstavby ČSLA. Promyšlejší se účinnější cesty a způsoby naplňování požadavku, aby se vědecký přístup stal osou plánování bojové, mobilizační a politické přípravy, aby se výsledky základního výzkumu staly osou plánování vlastní výzkumné činnosti. Dělají se postupné kroky k tomu, aby koordinace plánů vědeckovýzkumné činnosti postupně přerůstala v koordinovaný systém plánování, řešení a využívání výsledků vědy. To vše přináší nové možnosti k sbližování struktur vědecké základny, zakládání společných vědeckých pracovišť (týmů) a hledání dalších forem intenzifikace vědeckovýzkumné činnosti.

Sjezdové závěry přinášejí řadu podnětů k hledání a uplatňování efektivních forem organizace vědeckovýzkumné činnosti a jejich sepětí s vojenskou praxí. Jde především o vytváření výzkumných víceoborových pracovišť, sdružování nebo budování společných účelových pracovišť, společných vědecko-praktických týmů, komplexní využívání strojně početních a dalších zařízení. Dále jde o navozování, rozvíjení a zdokonalování konkrétní obsahově věcné spolupráce vědecké základny s příslušnými velitelskými, politickými a odbornými orgány a složkami při řešení zadaných vědeckých úkolů. Dosud nevyužité

možností spočívají v rozvíjení přímých kontaktů výzkumné a vývojové základny s navazující sférou vojenské praxe k dopracování výsledků výzkumu do formy umožňující jejich konkrétní využití.

Splnění náročných úkolů ve výstavbě ČSLA a při zdokonalování obrany země vyžaduje dříve nebo později přistoupit k cílové programovému přístupu při řešení vědeckých úkolů, a to formou tzv. cílových projektů. Tyto projekty představují nová systémová opatření, která zabezpečují věcné a časové vazby komplexních výstupů z výzkumné činnosti do vybraných oblastí výstavby ČSLA. V jejich rámci by mělo jít o shrnutí a převedení do syntetické podoby těch úkolů a výsledků vědecké práce, které souvisí se stanovenými hlavními směry výzkumu v armádě. Cílové programy by měla realizovat vědeckovýzkumná a vývojová základna v součinnosti s příslušnou sférou vojenské praxe do stadia umožňujícího praktické využití vyřešených úkolů.

Uplatňování cílové programového přístupu umožňuje zabezpečit užší sepětí teorie s praxí a je zárukou kvalitnější realizace výstupů. V oblasti společenských věd by např. umožnilo dlouhodobě soustředit pozornost na tři základní těžiště (vrcholy) vědeckovýzkumné činnosti, a to:

- teoretické rozpracování vybraných otázek ČSLA v etapě výstavby rozvinuté socialistické společnosti,
- zpracování hypotéz (prognóz) rozvoje rozhodujících oblastí ČSLA (z hlediska společenských věd),
- teoretické zpracování zkušeností komunistických a dělnických stran z výstavby armád, získaných v průběhu socialistické výstavby v jednotlivých zemích.

Tyto souvislosti ukazují, že právě v současné době se vytvářejí širší předpoklady pro pokračující integraci a diferenciaci vědy. Na rozhraní jednotlivých věd vznikají a rozvíjejí se nové vědní obory (bionika atd.). V závislosti na utváření příslušných sociálních předpokladů se dynamicky rozvíjejí společenské vědy. Dochází k vzájemnému prolínání a sbližování přírodních a technických věd s vědami společenskými. Tak např. ekologie, věda o vztahu lidí a přírodního prostředí v sobě integruje prvky přírodních, technických a společenských věd. Ve společenské praxi se tak realizuje a potvrzuje Marxova předpověď: „Přírodní věda bude později právě tak vědou o člověku, jako věda o člověku pojme do sebe vědu přírodní: bude jedna věda.“ [Marx, K.: Ekonomicko-filozofické rukopisy z roku 1844. Praha 1978, s. 85].

Vzájemné prolínání a sbližování přírodních, technických a společenských věd se bude stále adekvátněji odrážet také ve formách organizace vědeckovýzkumné činnosti ve společnosti i v armádě, jak jsem ukázal v tomto článku. Záměrem bylo přiblížit čtenářům možné uplatňování nových forem organizace vědeckovýzkumné činnosti a účinnější využívání výsledků vědy pro potřeby obrany socialistického státu. Je přirozené, že v daném případě jsem nemohl vyčerpat všechny formy této činnosti. Chtěl jsem přispět dílčím způsobem k úvahám o možnostech dalšího zefektivňování vědeckovýzkumné činnosti z hlediska sledované oblasti zájmu.

Politický přístup v práci velitelů

Komunistická strana Československa v celém procesu budování a obrany rozvířené socialistické společnosti se dlouhodobě orientuje nejen na pochopení objektivního vztahu mezi politikou a ekonomikou, ale také na zvyšování úlohy subjektivního faktoru, na zdokonalování stylu a metod práce ve všech oblastech

života. Úsilí strany o nové revoluční myšlení a jednání vojenských kádřů se soustřeďuje na mnohostranné a široké využívání politického, vědeckého, komplexního a programově orientovaného přístupu v jejich velitelské a organizační činnosti.

Podstata politického přístupu

Pochopit podstatu politického přístupu nelze bez důsledného respektování vzájemného — dialektického vztahu mezi politikou a ekonomikou. Tento vztah není jednorozměrný a má kvantitativní a kvalitativní stránky. Z hlediska marxismu-leninismu je ekonomika součástí bytí, základnou života společnosti, určuje vědomí. Politika je koncentrovaným vyjádřením ekonomiky, ekonomiku trvale ovlivňuje a řídí ve prospěch dosažení konečných cílů budování a obrany socialismu a komunismu.

Politika je vždy „přítomna“ tam, kde působí ekonomické zájmy, které jsou vlastní sociálním vrstvám a skupinám každé spo-

lečnosti. Politika není jen prostým souhrnem vztahů mezi třídami, ale zároveň je i činitelem, který na tyto vztahy a zájmy působí. Zvláštnost vztahu ekonomiky a společnosti spočívá ve vzniku společenského zájmu. Samotné vítězství socialismu v ekonomice však ještě neznamená úplné vítězství socialistických idejí ve vědomí lidí, v jejich postojích k práci, ke společenskému vlastnictví a k společenskému zájmu. Dosažení tohoto cíle je nemyslitelné bez vlivu politiky. Právě politika, politické přístupy ke každé práci, jsou-li v nich dostatečně adekvátně vyjádřeny a respektovány zákonitosti vývoje socialismu, předurčují úspěch společenského úsilí.

Politický přístup je také závažným rysem leninského stylu a metody jako celostní systém norem a chování, obsahuje třídní pozice a kritéria hodnocení. V. I. Lenin viděl v zabezpečení prvotnosti politických přístupů mezi ostatními přístupy v řídicí a organizační činnosti ukazatel správnosti postupu a realizace marxismu. Byl proti nahrazování politického přístupu ekonomickým, hospodářským, úzce pojatým odborným či jiným přístupem. Varoval také před směřováním těchto přístupů.

Politický přístup představuje vystižení podstatného, klíčového a rozhodujícího momentu z hlediska potřeb revolučně praktické přeměny společnosti a společenského vývoje jako celku. Představuje také orga-

nizaci věcí v zájmu společnosti. Tento přístup přímo předpokládá vysokou úroveň odborných znalostí a je s ní v dialektické jednotě. Priorita politické stránky řešení procesů a jevů neznamená v praxi socialistické společnosti nijaké podcenění významu odbornosti, odborné specializace, ale její plné respektování. Např. dosažený stupeň světónázorové, operační a taktické připravenosti velitelů a štábů je jedním z dominujících faktorů bojové pohotovosti vojsk.

Zkušenost také potvrzuje, že nízká odborná úroveň se negativně projevuje v politickém přístupu, ale má vliv i na porušování socialistické morálky, na vzájemné vztahy apod.

Význam politického přístupu velitele

Obecné požadavky politicky přístupovat ke své práci velmi zřetelně platí v ČSLA, která je přímo řízena KSČ. Politický přístup v činnosti velitele se projevuje ve vysokém ideovém přesvědčení a v úrovni marxisticko-leninského světového názoru, ve schopnosti rozpracovávat politickou linii, cíle i úkoly komunistické strany v armádě, ve vojenskoprofesionální přípravě, ve stavu bojové a politické přípravy, v péči o kádry.

V politickém přístupu velitelů se odrážejí leninské normy stranického života, jakými jsou demokratický centralismus, spojení s masami, nesmiřitelnost a principálnost, čestnost a schopnost mluvit pravdu, důvěra v lidi, vysoká osobní odpovědnost a náročnost, nepetržitě sebezdokonalování, skromnost a upřímnost v práci i v osobním životě, nesmiřitelnost s buržoazní ideologií apod.

V každodenní práci velitelů tento přístup znamená, že při plnění úkolů musí vycházet ze zahraniční a vnitřní politiky strany, státu a dělnické třídy a že budou:

- z třídních a stranických pozic hodnotit a vysvětlovat jevy a události ve světě i doma,

- pozorně sledovat stav bdělosti, ostražitosti a přijímat potřebné závěry pro zvyšování bojové pohotovosti,

- hodnotit politické důsledky negativních jevů a narušování vojenské kázně,

- prohlubovat politické formy a metody práce s cílem všestranně objasňovat význam plnění úkolů a mobilizovat podřízené k jejich včasnému splnění,

- upevňovat spojení s příslušníky armády,

- specifickými prostředky a metodami uplatňovat své poslání tak, aby nedocházelo ke zdvojování s ostatními přístupy.

V politických přístupech jsou kladeny větší nároky na subjektivní faktor, tj. na znalosti, schopnosti, návyky a na odborné a mravní kvality velitelů. Požadavky na tento přístup se mění a rozvíjejí v návaznosti na stanovené úkoly. Na všech velitelstevských stupních je správně věnovat soustavnou péči prosazování progresivních myšlenek a postupů do života. Zkušenosti ukazují, že velitelé, kteří mnohostranně naplňují tyto nároky, dosahují zpravidla i vyšší úrovně bojové a politické přípravy u svých jednotek, utváří.

Uplatňováním jmenovaného přístupu velitelé rozpracovávají i vysvětlují politickou linii i úkoly komunistické strany v armádě. Jeho prostřednictvím se velitelé nejen řídí, usměrňují, ale i účinně rozvíjejí socialistické soutěžení, iniciativu, aktivitu a vynalézavost příslušníků armády v úsilí za zvyšování bojové pohotovosti vojsk. Je také kritériem hodnocení praktické činnosti, zda fakta a události působí v souladu s politickou linií nebo se od ní odklánějí.

Důsledná orientace na aplikaci tvůrčích přístupů se zkoumá, objasňuje a prosazuje do života v usneseních stranických organizací v armádě, v rozbořech ministra národní obrany a v pokynech hlavní politické správy ČSLA. Pečlivé studium, přesná znalost stranických usnesení, rozkazů, pokynů a směrnic vytvářejí předpoklady pro všestranné zdokonalování leninského stylu práce, pro využívání nejnovějších vědeckých poznatků, forem a metod řízení a velení vojskům a přispívá tak ke zvyšování

vání obranyschopnosti země. Proto velitelé cílevědomě studují i význam politického přístupu a prakticky jej používají.

Při uskutečňování stranického usnesení a rozkazů nadřízených v životě vojsk se snaží velitelé utvářet podmínky, které ovlivňují:

- způsoby pronikání stranických usnesení a rozkazů do vědomí vojáků a jejich získávání pro jejich realizaci,

- přesvědčenost lidí o správnosti stranického usnesení a rozkazů a na základě toho organizovat jejich splnění,

- přesné rozdělení povinností, práv a odpovědnosti podle úrovně připravenosti a schopnosti kádru,

- kontrolní činnost a přímou pomoc všude tam, kde se rozhoduje o úspěchu splnění usnesení a rozkazů.

Důležitou podmínkou aplikace politického přístupu je i vysoká úroveň vojensko-profesionální připravenosti velitele. Tato jeho připravenost je podstatným prvkem úspěšného prosazování stanovených úkolů bojové a politické přípravy. Připravenost v tom směru, že je schopen analyzovat reálný stav a najít správná východiska. V tom také, mimo jiné, spočívá nezastupitelná odpovědnost velitele útvaru, školy a zařízení ČSLA. V poslední době se daří více prosazovat tento náročný požadavek v praxi, což se projevuje např. v hlubším pochopení rozkazů vyšších velitelů. Kladné výsledky přináší správné naplňování tohoto nároku zvláště u velitelů, kteří se orientují na dosahování výtečných výsledků v bojové a politické přípravě a kde v tomto duchu rozvíjejí socialistické soužití, kde politické hodnocení každého úkolu vychází ze skutečného stavu realizace stranických usnesení, plnění rozkazů, směrnic a pokynů vyšších stupňů.

Formy projevu politického přístupu velitele

Poznatky a zkušenosti svědčí také o hlubokém praktickém významu politického přístupu v cílevědomém zdokonalování řídicí a organizátorské činnosti velitelů. To je zcela v souladu se stranickou orientací KSČ na kvalitu a efektivnost ve všech sférách života společnosti. Odtud pramení i objektivní potřeba zdokonalovat v práci velitelů řídicí a organizátorské schopnosti, věcnost a tvůrčí vztah k plnění úkolů v bojové a politické přípravě. Jádrem politického přístupu se tak projevuje v nejkoncentrovanější podobě.

Bojová a politická příprava je na vysokém stupni hlavně tam, kde vyšší stupně velení si patřičným způsobem všímají, jak nižší stupně velení, velitelé a ostatní funkcionáři znají stranická usnesení a rozkazy, kde nepřetržitě a diferencovaně působí na jednotlivé kategorie vojáků, kde úkoly jsou adekvátně rozpracovány na podmínky útvarů, škol a zařízení. Povrchní znalosti stranických usnesení a rozkazů brání dosud některým velitelům přesněji pochopit smysl a obsah požadavků politiky strany. Platí to především o těch velitelích, kteří se nedostatečně orientují v jádru problému a nedovedou pochopit jejich politický dosah. Proto právě u nich dochází častěji k přijímání dalších doplňujících opatření a rozhodnutí, která mají odstranit nedostatky v práci.

Je zapotřebí otázky vojenské výstavby, výcviku a bojové pohotovosti vojsk v nejvyšší možné míře nejen zajistit, ale také ukázat a zkoumat jejich politický smysl a sociální účinek. Na tom, jak jsou velitelé zralí v tomto ohledu závisí také uskutečňování politiky strany v armádě.

Politický přístup v pracovním stylu velitele musí být založen i na jednotě vědeckosti a političnosti. Projevuje se v tvůrčím vztahu k řešení úkolů, z něhož se rodí smysl a cit pro nové a jehož výsledkem je revoluční optimismus, zdravá sebedůvěra a rozvoj iniciativy. Výrazem političnosti v působení velitelů je jejich trvalé spojení s masami vojáků, upevňované nejen osobní aktivitou, ale i prostřednictvím velitelských orgánů, stranických a svazáckých organizací. Stále pečlivěji je nutné ve velení a řízení zvažovat sociální a společenské důsledky přijatých velitelských rozhodnutí a zabezpečovat jejich realizaci výchovou, uvědomováním a motivací podřízených, kteří svou konkrétní tvořivost rozhodnou o celkovém výsledku procesu velení.

Celá řada velitelů se účinně podílí na ideové výchovné práci. Jejím základem je objasňování obsahu usnesení strany a jejich realizace v životě vojsk. Posláním ideové výchovy je pevně semknout příslušníky ČSLA kolem politiky strany a tím také rozvíjet jejich činnost a elán při plnění úkolů.

Vhodné spojování velitelské, organizátorské a ideové výchovné aktivity velitelů ovlivňuje myšlení, city a vůli příslušníků armády, pomáhá jim vytvořit si účinný

způsob jednání. Bez jednotného vzájemně sladěného působení těchto složek nelze úspěšně vyřešit žádný závažnější úkol zabezpečování bojové a politické přípravy. Ideologická a masová politická práce velitelů je nenahraditelnou formou spojení s příslušníky armády.

Organizátorská a ideové výchovná práce mají tvůrčí úlohu. Málo by prospělo věci, kdybychom se pokoušeli ukazovat jen úspěchy a omlouvat chyby. Jelikož velitelé bojují za docílení nové vyšší úrovně bojové a politické přípravy, musí být pravdiví, kritičtí a neobcházet ani nepřehlížet nešvary. Zkušenost ukazuje, že nejpokrokovější úlohu sehraje taková řídící, organizátorská a ideové výchovná práce, která nezkrachuje skutečností ani do rážova, ani do černa a ukazuje život takový, jaký opravdu je. Souhrnné a teoreticky zobecněné údaje o výsledcích tohoto úsilí jsou velmi důležité, protože nejenže slouží člověku, socialismu, ale jsou též nejvyšším dosud poznaným a možným způsobem obrany komunismu. V tomto ohledu může působit porovnání dosažených výsledků s budoucími úkoly bojové a politické přípravy, se skutečnou situací, s názory v kolektivech, s analýzou nálad, námětů apod. To je cesta, jak ještě účinněji ovlivňovat vzájemné vztahy mezi lidmi a rozvíjet a usměrňovat jejich iniciativu při plnění úkolů bojové a politické přípravy.

Bylo by však chybné se domnívat, že politický přístup je nutný pouze pro překonávání negativních jevů v životě. Je objektivní a stálou nutností vzhledem k tomu, že jenom on může zajistit prioritu společenského zájmu. Politickému přístupu, je-li volen správně, je cizí přikrášlování reality, formalismus a nedoceňování výsledků. Hlavně tyto nedostatky způsobují pokles vlivu velitele i jeho autority a také brání účinnějšímu výchovnému působení.

Starostlivost o trvalý rozvoj společenskopolitické aktivity je dalším požadavkem v praxi velitele, který není „pouze“ služebním funkcionářem, ale také představitel strany a odpovídá za realizaci její politiky u útvarů, ve školách a zařízeních ČSLA.

Velitelé chápou nároky na aktivní, mnohostrannou politickovýchovnou práci. Většina z nich se zdárně a s nadšením podílí i na činnosti stranických a svazáckých organizací, zúčastňuje se masové politické práce a vystupuje k rozmanitým ideologickým otázkám. Jejich pozornosti neuniká ani promyšlená spolupráce se stranickými a společenskými organizacemi. To

je dnes zvláště aktuální s ohledem na potřebu podstatnějšího omlazování velitelského sboru.

Umění velitele — člena nebo kandidáta KSČ — usměrňovat práci stranické organizace na řešení úkolů bojové a politické přípravy a upevňování vojenské kázně, opírat se o její práci, autoritu a vliv je **závažný ukazatel stavu politického přístupu.** Velitel — nestraník se ve své práci opírá o stranickou organizaci. Většina velitelů aktivnějším a systematictějšíм přístupem (vystupováním na členských a výborových schůzích, besedách atd.) může více naplňovat tyto požadavky, které jsou obsaženy ve Směrnici pro práci organizací Komunistické strany Československa v Československé lidové armádě. Tím ještě všestranněji zvýrazní úlohu velitele jako politického vedoucího svých podřízených.

Základní organizace nemůže nahradit a také nenahrazuje stranickou odpovědnost velitelů. Praxe prokazuje, že výtečných a dobrých výsledků je dosahováno zvláště tam, kde nedílná velitelská pravomoc je uplatňována a posilována na základě osobní příkladnosti velitelů. K tomu může dále notně přispět i aktivní účast velitelského sboru na společenskopolitickém a kulturním životě.

Marxisticko-leninská teorie je základem pro správné uplatňování politického přístupu velitele. Úspěšné používání politického přístupu se projevuje i v cítění domé péči o zvyšování úrovně marxisticko-leninské připravenosti velitelů, v jejich ideové pevnosti a stranické zásadovosti. To všestranně napomáhá jejich tvůrčí činnosti a aktivitě.

Neměnným základem ideové přesvědčenosti kádru zůstává vědecký světový názor a marxisticko-leninská teorie. Správně postupují ti velitelé, kteří náležitě pečují o zvyšování organizovanosti a efektivnosti marxisticko-leninské přípravy politického školení mužstva a poddůstojníků apod.

Nejen revoluční teorie marxismu-leninismu, ale také politika a politické přístupy, které z ní vycházejí, jsou vědecké, jsou vědou i uměním.

Předpokladem správného vztahu k zabezpečení úkolů bojové a politické přípravy je principiálnost, náročnost a odpovědnost velitelů.

V některých jednotlivostech může a musí působit pouze politika, politický přístup. Vždyť promarní-li se např. čas určený na výcvik a v důsledku toho je snižována

připravenost, vycvičenost a součinnost vojsk, pak tuto ztrátu už nelze nijakým způsobem nahradit. V tomto směru jsou zapotřebí kádry, které nedopustí, aby iniciativou lidí byla nahrazována neschopnost, malá promyšlenost, které se snaží nezklamat důvěru strany a lidu, které principiálně přistupují k plnění svých povinností. Proto je správné kádry vést tak, aby spolehlivě hájily zájmy komunistické strany, aby stranickostí byla prodchnuta veškerá jejich činnost při výchově a výcviku příslušníků armády.

Politický přístup, jako jeden z rysů leninského stylu práce, je projevem naprosto jednoznačně třídním. Základním sociálním zaměřením tohoto přístupu je ochrana životních zájmů pracujícího lidu a úsilí zaměřené na jejich realizaci. Tento tvůrčí postup si nelze osvojit školometskou metodou, bez vyhraněného vnitřního ideového komunistického přesvědčení.

Politickovýchovná a organizátorská práce velitelů předpokládá stranickou zásadovost, to znamená řešit každou otázku

seriózně a čestně z hlediska zájmů strany, socialistického státu, pracujícího lidu a celé naší armády. Čestnost a principiálnost dále značí otevřeně a politicky přesně hodnotit fakta a události ve vojenském životě, vést boj s lhostejností, s nesprávnými náladami a sebeuspokojením, proti zjednodušování ve výcviku a výchově, nedopustit zkreslování výsledků, důsledně hodnotit, co výcviku a výchově prospívá a co je s nimi v rozporu.

Všestranná péče ÚV KSČ a vlády ČSSR, věnovaná ČSLA, zavazuje k ještě hlubšímu zvládnutí a uplatňování politického přístupu v práci velitelů. Je jedním z důležitých předpokladů rozvoje aktivity velitelů s cílem soustředit úsilí příslušníků armády ke zdárnému splnění stále náročnějších požadavků bojové a politické přípravy. Tematika obsahu politického přístupu velitele je mnohotvárná. Nejvyšším ideovým kritériem musí být to, jak pomáhá pochopit smysl a význam socialistických přeměn, získat příslušníky armády pro uvědomělé zajišťování bojové pohotovosti útvarů, škol a zařízení ČSLA.

Stmelování kolektivu štábu

Dne 11. prosince 1985 byl vydán rozkaz ministra národní obrany ČSSR číslo 018 o dalším upevňování vztahů mezi vojáky. Tento dokument je svým obsahem zaměřen především k problematice vztahů mezi vojáky základní služby. Rovněž převládá část teoretických prací, které se zabývají v naší armádě problematikou vedení kolektivů, jejich upevňováním a stmelováním, se týká vojáků základní služby. Na základě tohoto významného a závažného celoomarmádního rozkazu bude účelné zamyslet se i nad některými otázkami stmelování kolektivů vojáků z povolání, které jsou v převážné míře na štábech všech stupňů, ve vojenských školách, ústavech a zařízeních.

Každý kolektiv je organickou součástí naší socialistické společnosti a vojenský kolektiv má v podstatě všechny znaky socialistického pracovního kolektivu s řadou zvláštností, které vyplývají z funkce naší armády, z charakteru vojenských činností, z ustanovení vojenských řádů a předpisů apod. Vojenský kolektiv je charakteristický především svou organizovaností a stmeleností, které jsou založeny na morálně politické jednotě a uvědomělé kázni vojáků. Čím je vojenský kolektiv stmelnější a družnější, tím jsou příznivější podmínky pro rozvoj každého jednotlivce i pro práci celého kolektivu.

Chování každého člena kolektivu posuzují ostatní spolupracovníci, kteří velmi rychle pocítí a vystihnou postoj každého k plnění úkolů, případně snahu vyklíkovat, vyhnout se povinností, šplhat před nadřízenými, „získávat body“ různými pochybnými způsoby, které neodpovídají normám slušného chování a ustanovením řádů a předpisů. V každém kolektivu výrazně působí veřejné mínění, které dovede zpravidla objektivně ocenit a zhodnotit nesprávné chování každého jednotlivce. Problém je však často v tom, zda se do-
točnému soudruhovi odváží říci otevřeně názor ostatní spolupracovníci.

Kolektivy vojáků z povolání jsou charakterizovány určitými specifickými rysy, které je odlišují od vojáků základní služby. Chci připomenout pouze tu skutečnost, že pro většinu vojáků z povolání je služba v ČSLA celoživotním povoláním, které si v převážné míře zvolili dobrovolně a k jejímu výkonu získávají potřebné vzdělání a kvalifikaci. Z toho vyplývá, že tyto kolektivy jsou relativně stálější, zatímco kolektivy vojáků základní služby jsou poměrně často obměňovány, nejméně jedenkrát ročně.

Při utváření a stmelování každého vojenského kolektivu má hlavní úlohu velitel (náčelník). Na něm záleží, jak dovede v družném úsilí s politickými orgány a stranickou organizací zabezpečovat činnost vojáků bez ohledu na to, zda jde o vojáky základní služby nebo vojáky z povolání. V obou případech je nezbytné, aby velitel (náčelník) působil na své podřízené svým osobním příkladem a tak získal potřebnou autoritu. Bez ní se nemůže podařit nikomu aktivně ovlivňovat podřízené a vytvořit stmelový kolektiv.

V Politické zprávě ÚV KSČ XVII. sjezdu KSČ bylo zdůrazněno, že dobře ovládat své povinnosti může pouze takový vedoucí pracovník, který je schopen reagovat na nové potřeby, samostatně a tvořivě myslet, brát na sebe odpovědnost, být náročný na sebe i na druhé, mít zásadový a citlivý vztah k lidem. V duchu těchto požadavků bude nutné zamyslet se nad prací řídicích pracovníků všech stupňů, nad nutností zvyšování jejich politické i odborné úrovně. Úspěch naší společné práce bude záviset na tom, jak dokáží velitelé (náčelníci) organizovat a motivovat pracovní kolektivy a jak je dovedou získat pro náročné úkoly.

Je to praxí mnohokrát prověřená pravda, na kterou někteří velitelé (náčelníci) někdy zapomínají a snaží se získat autoritu, vynucenou jen z titulu své

funkce a možnosti, které jim dávají řády a předpisy. Je nutné, aby každý velitel (náčelník) uplatňoval svůj vliv na podřízené i pomocí aktivu komunistů a svazáků a aby především uměl vychovávat a řídit své podřízené. Velitel, který si osvojil leninský styl práce, dovede řídit zásadově své podřízené a uvědomuje si sílu vojenského kolektivu, který nepodceňuje, může dosáhnout úspěchu. Po určitou dobu se může dařit i takovému veliteli (náčelníkovi), který se demagogicky snaží „vyjít s každým“, který je „hodný“ a má „pochopení“ pro podřízené, ale zejména v krizových situacích se negativně projeví tato nesprávná řídicí činnost a dochází k narušení kolektivu, k projevům nekázně a případnému neplnění stanovených úkolů.

S. M. Štemenko ve své druhé knize „Generální štáb za války“ (NV, 1974) velmi podrobně rozebírá v osmé kapitole (Slovo o štábech) své názory na pracovníky štábů. Hned na počátku kapitoly konstatuje: „Při práci na této kapitole jsem chtěl ukázat, že za pojmem štábu jako orgánu řízení vojsk musíme vidět kolektiv lidí stmelených láskou k sovětské vlasti a oddaností ideálům komunismu. Tito lidé mají ovšem odlišné schopnosti, vzdělání, zájmy, projevují rozdílným způsobem city soudružství a vzájemné pomoci a mají různý vztah ke svěřené práci.“

O těch, kteří vedou štábní kolektivy, S. M. Štemenko konstatuje: „O to důležitější bylo dbát, aby náročnost neměla nic společného s hrubostí. Silná slova jsou ve štábu nepřipustná. Tady je třeba pracovat hlavou, a ne hlasivkami. Největší autoritu má náročný, ale spravedlivý velitel, který si nedovolí křičet na podřízené, urážet je a nebrat ohled na jejich mínění.“ (s. 272). Domnívám se, že tyto požadavky mají obecnou platnost a že by bylo účelné je častěji připomínat některým našim velitelům (náčelníkům), kteří jsou povoláni vést určité kolektivy vojáků z povolání.

Nejdůležitější vlastností každého velitele (náčelníka) je spravedlnost k podřízeným. Někdy nespravedlivě udělená odměna nebo trest mohou zásadním způsobem narušit morálně politický stav podřízených, vojáky z povolání nevymaže. Rovněž falešný humanismus, dobráctví nebo přehnaná náročnost jako dva extrémní se nemohou dlouhodobě v řídicí práci udržet a po nějakém konfliktu či vzníklém problému vyjde pravda najevo. V takových případech se dříve nebo pozdě-

ji otupí snaha poctivých pracovníků dělat obětavě a kvalitně, poněvadž nejsou dostatečně oceňováni.

V žádném případě nelze slevovat v náročnosti, jak je stanoveno řády a předpisy, avšak náročnost by měla být rovnoměrná ke všem podřízeným. Při rozdělování úkolů by se nemělo přihlížet jen na to, u koho je předpoklad, že vzhledem ke své spolehlivosti, odpovědnému vztahu k práci, svědomitosti a zkušenosti lépe splní daný úkol. Takoví pracovníci jsou potom nadměrně trvale pracovní využívaní. Měli bychom naopak usilovat o to, aby všem byly stejně vydávány úkoly a méně zkušená a méně svědomitá soudruzi by se měli právě stanovením náročných úkolů a pravidelnou kontrolou přiblížit úrovni kvalitních pracovníků. Dosavadní praxe je pohříbkou v některých štábech odlišná, což nepřispívá dobře pracovní i morální atmosféře daného kolektivu.

A. M. Vasilevskij v knize „Smysl mého života“ [Naše vojsko — Pravda, 1975] na s. 111 uvádí osobní zkušenosti z práce v generálním štábu, který v uvedené době řídil B. M. Šapošnikov. Autor této knihy ho na s. 111 charakterizuje takto: „Jeho osobní příklad působil na podřízené. Důslednost, zdvořilost a skromnost, taktičtí chování k lidem, ukázněnost a přesnost v plnění rozkazů, to všechno vychovávalo v lidech, kteří pracovali pod jeho vedením, pocit vlastní důstojnosti, odpovědnost i přesnost, vysokou kulturu chování.“

Vysoká náročnost velitele (náčelníka) má být vždy spojována s péčí o podřízené. A. M. Vasilevskij v knize vzpomíná na tento povahový rys J. V. Stalina, který i v době nejnapjatější práce od pracovníků generálního štábu požadoval, že si musí denně najít pro sebe a pro své podřízené minimálně pět až šest hodin na odpočinek, jinak že nebudou schopni plodně pracovat.

V našich podmínkách jsme často svědky takových případů, kdy se mnozí velitelé (náčelníci) domnívají, že svou náročnost a obětavost v práci nejlépe vyjádří tak, že nedovolují a ani neumožňují svým podřízeným alespoň minimální odpočinek na cvičeních. To se pochopitelně po několika dnech projeví velmi negativně v pracovních výkonech a kvalitě práce většiny pracovníků příslušných štábů.

Náčelník by se měl trvale snažit o sledování, poznávání a znalost veřejného

mínění podřízeného kolektivu. Týká se to pochopitelně i kolektivu vojáků z povolání.

Má-li velitel (náčelník) znát veřejné mínění, musí využívat každé příležitosti, aby mohl hovořit se svými podřízenými a v těsné spolupráci se stranicou a po případě svazáckou organizací, měl by se snažit o trvalou znalost názorů celého kolektivu. Současně by měl vyvozovat potřebné závěry z případných nesprávných názorů, které se v kolektivu vyskytují. Důležité je vytvořit takové klima v kolektivu, aby se jeho členové nebáli svobodně, otevřeně a popřípadě i kriticky vyjadřovat své názory. Nejhorší situace může nastat, existuje-li v kolektivu dvojí veřejné mínění. Jedno oficiální, vyjadřované při politickém školení, na schůzkách a při oficiálních příležitostech a druhé, neoficiální, které platí uvnitř kolektivu, mezi stejně smýšlejícími a nevyslovuje se před nadřízenými ani stranicými funkcionáři v důsledku neupřímnosti a pokrytectví.

V takovém případě je nezbytné hledat příčiny tohoto nežádoucího stavu. Musíme si otevřeně přiznat, že vojenská praxe někdy vede k tomu, že se podřízení snaží mluvit a navrhnout to, co si přeje jejich nadřízený. Je to zpravidla způsobeno tím, že se každý jiný názor, který zcela neodpovídá názorům nadřízeného, hodnotí jako reptání, nežádoucí kritika, podrývání autority velitele apod. To pochopitelně vede k tomu, že se mluví dvěma jazyky — jedním oficiálním i neoficiálním. Další příčina „dvojího“ veřejného mínění může být i v tom, že velitel (náčelník) si pěstuje své oblíbené, kteří leckdy získávají toto postavení poklonkováním, pochlebováním a podobnými formami, poněvadž se touto cestou snaží buď nahradit svou neschopnost kvalitně pracovat a plnit úkoly nebo usilují o různé výhody. V takových případech by měla tvrdě zasáhnout stranicá organizace a ve spolupráci s velitelem otevřeně takový stav řešit.

Na stav veřejného mínění má obrovský význam osobní příklad velitele (náčelníka), jehož chování by mělo vždy být v souladu s jeho mluvou a požadavky. Není-li to v souladu, je velmi složité usilovat o smelování a upevňování pracovního kolektivu.

Velmi cenné poznatky z řízení pracovních kolektivů obsahuje kniha S. M. Štemenka „Generální štáb za války“ (Naše vojsko, 1973).

Při charakteristice vedoucích funkcionářů generálního štábu ukazuje autor této knihy některé charakterové vlastnosti,

kteří měly kladný vliv na utváření pracovního kolektivu ve štábu. O bývalém náčelníkově operační správě generálu Vasilevském, který zastával tuto funkci od srpna roku 1941, v knize uvádí: „Alexandr Michajlovič se vždy vyznačoval důvěrou k podřízeným, hlubokou úctou a citlivým přístupem k lidem. Věděl velmi dobře, jak je těžké zachovávat organizovanost a přesnost v kritické době počátečního období války, jež se pro nás vyvíjelo nepřívětivě, a proto se snažil stmelit kolektiv a vytvořit takové pracovní prostředí, aby vůbec nebylo cítit tlak nadřízených, nýbrž jenom pevné rámě staršího, zkušenějšího soudruha, o něž se člověk v případě nutnosti může opřít. Jeho soudružský vztah, srdečnost a upřímnost jsme mu všichni opláceli stejným poměrem k němu“ (s. 123).

V každém pracovním kolektivu existují určité oficiální i neoficiální (osobní) vztahy. Nejlepší formou spolupráce je jejich vhodné spojení. Je možné najít z praxe štábů mnoho případů, kdy byla rychlé a úspěšné vyřešena řada problémů jen díky neformálním vztahům jednotlivých pracovníků na „referentské úrovni“. Osobní vztahy jsou sice neoficiální, ale někdy určující a každý rozumný velitel (náčelník) s nimi musí počítat.

Na charakter osobních vztahů má vliv především určitý stupeň loajality, kdy kolektiv vytváří společnou „frontu“ proti kritice zvenčí, zatímco uvnitř kolektivu je vzájemná kritika brána jako samozřejmost. Dále je to snášenlivost, kdy jednotliví členové kolektivu tolerují určité chyby a nedostatky svých spolupracovníků. S tím souvisí i vzájemný respekt, kdy se uznávají mimořádné schopnosti a znalosti jednotlivců v tomto kolektivu.

Rozhodujícím faktorem, určujícím osobní vztahy, je však vzájemná důvěra, kdy všichni mohou spoléhat na pomoc ostatních spolupracovníků.

Ještě dvě poznámky k činnosti každého vedoucího, které mohou napomoci ke spokojenosti práce daného pracovního kolektivu. Jde především o dobré odborné znalosti v dané oblasti, kterou každý náčelník či velitel řídí a o jeho schopnosti stručně a správně formulovat rozkazy, příkazy a pokyny. Obě otázky zpravidla vzájemně souvisí. Je-li velitel (náčelník) skutečně odborně dobře připraven, dovede i správně formulovat pokyny. Pokud jde o odbornou připravenost, nelze nyní požadovat, aby každý velitel (náčelník) byl v dané oblasti všestranným odborníkem. Bohužel v dřívějších letech se to tak někdy

chápal (např. při přezkušování taktiko-technických dat a norem výzbroje celé armády, které si stejně nikdo nezapa-matoval a naučil se je pouze z danému přezkušování). Narůstající specializace vede k přesné dělbě práce i znalostí. Obecně musí znát každý velitel (náčelník) problematiku svého pracoviště a musí spoléhat na znalosti a schopnosti svých podřízených odborníků. Nelze ovšem spoléhat jen na to, že každý funkcionář absolvoval určitou školu či kurs a to mu postačí na celý průběh vojenské služby. Někdy to tak připadá. Přitom bychom měli zvyšovat znalosti funkcionářů především v obecných otázkách vědecké organizace práce a řídicí činnosti alespoň v takovém rozsahu, jak je to požadováno u hospodářských vedoucích pracovníků.

Pokud se týká formulování rozkazů, příkazů a pokynů, můžeme se často ještě setkat s tím, že některé pokyny jsou zbytečně podrobné v těch případech, kdy jde o malíčkosti a známé věci. Je někdy jednodušší bez dlouhého přemýšlení formulovat obecně známé věci jako pokyny, což sice dělá dojem, že jsem jako velitel (náčelník) vydal „podrobné pokyny“, které byly sice naprosto zbytečné, poněvadž podřízenému vykonavateli vlastně nic neřekly, ale jsem spokojen, že jsem „vydal pokyny“. Ve složitějších případech je těžší hluboce promyslet daný problém a vydat konkrétní pokyny nebo vyjádřit svou vlastní představu, jak daný úkol plnit. Pak je zpravidla vydán obecný pokyn podřízenému „připravte návrh“, a ten si myslí o svém nadřízeném, že dělá vlastně za něho.

V občanském životě i v armádě stále platí stará osvědčená zásada: jaký vedoucí, takový kolektiv a v armádě se odedávna říkávalo: jaký povel, takový výkon. V těchto pravidlech je ukryta bohatá životní moudrost, prověřená dlouholetou praxí. Schopnost vedoucího úspěšně řídit podřízený kolektiv se nejlépe prověří v kritických nebo krizových situacích a podmínkách, kdy se zpravidla ukáže, zda je vedoucí či velitel (náčelník) na svém místě. Zpravidla se můžeme v praxi setkat se dvěma extrémami. Jsou velmi nároční velitelé (náčelníci), kteří se domnívají, že mohou všechno řídit a rozhodovat nejlépe sami a pokud se radí se svými spolupracovníky nebo stranickým orgánem, tak jenom proto, že „se to vyžaduje“. Stejně se ale rozhodují podle svých subjektivních názorů a představ bez ohledu na názory ostatních spolupracovníků. Nepotřebuje-li se takový velitel (náčelník) poradit, nemůže od svého kolektivu ani očekávat nějakou

přílišnou iniciativu a snahu pracovat s elánem. V takovém případě členové daného kolektivu se všim naoko souhlasí a přikývají, ale myslí si zpravidla něco jiného, než říkají. To vede ke kolektivnímu pokrytectví. Oficiálně je sice vše v pořádku, pokud nedojde k nějaké krizi, která ukáže na skutečný stav věcí.

Druhý extrém můžeme najít u takových velitelů (náčelníků), kteří se snaží být „lido-ví“, nechť si to s nikým rozházejí, ale chtějí být zadobře s každým. Tento postup je možný po určitou dobu. Zpravidla však snaha „mít to dobré nahoře“ a současně i „dole“ málokdy dlouho vydrží. V takových kolektivech se uplatňují především pochlebníci, lidé bez rovné páteře a charakteru, kteří veliteli (náčelníkovi) přikývají a tvoří tzv. „výborný kolektiv“. Dohraje-li k určité kritické situaci a náčelník chce náročně zavelet, je po dobrém kolektivu. Pak už nepomůže dřívější přátelské poklepávání po rameni, ani přátelské úsměvy pro každého a nezávazné sliby rozdáváné na všechny strany. Při tlaku shora se velitel (náčelník) snaží nastoupit „tvrdoz linii“, ale pak nemůže najít potřebné pochopení u svého dříve „výborného kolektivu“, ve kterém chtěl být vždy oblíben.

Při vedení podřízených musíme mít na paměti, že většina lidí je ve své podstatě sebevědomá a náročná k ostatním. Proto by velitelé (náčelníci) neměli soustřeďovat svou kontrolní činnost na malichernosti a malíčkosti, zatímco zásadní věci někdy opomíjejí, a to buď z neznalosti věcí, nebo z důvodů vlastní neschopnosti. Je v takových případech na nadřízených orgánech, aby rozpoznali příčiny chybného řízení daného kolektivu.

Na dobré pracovní a soudružské prostředí každého kolektivu má značný vliv postup velitele (náčelníka) při udělování pochval, odměn i vytýkání nedostatků. Každý má povinnost i právo kritizovat své podřízené za špatnou práci a současně i kladně ohodnotit dobrý výkon. Někdy se stává, že nadřízený před kritikou nejprve pochválí svého podřízeného. Je to obvyklý postup při všech rozbořech, kdy se hodnotí klady a pak zápory a nedostatky. Dnes je zpravidla neuvádíme a našli jsme místo nich kouzelné slovíčko „rezervy“. Je-li tudíž časově spojena pochvala s kritikou podřízeného, dochází ke zjevnému anulování účinku vyslovené pochvaly. Pak se může stát, že podřízení po vyslovené pochvalě budou zpravidla očekávat kritiku.

Každá pochvala či odměna by měla být spravedlivá, vycházet ze skutečně dobře

spíněného úkolu a nikoli ze sympatie nadřízeného k určitému pracovníkovi nebo skupince pracovníků. Nic nemůže víc znechutit podřízené v kolektivu, cití-li a vidí na příkladech, že jsou odměňováni jen „kádry“ velitele (náčelníka), kteří mu pochlebují, přikyvují a sami své povinnosti plní průměrně nebo slabě, ale dovedou se vždy „prosadit“ a pochlobit se sebemenší prací. Na druhé straně jsou pracovníci, kteří systematicky plní svědomitě své úkoly, ale nejsou u nadřízeného oblíbeni pro svou přímou, samozřejmou, otevřenost a v důsledku toho také málo odměňování a chválení svým nadřízeným.

Při vyslovení pochvaly by měl velitel (náčelník) uvážít, jaká forma bude vhodnější, zda ji vyslovit veřejně před celým kolektivem, nebo s jeho vyloučením. Jde-li o dobře stmelené kolektiv, bude vhodné vyslovovat pochvalu veřejně. Jinak se může stát, že ostatní mohou žárlit na pochváleného spolupracovníka a budou se snažit při jiných příležitostech před náčelníkem ho očernit nebo pomluvit. Negativně může zapůsobit veřejně vyslovené ocenění i tenkrát, nezaslouží-li si podle názoru ostatních spolupracovníků daný pracovník tuto pochvalu, což ostatní dovedou zpravidla dobře vystihnout.

Při vyslovení pochvaly či udělení odměny bychom neměli zapomínat i na vhodnou příležitost, jako je životní výročí nebo nějaká oslava. To by se nemělo ovšem stát pravidlem a odměna a pochvala by měla být vyslovena bezprostředně po dobrém splnění úkolu. Nesmíme zapomínat, že pochvaly a odměny mají vést ke zvýšení výkonnosti pochválených a odměněných pracovníků, že se nemají udělovat v závislosti na osobních náladách náčelníků a velitelů.

Nakonec ještě jednu připomínku. Někdy se zdá, že v praxi dovedeme ocenit práci svých podřízených až při příležitosti jejich odchodu do důchodu, kdy již jmenovaný nemá možnost zvýšit svou pracovní aktivitu a výkonnost.

Stmelenosť a výkonnosť podřízeného kolektivu může podstatně ovlivnit i dovedné rozmístění a zařazení podřízených podle jejich specifických schopností a doved-

ností na vhodná místa. Známe-li skutečné schopnosti svých podřízených, nemusíme se bát vydávat jim úkoly, které jim nepřísluší podle pracovního zařazení, poněvadž víme, že jako schopní odborníci umí splnit každý úkol. V každém kolektivu jsou vždy osobnosti, které se nebojí navrhnout směšná řešení a vyjadřovat otevřeně své názory. Jestliže se velitel (náčelník) ne naučí reagovat na tyto návrhy, názory a rady zkušených spolupracovníků a nechá je bez povšimnutí zapadnout, podaří se mu postupně ubít veškerou iniciativu podřízených a skončí tak, že si bude o sobě myslet, že je jediný schopný, kdo všemu rozumí a všechno dovede. Tak se mu podaří potlačit i veškerou tvůrčí činnost podřízených a vytvoří si postupně pasivní kolektiv podřízených, z nichž jedni zaujmou postoj „kývala“ a pochlebníků a druzí přejdou k pasivní rezistenci.

V naší vojenské praxi bychom měli více využívat obecných metod vedení lidí, které jsou podrobně rozebrány v řadě materiálů o problematice organizace práce a řízení.

Již na 8. zasedání ÚV KSČ bylo mj. zdůrazněno, že je třeba mnohem intenzivněji uplatňovat vědeckotechnické poznatky v praxi a zvyšovat kvalifikaci vedoucích pracovníků tak, aby odpovídala rostoucím nárokům i soudobým požadavkům. V březnu roku 1983 přijala předsednictvo ÚV KSČ nový celostátní systém přípravy a zvyšování kvalifikace vedoucích pracovníků, který byl realizován v usnesení vlády ČSSR č. 155/1983. Jednotlivé resorty ve svých vzdělávacích zařízeních, především institutech pro výchovu vedoucích pracovníků daného ministerstva, zabezpečují plnění tohoto usnesení.

Bylo by jistě vhodné, abychom se zamysleli i nad formami realizace těchto dokumentů v podmínkách ČSLA a přípravu vedoucích kádrů v čase zaměřili i na obecné otázky vědeckého řízení a organizace práce s možností jejich aplikace v naší armádě.

K INSPEKČNÍM PROHLÍDKÁM

Rozhodujícím činitelem rozvoje a upevňování bojové a mobilizační připravenosti svazků a útvarů Československé lidové armády je cílevědomé řízení a velení na všech velitelských stupních. Praktické zkušenosti potvrzují, že úroveň výcviku a výchovy vojsk je přímo závislá na úrovni organizační a řídicí práce velitelů, náčelníků a politických pracovníků. Tam, kde je dobrá úroveň řízení, je dosahováno kvalitativně vyšších výsledků v přípravě velitelů a štábů, ve výcviku a výchově vojsk. **Nedílnou součástí řízení a velení je kontrola,** kterou jsou povinni v rámci své působnosti systematicky, efektivně a koordinovaně uskutečňovat všichni velitelé, náčelníci a ostatní vedoucí funkcionáři.

Cílem kontrolní činnosti je zjistit úroveň plnění úkolů, které vyplývají z usnesení Ústředního výboru Komunistické strany Československa a vlády Československé socialistické republiky, dodržování zákonů a jiných obecně závazných předpisů, usnesení Rady obrany státu, plnění státních a hospodářských plánů v podmínkách ČSLA, rozkazů prezidenta ČSSR, ministra národní obrany ČSSR a jiných normativních aktů, rozkazů velitelů všech stupňů a poskytovat podřízeným velitelům účinnou pomoc při zabezpečování jejich plnění. Zjišťovat příčiny nedostatků v řídicí a organizační práci velitelů a štábů a přispívat ke zjednávání nápravy. Preventivně působit proti vzniku i nahromadění problémů,

zevšeobecňovat zkušenosti z plnění úkolů a pozitivně ovlivňovat výcvik a výchovu příslušníků naší armády.

Hlavním obsahem kontrolní činnosti u svazků a útvarů pozemního vojska je zjišťovat stav a prosazovat důsledné plnění rozkazu ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk v oblastech bojové a mobilizační pohotovosti, organizačtorské a řídicí práce, morálně politického stavu a kázně, kádrové a personální práce, přípravy velitelů a štábů, bojové a politické přípravy v technickém zabezpečení, stavu výzbroje a techniky, stavu týlu, finančního zabezpečení, v hospodaření s přidělenými prostředky, v péči o základní fondy, v hospodárném využívání a ochraně majetku v socialistickém vlastnictví, v dodržování a upevňování socialistické zákonnosti.

Při plánování, organizování a uskutečňování kontroly mají **rozhodující úlohu velitelé**, kteří jednoznačně odpovídají za vytvoření jednotného kontrolního systému v celém okruhu své působnosti, ve vlastním štábu i u podřízených. Kontrolu vykonávají osobně, s využitím svých štábů a speciálních kontrolních orgánů. Jejich hlavní povinností je zaměřovat kontrolní činnost na rozhodující úkoly, osobně prověřovat plnění hlavních úkolů ve svém štábu a u přímo podřízených velitelů. Zabezpečovat, aby postihovaly všechny stránky života i činnosti vojsk a řešení věcných problémů. Na základě konkrétních podmínek organizovat kontrolu diferencovaně, aby odpovídala situaci u vojsk a potřebám řízení. K dosažení její efektivity vytvořit potřebné kádrové i organizační podmínky, včas schvalovat plány kontrol, nejvýznamnější vést osobně a vyhodnocovat jejich úroveň a účinnost. Je zapotřebí usměrňovat všechny články kontrolního systému tak, aby vzájemně spolupracovaly, uskutečňovaly ji objektivně, efektivně, zjišťovaly příčiny nedostatků a jednotně působily na zjednávání nápravy.

Velitelé, u nichž je uskutečňována kontrola, jsou **povinni** poskytovat příslušným orgánům veškerou pomoc, zejména předkládat jim vyžadované materiály a informace a vysvětlovat osobní vztah k nedostatkům. Zajišťovat součinnost s kontrolními orgány podřízených stupňů a aktivně s nimi spolupracovat, především při zjišťování příčin nedostatků. Dále je nutné, aby úzce spolupracovali s kontrolními orgány při přípravě zásadních opatření ke zkvalitnění řídicí a organizačtorské práce v kontrolované oblasti.

Je zapotřebí, aby velitelé využívali výsledků kontroly k prosazení plnění úkolů, odstranění nedostatků a jejich příčin, ke zlepšení řídicí a organizačtorské práce, k upevnění vojenské kázně i vytváření ovzduší náročnosti a nesmiřitelnosti s nedostatkem. V neposlední řadě k hodnocení práce podřízených, jejich morálnímu i materiálnímu oceňování, k zevšeobecňování poznatků a k výchovnému působení.

Kontrolní činnost koordinujeme tak, aby soustřeďovala síly kontrolních orgánů na rozhodující úkoly, předcházení duplicitám a na účinné prosazování opatření ke zjednání nápravy. Přitom sledujeme účelnou dělbu práce a zabránění tříštění sil na podružné otázky.

Povinností všech velitelů je sladit kontroly ve štábu s politickými orgány, nejbližším nadřízeným a podřízeným velitelským stupněm. K tomu účelu jsou plány kontrol předkládány ke schválení nadřízenému veliteli současně se směrnicí příslušného velitele a s plány bojové a politické přípravy na výcvikový

rok. Při schvalování věnujeme pozornost tomu, aby kontrolní činnost byla zaměřena na zabezpečení a vykonání rozhodujících opatření v přípravě velitelů, štábů a ve výcviku vojsk.

V oblasti přípravy velitelů a štábů, výchovy i výcviku vojsk uplatňujeme několik **forem kontrolní činnosti**. Je to inspekční prohlídka, závěrečná kontrola, tematická kontrola, kontrolní cvičení, prověrka hotovostních sil PVO, kontrola sladění a přezkoušení pořadového výcviku.

V dalším se zaměřím na **inspekční prohlídku, která je nejvyšší formou kontroly** a provádí ji příslušný zástupce ministra národní obrany nebo určený funkcionář podle rozhodnutí ministra národní obrany ČSSR v průběhu celého výcvikového roku za účasti hlavní politické správy ČSLA, správ a samostatných oddělení ministerstva národní obrany. Na základě dohovorů a v souladu s plánem společných opatření Spojených ozbrojených sil jsou některé prohlídky uskutečňovány s účastí nebo za řízení hlavního velitele Spojených ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy.

Cílem inspekční prohlídky je:

- určit stupeň splnění úkolů, stanovených ministrem národní obrany ČSSR,
- prověřit schopnost orgánů velení dosáhnout ve stanovených normách bojové pohotovosti k plnění bojových úkolů a zmobilizování,
- zjistit obsah a reálnost opatření, zaměřených ke zvýšení bojové a mobilizační pohotovosti,
- stanovit úroveň operační, bojové a politické přípravy orgánů velení i vojsk a jejich pohotovosti ke splnění bojových úkolů,
- prověřit naplněnost svazků a útvarů osobami, výzbrojí a technikou, jejich stav a připravenost k bojovému použití, stav týlu a jeho schopnost plnit stanovené úkoly,
- zjistit stav kázně a organizovanosti života vojsk, organizátorské, řídicí, politickovychovné, kádrové a personální práce, styl práce velitelů, štábů a politických orgánů při řízení vojsk.

K zabezpečení úspěšného splnění úkolů a dosažení cílů inspekční prohlídky vytváříme z inspekční komise příslušné podkomise a skupiny k prověrce svazů, svazků a útvarů i k prověření jednotlivých oblastí a předmětů bojové a politické přípravy u všech prověřovaných svazků a útvarů. Vedoucí podkomisí a skupin určuje předseda inspekční prohlídky a jejich počet závisí na rozsahu této prohlídky.

Je stanoveno, že svaz, svazek a útvar je prověřován zpravidla **jednou za tři až čtyři roky**. V případě, že svazek nebo útvar bude hodnocen jako nevyhovující, opakujeme inspekční prohlídku, ale ne dříve než za půl roku, a to za řízení stejného předsedy komise, který řídil předcházející prohlídku. **Doba jejího trvání** může být u svazu do 15 dnů, u svazku ne více než 10–12 dnů a u samostatného útvaru 7–8 dnů. Prověřovaným oznamujeme termín inspekční prohlídky 8–10 dnů před jejím zahájením. Na základě rozhodnutí ministra národní obrany ČSSR v některých případech uskutečňujeme inspekční prohlídku s překvapením, tj. bez předběžného uvědomění; je-li inspekční prohlídka za-

hajována prověrkou uvedení vojsk do bojové a mobilizační pohotovosti, tak ji zásadně provádíme bez předběžného uvědomění.

Základním předpokladem **efektivnosti** inspekční prohlídky je její všestranná příprava a zabezpečení. Přípravu členů komise zpravidla končíme ověřením jejich připravenosti a vydáním upřesňujících pokynů. Kontrolní orgán je povinen objektivně a prokazatelně zjišťovat stav plnění úkolů, zkoumat pozitivní a negativní jevy a jejich příčiny. Zvláštní pozornost musí věnovat hledání subjektivních vlivů na kvalitu plnění úkolů, zejména osobního podílu velitelů na dosaženém stavu. Prověřovat, jak byla splněna opatření, nařízená k odstranění nedostatků zjištěných předchozími kontrolami, zda nedostatky jsou ojedinělé, vyskytují se u jedné jednotky (útvaru) nebo jsou všeobecné a dlouho trvající, zda nedostatky nejsou způsobeny chybnou praxí nebo zapříčiněny malými zkušenostmi velitelů, nesprávným pochopením normativních aktů, pohodlností nebo nekázní. Je nutné, aby těžiště práce spočívalo v kontrole praktického výcviku jednotek a štábů, jeho technického a materiálního zabezpečení. Kontrolující je povinen na místě pomáhat prověřovaným velitelům odstraňovat zjištěné nedostatky a řešit problémy. Přitom nesmí zasahovat do velení a všechna opatření zabezpečuje prostřednictvím příslušných velitelů. Z povinnosti kontrolního orgánu jednoznačně vyplývá, že jejich odpovědné a kvalitní splnění vyžaduje vysoce teoreticky připravené a prakticky zkušené členy komise.

Velmi důležitou součástí inspekční prohlídky je **práce s jejími výsledky**. Proto je nutné, aby plnila kromě poznávací funkce — zjištění stavu a příčin nedostatků — též nápravnou a výchovnou funkci. Hlavním kritériem pro posuzování účinnosti inspekční prohlídky je to, zda zjistila skutečné konkrétní příčiny nedostatků a do jaké míry přispěla ke zjednání nápravy. K tomu je zapotřebí všechny zjištěné nedostatky, problémy a jejich příčiny, které lze vyřešit na místě, prostřednictvím velitelů neprodleně odstraňovat již v jejím průběhu za odborné rady a pomoci kontrolujících. Konkrétně, adresně a reálně termínovat odstranění těch zásadních nedostatků, které vyžadují delší dobu řešení a následnou kontrolou se přesvědčit o jejich odstranění. V těch případech, kdy je nezbytné k odstranění nedostatků zainteresovat nadřízené velitelské stupně nebo vlastní štáb, kontrolní orgány navrhnou příslušným velitelům i odpovídající postup. Jestliže příčinou nedostatků bylo nesprávné pochopení některých normativních aktů, rozkazů, předpisů, směrnic nebo zaostávání jejich ustanovení za potřebami praxe, tyto orgány zabezpečí jejich správný výklad nebo úpravy. O důležitých poznatcích z inspekční prohlídky, o jednání velitelů odpovědných za zjištěné nedostatky a přijatých opatřeních ke zjednání nápravy jsou informovány politické a stranické orgány daného stupně velení a podle závažnosti i vyšší orgány. Všechny záznamy a zápisy z inspekční prohlídky se zpracovávají věcně a stručně. Těžiště je v rozboru příčin zjištěného stavu. Opatření k nápravě musí být promyšlené a mělo by směřovat hlavně k odstranění příčin nedostatků a ke zlepšení řídicí práce velitelů.

Dosavadní zkušenosti potvrzují, že dosahování vysoké efektivnosti a kvality bojové a politické přípravy, ve výcviku a výchově vojsk je do značné míry podmíněno úrovní **organizátorské a řídicí práce, správnou organizací výchovného procesu a vysokou účinností kontrolního systému**. Jednoznačně požadujeme, aby tyto činnosti zabezpečovaly plnění vysokých požadavků, které jsou kladeny na systém přípravy velitelů, štábů a vojsk. Musí vytvářet optimální podmín-

ky pro vysoce kvalitní výcvik při přísné organizovanosti života vojsk podle základních řádů, uskutečňování účinné politické práce, zabezpečení bojové pohotovosti, upevňování morálně politického stavu, zvyšování úrovně kázně a růstu bojové připravenosti a pohotovosti vojsk. Rovněž je zapotřebí, aby se kladně projevoval při řešení otázek všestranného technického a materiálního zabezpečení plněných úkolů.

Nedílnou součástí organizátorské a řídicí práce je **kontrolní činnost**, z jejichž forem je to právě inspekční prohlídka, která je nejen nejvyšší, ale také nejúčinnější kontrolou. I když z hlediska podmínek pozemního vojska má kontrolní činnost určitou specifiku, je potřebné především v inspekčních prohlídkách dosahovat plánovitosti, vysoké účinnosti, efektivnosti a účelného využívání zjištěných výsledků. Náročně prosazujeme, aby bylo správně pochopeno, že požadavky na inspekční prohlídky jsou stále vyšší, a to nejen z hlediska náročnosti na její uskutečňování, ale také z hlediska poskytování účinné a konkrétní pomoci podřízeným.

Při plánování, organizaci a v průběhu inspekčních prohlídek vycházíme z konkrétních poznatků, že k zjištění stavu v kontrolované oblasti a k zjednání nápravy není rozhodující jejich počet, ale především kvalita a účinnost. Přesvědčili jsme se, že žádný systém kontrolní činnosti, ať je sebevíce maximalistický, nezabezpečí a ani nemůže zabezpečit kontrolu všeho a všude. To ani není cílem kontroly. Máme ověřeno, že pro rozhodování velitelů je plně postačující určitý vzorek, který však musí být správně stanoven. Nejvyšší účinnosti inspekčních prohlídek bylo dosaženo, když jsme pečlivě a kvalitně zabezpečili přípravu kontrolních orgánů a jejich činnost byla správně zaměřena na rozhodující opatření nebo předměty kontrolované oblasti, na vyvozování správných závěrů a konkrétních návrhů na zjednání nápravy. Inspekční prohlídka, která zobecňuje dobré a nové zkušenosti, pomáhá zjišťovat příčiny nedostatků a poskytuje účinnou pomoc přímo na místě, přispívá ke zvyšování efektivnosti a kvality výcviku a výchovy. Proto také od všech členů komise je náročně vyžadovaná jejich všestranná příprava k prověření stanovené oblasti nebo předmětů bojové a politické přípravy. Jsou vedeni k tomu, aby před jejím zahájením znali stav a podmínky prověřované jednotky a útvaru, prostudovali příslušnou dokumentaci a v průběhu inspekční prohlídky pak náročně posuzovali zjištěný stav, zejména plnění ustanovení základních řádů, vojenských předpisů, osnov a dodržování norem.

XVII. sjezd KSČ a celoarmádní stranický aktiv (27. 5. 1986) vytyčil jednoznačně požadavky na další zvyšování úrovně řízení a na vysokou efektivnost a kvalitu dosahovaných výsledků. Náročné úkoly stanovené Rozkazem ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA přímo vyžadují mimo jiné i **další zkvalitňování a zvyšování úrovně kontrolní činnosti**. Závažnost a složitost úkolů přímo nutí hledat nové cesty, formy a metody zkvalitňování kontrolní činnosti a tak účinně napomáhat zvyšování efektivnosti i kvality výcviku a výchovy, dosahování mistrovského ovládnutí moderní výzbroje, bojové techniky a dalšímu komplexnímu zvyšování bojové pohotovosti a připravenosti vojsk. Za důležité považujeme dosažení úzkého sepětí stranickopolitické a ideologic-

ké práce se životem vojsk, zesílení jejího vlivu na upevňování morálně politického stavu, soudružských vztahů, vojenské kázně a zvyšování jejich bojové připravenosti. Usilujeme o to, aby bylo správně pochopeno, že jsme v období, kdy je jednoznačně vyžadovaná vysoká efektivnost a kvalita dosahovaných výsledků. To pochopitelně sebou nese mimořádné požadavky a nároky na všechny příslušníky ČSLA, především na velitelský sbor. V každodenní praktické činnosti to znamená neuhýbat před vyššími nároky a požadavky, ale prosazovat a plně podporovat vše nové účelné a nutné.

Ke kvalitnímu splnění uvedených náročných požadavků nám účinně pomáhá využívání osvědčených zkušeností Sovětské armády. V oblasti zkvalitňování kontrolní činnosti, především ve zvyšování úrovně inspekčních prohlídek, nám značně přispělo využití „Doporučení o způsobu provádění inspekčních kontrol vojsk a vojenského námořnictva Spojených ozbrojených sil států — účastníků Varšavské smlouvy“ aplikované na podmínky ČSLA.

Vhodné využití ustanovení „Doporučení“ napomáhalo komplexně specifikovat hlavní prověřované oblasti, stanovit kritéria hodnocení dosahovaných výsledků a sjednotit stanoviska na posuzování všestranné morálně politické a bojové připravenosti svazků a útvarů socialistických armád.

PLNĚNÍ ÚKOLŮ OPERAČNÍ PŘÍPRAVY VE VÝCVIKOVÉM ROCE 1986-1987

V období číroodého nástupu celé společnosti k realizaci smělých cílů XVII. sjezdu KSČ k urychlení sociálního a ekonomického rozvoje naší socialistické vlasti zahajujeme plnění úkolů nového výcvikového roku, ve kterém budeme pokračovat v naplňování závěrů konkretizovaných na celoarmádním stranickém aktivu.

Tak jako v každém výcvikovém roce, i v tomto se budeme zamýšlet nad tím, jak zkvalitnit operační přípravu velitelů a štábů, které byla, zejména v uplynulém výcvikovém roce velením ČSLA věnována mimořádná pozornost.

Příprava velitelů a štábů v ČSLA ve výcvikovém roce 1985—86, po řadě zaměstnání, vyvrcholila frontovým velitelsko-štabním cvičením Palcát-86, které bylo svým rozsahem, náročností cílů a učebních úkolů jedním z nejvýznamnějších vojenskopolitických opatření uplynulých let.

Celý systém operační přípravy velitelů a štábů i výsledky cvičení vyhodnocené na jeho závěr ministrem národní obrany svědčí o tom, že došlo k dalšímu prohloubení znalostí a návyků velitelů a štábů, zejména v přípravě a vedení obranných operací na počátku války.

V prvním období cvičení byla značná pozornost věnována nešablonovitému, skrytému přechodu vojsk z mírového na válečný stav, jako základnímu předpokladu operačního rozvíjení vojsk k odrazení agrese nepřítele.

Velitelé a štáby se dále zdokonalili v soustředěném a současném plánování obranných i útočných operací a v upřesňování rozhodnutí bezprostředně před zahájením války.

Ministr národní obrany v rozboru cvičení poukázal i na některé nedostatky, jejichž odstranění bude cílem operační přípravy velitelů a štábů v novém výcvikovém roce.

Jde především o šablonovitost v obsahu i formě rozhodnutí velitelů a nežádoucí stereotyp při řešení nově vzniklých operačních situací.

To se projevilo zvláště při přípravě a vedení obranných operací, kde přijetí rozhodnutí je mimořádně podmíněno hlubokým ujasněním úkolu a všestrannou analýzou situace s důrazem na činnost a možný zámysl nepřítele,

zhodnocení vlastních vojsk, terénu a dalších faktorů, které ovlivňují optimální rozhodnutí.

Nepřesně a málo vynalézavě byly připravovány představy o možné metodice činnosti nepřítele, bezprostředně před i po zahájení operace. Těmto představám neodpovídalo i rozhodování a plánování o použití vlastních vojsk.

I v přípravě a vedení útočných operací velitelé a štáby málo využívali dobých zkušeností z Velké vlastenecké války a při základních způsobech ničení nepřítele zůstávali u úderů na přímých směrech bez vynalézavého plánování a vedení hlubokých obchvatů a obklíčení.

Tyto druhy manévru, jejichž cílem je skloubit čelní údery s údery do boku a týlu nepřítele, rozčlenit uskupení jeho vojsk, narušit jejich operační sestavu a ničit je po částech, byly v rozhodování velitelů využívány velmi málo.

Nedoceněny byly i otázky organizace součinnosti, zejména její metody a základní obsahový cíl, aby všichni velitelé jednotně pochopili zámysl operace, bojové úkoly a zejména způsoby jejich plnění v prostoru i čase.

Jedinou cestou k odstranění těchto základních nedostatků v činnosti velitelů a štábů je další zkvalitňování metodiky obsahu jejich přípravy v novém výcvikovém roce. Půjde především o zvyšování znalostí, návyků a celkové jejich připravenosti k plánování operací, velení vojskům v období přípravy a jejich vedení.

Mimořádnou pozornost bude i nadále potřebné věnovat zdokonalování velitelů a štábů všech stupňů v **přípravě a vedení obranných operací** s cílem odrazit agresi nepřítele v počátečním období války, zahájené jak konvenčními, tak i jadernými zbraněmi. Přitom je zapotřebí mít na zřeteli, že vojska nepřítele mohou zahájit bojovou činnost nenadále a s překvapením, bez úplného operačního rozvinutí jeho sil.

Je nutné učit velitele a štáby přijímat nešablonovitá rozhodnutí, která vycházejí z nejpravděpodobnějších variant zámyslu činnosti nepřítele a z logického předvídání dalšího možného rozvíjení operace. Základem této činnosti musí být znalost uskupení nepřítele, pečlivé i důsledné propočty poměrů sil a objektivní zhodnocení stavu vlastních vojsk a celkové situace.

Výsledkem takového přístupu k přípravě operace bude rozhodnutí o nejrationálnějších použití vlastních sil a prostředků v operaci včetně jejího všestranného zabezpečení, a to z hlediska morálně politického, operačního, technického i týlového.

Při přípravě a vedení obranných operací je nutné mít na zřeteli všechny požadavky našich řádů.

Obrana musí být odolná a aktivní, schopná čelit úderům nepřítele s použitím všech druhů zbraní, a to i v obklíčení. Dovedné uspořádání obrany, její ženijní vybudování s maximálním využitím terénu, účinného palebného ničení nepřítele, s včasným, překvapivým a rychlým uskutečněním manévru vojsky i protiztečí a protiúderů ke zničení vklínivšího se nepřítele jsou základem úspěchu vedení obranné operace.

Více pozornosti je třeba věnovat plánování manévru vojsky v obranných operacích, a to tak, aby bylo skloubeno odražení nepřítele, který má převahu, z předem připravených obranných postavení s vedením protiúderů a protiztečí.

Útočné operace bude správně plánovat a uskutečňovat zpravidla po odražení agrese nepřítele. I při jejich přípravě a provedení je nutné učit velitele a štá-

by rozhodnosti, vysoké manévrovosti, rychlé reakci na náhlé změny situace a různorodosti způsobů vedení operace na široké frontě, do velké hloubky a ve vysokém tempu. Zvláštní pozornost je potřebné zaměřit na otázky rozvíjení taktických úspěchů v operační soustředěním sil a prostředků na nejdůležitějších směrech.

To jsou požadavky, jejichž uskutečnění umožňují kvalitativně nové bojové možnosti vojsk ničit účinně a přesně nepřítele do velké hloubky jeho operační sestavy.

Podstatně vzrostly požadavky na velitele a štáby při **organizaci operací a boje**, zejména pokud jde o **palebné ničení, trvalou a těsnou součinnost i pevné velení**.

Ministr obrany SSSR maršál Sovětského svazu S. I. Sokolov při vyhodnocení operací Velké vlastenecké války v uplynulém roce řekl: „Veškeré zkušenosti z války, jak z některých neúspěšných operací na jejím počátku, tak i úspěšně vedených operací v následujících obdobích, přesvědčivě ukázaly, že úspěch závisí především na tom, nakolik pečlivě byl prozkoumán nepřítel a s jakou přesností byla vedena palba proti jeho nejdůležitějším objektům a cílům.“ (Vojennaja mysl — 1985.)

Velitelé a štáby se musí učit při **plánování a organizaci ničení nepřítele** prakticky organizovat a vést průzkum, zabezpečit rychlé předávání a vyhodnocování jeho poznatků a za pomoci mechanizačních a automatizačních prvků a kompletů rychle určovat způsoby a pořadí jejich ničení. Je zapotřebí, aby se učili prakticky uskutečňovat hluboké komplexní palebné ničení s využitím sladěných úderů letectva, raketového vojska a dělostřelectva do celé hloubky operační sestavy nepřítele.

Je potřebné, aby se velitelé a štáby v novém výcvikovém roce velmi důsledně **zdokonalovali ve výběru vhodných forem a obsahu organizace součinnosti**, která tvoří organickou součást přijetí rozhodnutí, plánování i vedení operací. Velitele musíme vést k tomu, aby si při ujasnění úkolů a zhodnocení situace promýšleli otázky součinnosti a způsoby jejího uskutečňování uvnitř štábů, mezi podřízenými svazky a útvary, různými prvky operační sestavy, svazky a útvary druhů vojsk a se sousedy. Jejím základním cílem musí být dokonale sladění úsilí všech sil a prostředků, které se zúčastňují operace k dosažení úspěchu.

Ke stanovení nejučelnější formy součinnosti je třeba mít jasný model operace, ve kterém předvídáme nejpravděpodobnější variantu činnosti nepřítele a stanovíme metodiku sladěného působení vlastních sil a prostředků k jeho zničení.

Při spojeneckých cvičeních musíme velitele a štáby zdokonalovat v organizaci pevné a trvalé součinnosti svazků a útvarů armád Varšavské smlouvy s frontovým letectvem.

Charakter soudobé operace a boje zvyšuje požadavky na **organizaci velení vojskům**. V přípravě velitelů a štábů v novém výcvikovém roce je důležité připravovat generály a důstojníky k činnosti podle svého předurčení, aby každý v maximální míře myslel a jednal samostatně a iniciativně a při cvičeních pružně a operativně velel vojskům. Štáby vést ke zpracování přesně sladěných bojových dokumentů, připravených na základě stručných a výstižných závěrů, propočtů a analýz. Při jejich zhotovování v daleko širším měřítku využívat mechanizační prostředky a výpočetní techniku.

Je žádoucí, aby velitelé a štáby věnovali maximum času na doručení plánovaných úkolů vojskům, na organizaci součinnosti a všestranné zabezpečení operací.

Rozehry bojové činnosti v průběhu různých zaměstnání uskutečňovat tak, aby se cvičící neustále setkávali s aktivním protipůsobením nepřítele a nedosahovali úspěchu do té doby, dokud nebude dokonale prozkoumán a zničen palbou. Bude-li tento přístup uplatňován na všech cvičeních, budou se velitelé, štáby a vojska učit konkrétně a důsledně plnit úkoly průzkumu a palebného ničení nepřítele, které jsou nejdůležitějšími podmínkami úspěchu bojové činnosti v současné době.

Jsou i některé další problémy v činnosti velitelů a štábů, které svědčí o tom, že otázka zvyšování jejich znalostí, návyků a celkové připravenosti k velení vojskům v období přípravy a vedení operací je vysoce aktuální.

Základní cestou k jejich všestranné připravenosti, jak to vyžaduje rozkaz ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk v novém výcvikovém roce, je rozhodně zvýšení úrovně **metodiky** operační přípravy cestou vynalézavého přístupu ke všem jejím formám, včetně samostatného studia.

Ve velitelské přípravě je nutné daleko více plánovat a zejména uskutečňovat aktivní formy zaměstnání za osobního řízení vedoucích funkcionářů. Na samostatné studium by měly navazovat seminární besedy, praktická zaměstnání, ukázky apod., s aktivním podílem všech účastníků na jejich přípravě a provedení.

V zásadě půjde o to, aby velitelé a štáby, především operačních stupňů, v novém výcvikovém roce zvládli všechny nové otázky operačního umění a naučili se prakticky je aplikovat při řešení konkrétních bojových situací.

Mimořádnou pozornost je zapotřebí věnovat diferencované přípravě předurčených generálů a důstojníků do polních štábů s cílem odstranit rozdíly v jejich připravenosti k výkonu konkrétních funkcí. Tohoto cíle musí být dosaženo individuální přípravou na pracovištích a společnou činností v polních štábech.

Tyto základní zásady jsou plně v souladu se závěry celoarmádního stranického aktivu, který konstatoval, že je nutné přistoupit k přehodnocení vlastního stylu a metod práce. I v přípravě velitelů a štábů **„potřebujeme styl, který znamená konkrétnost, činnost, důslednost, promyšlenou volbu metod a koordinaci všech činností. Dále jde o ráznější překonávání setrvačnosti, formalismu a administrativních přístupů k práci“**. (Referát náčelníka hlavní politické správy ČSLA generálplukovníka Jaroslava Klíchy; příloha Obrany lidu z 29. 5. 1986.)

Štábní nácviky připravovat a uskutečňovat důsledně podle jednoho zámyslu s pevně stanoveným cílem a konkrétními učebními úkoly. V nich přesně stanovit, co procvičit a jaké dokumenty zpracovat. Umožnit organickým velitelům samostatně, postupně procvičit všechna důležitá období přípravy a vedení operací. Plněním těchto úkolů sladovat činnost štábů a seznamovat je s novými poznatky vojenské vědy, učit je využívání prostředků mechanizace a automatizace a připravovat k zastupitelnosti ve funkcích. Splnění cílů a úkolů štábních nácviků náročně vyhodnocovat a stanovit co dopracovat, případně dále rozpracovat.

Komplexní štábní nácviky mají své nezastupitelné místo v přípravě velitelů a štábů. V novém výcvikovém roce je třeba využít dobrých zkušeností z organizace a uskutečňování několikastupňových (dvou i třístupňových) komplexních

štábních nácviků v terénu. K jejich provedení je důležité optimální stanovení učebních úkolů, při nichž procvičovat organizaci a vedení boje v různých druhích bojové činnosti a v různých obdobích války. Tyto nácviky je zapotřebí připravovat tak, aby všichni účastníci a stupně velení byli v souladu s platnými metodami práce plně vytíženi. Rozehru situací v jejich průběhu důsledně uskutečňovat na základě rozhodnutí cvičících.

Komplexní štábní nácvik zakončit vždy stručným, avšak náročným rozbořem, ve kterém je účelné zhodnotit, jak si účastníci nácviku osvojili ustanovení příslušných řádů a předpisů, analyzovat klady a nedostatky jednotlivých rozhodnutí a činnost jednotlivců. Na závěr rozboru stanovit úkoly k odstranění nedostatků.

Rovněž velitelsko-štábní cvičení splní svůj cíl, jestliže budou organizována v terénu jako víceúrovňová, jednostranná, případně dvoustranná, a za řízení nadřízeného velitele i jeho štábu.

Cílem těchto zaměstnání musí být sladění činnosti velitelů a štábů v polních podmínkách, zdokonalení v nepřetržitém velení vojskům a ověření jejich připravenosti k činnosti v podmínkách, které jsou blízké reálné bojové situaci bez časových skoků.

Při nich je třeba procvičit velení vojskům, provádění rekonoskací, organizaci součinnosti, upřesňování úkolů, rozmísťování míst velení a další otázky, které nebyly úplně zvládnuty v uplynulém výcvikovém roce.

Na cvičení je nutné vyvést spojovací a zabezpečovací jednotky. Rovněž jsme získali dobré zkušenosti, které je v novém výcvikovém roce potřebné uplatňovat, z částečného vyvedení vojsk na tato zaměstnání k vykonání taktického, případně odborně taktického cvičení.

Při přípravě a uskutečňování všech těchto opatření je třeba věnovat pozornost i kvalitnímu výběru a **přípravě ředitelství cvičení (skupiny roze hry) a rozhodčí služby**. Bude správné pokračovat ve využívání aktivních forem, aby tito funkcionáři byli sami dokonale teoreticky i prakticky připraveni učit své podřízené a nezapomínat na metodiku jejich činnosti používanou při cvičení Palcát-86. Je nutné **skoncovat s formálním vyslýcháním „dokladů“ a těžiště činnosti orgánů řízení cvičení a rozhodčí služby zaměřit na průběžné sledování a ovlivňování jejich práce, kontrolu kvality a přesnosti zpracovaných bojových dokumentů, pronikání i pochopení úkolů podřízenými a velení vojskům bez zbytečných zásahů do metodiky práce cvičících.**

Hlavní úlohu při zvýšení kvality a efektivnosti operační přípravy velitelů a štábů v novém výcvikovém roce musí mít odpovědní velitelé a náčelníci. Je nutné, aby především oni stanovili formy jejího uskutečňování, upřesňovali její obsah a osobně tato zaměstnání organizovali a řídili.

Chceme-li pozvednout úroveň a efektivnost operační přípravy, musíme začít u velitelů a náčelníků, kteří jsou za její organizaci a výsledky odpovědní, trvale a náročně je i za podíl na této nezastupitelné činnosti hodnotit. Jenom tím můžeme vytvořit reálné předpoklady k plnění odpovědných úkolů, které před nás v této oblasti staví v novém výcvikovém roce rozkaz ministra národní obrany ČSSR.

BOJOVÁ POHOTOVOST ORGÁNŮ VELENÍ A VOJSK ČSLA

XVII. sjezd KSČ vytyčil hlavní úkoly, které jsou rozhodující pro další rozvoj naší socialistické společnosti. Významný úkol byl stanoven i pro Československou lidovou armádu, aby byla v těsném svazku se Sovětskou armádou a dalšími armádami členských států Varšavské smlouvy všestranně politicky a odborně připravena a materiálně zabezpečena k zajištění spolehlivé obrany socialistické výstavby a mírového života našeho lidu.

Realizace tohoto úkolu byla rozpracována celoarmádním stranickým aktem, na kterém jako jeden z hlavních pěti úkolů bylo stanoveno dále zvyšovat **bojovou a mobilizační pohotovost** armády, důsledně uplatňovat poznatky socialistické vojenské vědy a výsledky vědeckotechnického rozvoje.

Tento úkol vychází z reálného zhodnocení mezinárodní vojenskopolitické situace, která se zásluhou Spojených států amerických a jejich spojenců v NATO neustále zhoršuje. Zesílení horečného zbrojení, jak jaderného, tak i konvenčního, snahy o militarizaci vesmíru a dosažení vojenské převahy nad členskými státy Varšavské smlouvy vytvářejí reálnou hrozbu pro všechny socialistické státy.

Spojené státy americké společně s ostatními zeměmi NATO zvyšují bojovou pohotovost ozbrojených sil, zdokonalují plány jejich převedení z mírového na válečný stav skrytým způsobem a plány rychlého zasazení velkých úderných uskupení v podmínkách evropského válčiště. Z rozboru plánů výstavby ozbrojených sil NATO, zavádění nových zbraní a bojové techniky do roku 2000 je

možné vyvodit závěr, že trend, směřující k vojenské konfrontaci se socialistickými státy, bude v politice Západu pokračovat.

Značná pozornost je velením Severoatlantického paktu věnována otázkám bojové pohotovosti. Jsou uskutečňována velká pohotovostní cvičení, jejichž cílem je prověřovat bojovou pohotovost štábů a vojsk a procvičovat nejdůležitější opatření k postupnému uvádění ozbrojených sil do zvýšené a plné bojové pohotovosti ve zkrácené době. Vojska jsou často uváděna do plné bojové pohotovosti v posádkách s orgány velení a připravují se k plnění úkolů přímo z těchto posádek.

Zabránit válce a udržet mír vyžaduje od socialistických států úspěšně čelit snaze agresivních sil imperialismu a světové reakce změnit poměr sil a dosáhnout převahy. K tomu je třeba neustále zdokonalovat bojovou a mobilizační pohotovost armád členských států Varšavské smlouvy. Důležitou roli při plnění tohoto úkolu má ČSLA, která je v prvním strategickém sledu Spojených ozbrojených sil.

Povinností ČSLA je připravovat občany k obraně naší země a být v neustálé pohotovosti k odražení a v součinnosti s ostatními státy Varšavské smlouvy ke zničení jakéhokoli agresora. Proto je jednotu bojové a mobilizační pohotovosti postavena na přední místo všech úkolů, které zabezpečují připravenost ČSLA.

Zkvalitňování bojové pohotovosti pokračovalo přijímáním dalších opatření ve vojskách s cílem zdokonalit jejich přechod z mírového na válečný stav. Tento proces probíhal za intenzivní účasti velitelů, náčelníků, štábů, politických orgánů a stranických organizací a všech funkcionářů, kteří řeší otázky zabezpečení bojové pohotovosti. Do vědomí velitelů i všech vojáků se podařilo prosadit názor, že bojovou pohotovost netvoří jen vyhlášení bojového poplachu a včasné opuštění kasáren, nýbrž celý souhrn opatření.

Velký význam a vliv na výsledky, dosahované v bojové pohotovosti, má vědeckotechnický pokrok ve vojenství, který nám umožňuje nacházet a zavádět účinnější reakce na činnost nepřítele a správně analyzovat efektivnost přijímaných opatření.

Pozitivní výsledky, kterých bylo v posledních letech u orgánů velení a vojsk v bojové a mobilizační pohotovosti dosaženo, vyvolaly u některých velitelů, náčelníků i politických pracovníků dojem, že její dosaženou úroveň je třeba pouze udržovat. Někde dokonce zazněly hlasy, že je nezbytné, vzhledem k narůstající zátěži velitelského sboru, z vysokých nároků na tuto oblast poněkud slevit.

O nesprávnosti těchto názorů však svědčí nejen opatření, přijímaná pravděpodobně nepřítelem, ale i růst nedostatků, zjištěných při prověrkách a kontrolách bojové pohotovosti. Proto je nezbytné ke správnému komplexnímu chápání bojové pohotovosti v souladu s vědeckotechnickým pokrokem neustále zvyšovat náročnost na její zabezpečení a zkracovat lhůty připravenosti vojsk ke splnění bojových úkolů.

V této souvislosti je třeba připomenout vystoupení ministra národní obrany ČSSR na celoarmádním stranickém aktivu k rozpracování a realizaci závěrů XVII. sjezdu KSČ v Československé lidové armádě, konaném 27. května 1986, kde mimo jiné řekl: „Z linie strany pro nás vyplývají podstatně vyšší požadav-

ky na upevňování bojové a mobilizační pohotovosti s tím, že její zdokonalování musíme chápat jako nepřetržitý proces, zabezpečující připravenost a schopnost svazků a útvarů zmařit agresi a zničit nepřítele za všech podmínek zahájení a vedení války.

Jestliže dnes platí zásada nespokojovat se s dosaženým, tak v této oblasti je to přímo **kategorický příkaz strany**...

Bojovou pohotovost je třeba chápat jako souhrn morálně politických, kádrových, operačních, taktických, mobilizačních, technických, týlových opatření a zabezpečení velení a řízení s cílem připravit vojska ke splnění bojových úkolů v krátkých časových lhůtách. Musí být zabezpečována **v plném komplexu** a vzájemné návaznosti těchto opatření. Jde o nepřetržitý proces, který vyžaduje od velitelů, náčelníků, příslušníků štábů a vykonavatelů podrobné zvládnutí zásad přechodu z mírového stavu na válečný v rozsahu svých povinností.

Nové požadavky nemůžeme realizovat starými metodami práce a formálním přístupem k úkolům. Každý funkcionář, ať je zařazen na jakémkoli stupni velení, musí projevovat trvalý zájem o tuto oblast a považovat ji za hlavní směr a součást řídicí práce. Nelze ji zužovat pouze na vyvedení vojsk z posádek po vyhlášení bojového poplachu a zaujetí určených prostorů. Ani tento úkol není možné splnit bez dobrého technického stavu a dokonalého ovládnutí svěšené výzbroje a bojové techniky, praktických návyků v otázkách zabezpečení bojové činnosti, ve zvládnutí přesunů v proudech atd. Kromě toho ke splnění bojových úkolů musí vojska dokonale ovládat taktickou a střeleckou přípravu a orgány velení pevně a nepřetržitě velet. Proto je nutné dosáhnout u všech podřízených změny v myšlení, aby pochopili význam a nezbytnost růstu její kvality. Žádné opatření nelze považovat za konečné a neměnné. I velitelé jednotek a vykonavatelé musí hledat možnosti zkracování časových norem a takové postupy a formy činnosti, které přispívají k organizovanějšímu přechodu orgánů velení a vojsk z mírového na válečný stav. S předstihem řešit organizační opatření, vyplývající ze zavádění nové bojové techniky a zbraní i ze změn v organizačních strukturách. Nesmíme dopustit, aby byly nesprávně vytvářené rezervy, které mají velitelům a štábům usnadnit splnění úkolů při prověrkách bojové pohotovosti, odstraovat i příčiny všech nedostatků, jež spočívají v podceňování bojové pohotovosti, v nedůslednosti a v osobní pohodlnosti některých funkcionářů.

Neoddělitelnou součástí bojové pohotovosti je **morálně politický stav** vojsk. Jeho základem je semknutost příslušníků ČSLA kolem KSČ, podpora její vnitřní a zahraniční politiky. Aktivní vztah k zabezpečení obrany socialistického vlasti lze vyjádřit jen iniciativou při plnění úkolů, vytyčených velením ČSLA. Na formování a zvyšování úrovně morálně politického stavu se musí společně podílet velitelé, političtí pracovníci, stranické a svazácké organizace.

Důležitým požadavkem pro zabezpečení nepřetržité bojové pohotovosti je **vojenská kázeň a organizovanost života**. Při jejím upevňování je nezbytné důsledně dodržovat všechny podmínky pro organizovanou a efektivní výchovu a výcvik. Zvyšovat odpovědnost velitelů a štábů za provedení každého zaměstnání a jeho kvalitu. Cílevědomě pracovat s lidmi a náročně vyžadovat plnění funkčních povinností. V mimopracovní době zabezpečovat vysokou úroveň masově politické práce a zájmové činnosti vojsk. Velmi důležitou úlohu v této práci mají dozorní orgány svou kontrolní činností. Někteří velitelé si stěžují, že

dozorčí orgány vzhledem k plnění úkolů bojové pohotovosti nemohou zabezpečovat kázeň a organizovanost života. Takový názor je nesprávný. Naopak je třeba plnění úkolů uvádění do bojové pohotovosti a zabezpečení vysoké organizovanosti života a kázně skloubit a dozorčími orgány plnit ve vzájemné souvislosti. Je nutné vycházet ze zásady, že tam, kde není kázeň a vysoká organizovanost života, tam není zabezpečena ani bojová pohotovost.

Úsilí velitelů, politických i kádrových orgánů v **kádrové práci** je důležité zaměřit na upevňování vztahů ve vojenských kolektivech, na posilování ideové politické a odborné připravenosti důstojníků, řešení jejich služebních, osobních a rodinných problémů. V souladu s růstem požadavků zkvalitňovat přípravu posluchačů a žáků vojenských škol, zvyšovat především úroveň jejich velitelských a metodických schopností, prohlubovat jejich výchovu k uvědomělému vztahu k vojenskému povolání.

S rostoucími nároky na bojovou pohotovost věnovat pozornost zlepšení všestranného zabezpečení vojáků z povolání, zvýšení úrovně jejich životních podmínek a účinněji pomáhat mladým vojákům z povolání při výkonu velitelských a štábních funkcí.

Další zdokonalování bojové pohotovosti je závislé na úrovni **operační a bojové přípravy**. Proto bude nutné v přípravě velitelů a štábů se zaměřit na zvýšení její obsahové kvality, věcnosti a efektivní využití časových možností. Více se orientovat na rozvoj teoretického myšlení a zkvalitnění rozhodovacího procesu. Prosadit do praktické činnosti vytváření situací maximálně se přibližujících skutečným bojovým podmínkám. Větší pozornost věnovat konkrétní organizaci boje, praktickému velení vojskům, řízení bojové činnosti a jejímu materiálnímu, technickému a zdravotnickému zabezpečení. Za významný úkol považovat kontrolu a prověření úrovně splnění vydaných rozkazů a nařízení co do obsahu a času. Nedostatků v úrovni připravenosti některých velitelů a příslušníků štábů, které se projevují při různých zaměstnáních, potvrzují, že je nutné důsledněji diferencovat výuku podle stupňů velení a volit aktivnější způsoby přípravy.

Součástí této přípravy by měly být i otázky velení, zabezpečení součinnosti při uvádění vojsk do vyšších stupňů bojové pohotovosti, způsob rychlého pronikání informací s použitím automatizovaných systémů velení.

V bojové přípravě vyhledávat nové způsoby vedení soudobého boje, zdokonalovat připravenost vojsk k vykonání dalekých přesunů za ztížených podmínek a k vedení vysoce manévrové činnosti. Stále většího významu nabývá příprava vojsk k vedení bojové činnosti v noci. Nelze se spokojovat s tím, že při cvičeních se v noci zpravidla odpočívá, ale naopak je třeba získávat návyky ve vedení nepřetržité bojové činnosti.

Zvláštní pozornost zasluhuje zvyšování pohotovostních sil příhraničních svazků a útvarů k odrazení nenadálého napadení nepřítelů a hotovostních sil pro boj s nízkou letícími cíli. Mimořádný význam má zabezpečení rychlého pronikání informací o vzdušné situaci s využitím automatizovaných systémů velení. Z hlediska plnění úkolů bezprostředně po vyhlášení bojového poplachu je nutné cílevědoměji připravovat a uskutečňovat nácviky činnosti útvarů, jednotek i vykonavatelů. Efektivněji využívat zbraně i bojovou techniku. Obdobné požadavky jsou kladeny rovněž na přípravu a provádění prověrek bojové poho-

tovosti, které je nezbytné konat i ve dnech pracovního klidu a v období plnění některých úkolů mimo stálé posádky. Ve všech případech je nutné provádět připravenost k plnění mobilizačních a bojových úkolů.

Náležitou pozornost vyžaduje zvyšování úrovně **mobilizační připravenosti**. Možnosti jejího dalšího zkvalitnění z hlediska současných požadavků spočívají v podrobném rozpracování a procvičování způsobů skrytého uvádění vojsk do plné bojové pohotovosti v místech stálé dislokace, zvýšení odolnosti zmobilizování a ve zdokonalení úrovně bojového stmelení. Důležitý význam má výběr objektů mobilizačních pracovišť z hlediska jejich kapacity i vhodnosti místa a připravenost vykonavatelů. Značné úkoly jsou plněny v materiálním a technickém zabezpečení mobilizace, v ošetřování, ukládání a obměně materiálu a techniky nedotknutelných zásob.

Další zdokonalování bojové pohotovosti je podmíněno vybavováním vojsk novou **výzbrojí a bojovou technikou**. Stále rychlejší vědeckotechnický rozvoj se projevuje zejména přechodem od jednodušších autonomních zbraní ke složitým a technicky náročným zbraňovým systémům. Při snižování rozměrů a hmotnosti se zvyšují jejich technické parametry, vzrůstají nároky na obsluhu a údržbu, která je stále více záležitostí několikačlenných skupin vojáků. Udržování plně bojeschopných zbraní a bojové techniky, připravených v kterémkoli okamžiku k použití, je velmi náročné jak pro velitele a příslušníky štábů, tak i pro obsluhu a osádky. Rozhodujícím kritériem při posuzování stavu výzbroje a bojové techniky je stoprocentní funkční spolehlivost a bezpečnost provozu, která do značné míry závisí na vycvičenosti řidičů. V péči o tento drahocenný bojový potenciál má mimořádný význam plnění funkčních povinností veliteli a technickými funkcionáři. Především oni musí bezpečně znát zásady obsluhy, provozu a ošetřování zbraní a techniky, vytvářet časové, organizační a materiálové podmínky k všestranné péči o ně. V souvislosti s tímto prvkem bojové pohotovosti vystupuje do popředí požadavek koncepčního přístupu k problémům a dosažení dlouhodobé perspektivy. Důležité je, aby podle stupně velení a funkčního zařazení předvíдали zvláště příslušníci štábů všechny souvislosti, promyšleně a všestranně připravovali podřízené vojáky, s předstihem si uvědomovali, jaká opatření je nezbytné přijmout v práci s lidmi a v materiálním zabezpečení.

Zdokonalování bojové pohotovosti v této oblasti je třeba chápat jako souhrn opatření, která směřují ke zlepšení stavu výzbroje a techniky běžného používání i uložené v nedotknutelných zásobách, v připravenosti prostředků technického zabezpečení, jejich modernizaci, v zásobování náhradními díly a materiálem pro ošetřování a opravy výzbroje a techniky.

Při uskutečňování opatření v oblasti **týlového zabezpečení** byla bojová a mobilizační pohotovost zvýšena reorganizací vojskového a operačního týlu i přestavbou dopravně zásobovacího systému. Zvýšila se úroveň uložení a připravenosti zásob. Přesto je v této oblasti mnoho problémů, které bude nezbytné řešit. Jde především o rozpor mezi kapacitou dopravních prostředků a jejich potřebou pro vývoz pohyblivých zásob u vojsk stálé pohotovosti.

Narůstá význam ukládání materiálu všeho druhu tak, aby mohly být v maximální míře využívány mechanizační prostředky k jeho rychlému vyskladnění a naložení. Předpokladem účelného využití mechanizačních prostředků je vysoká úroveň paletizace a kontejnerizace. K dalšímu zkracování časových no-

rem lze postupně vytvářet podmínky přiblížením dopravních prostředků ke skladům, případně jejich umístěním v prostoru těchto skladů. Trvale musí být zabezpečena použitelnost materiálu všeho druhu kvalitou jeho ukládání, ošetřování a pravidelnou obměnou.

Plnění úkolů vyžaduje zvýšit úroveň připravenosti velitelů jednotek k řízení týlového zabezpečení, zvláště péče o vojáky v polních podmínkách.

Stále výrazněji vzrůstají požadavky na **zabezpečení velení a řízení** činnosti vojsk. Při jeho zdokonalování je nezbytné vycházet ze skutečnosti, že zajištění pevného a nepřetržitého velení je stále složitější a náročnější. Musí být zabezpečeno v krátkých časových lhůtách při uvádění vojsk do vyšších stupňů bojové pohotovosti, zpočátku zpravidla pouze vyčleněnými skupinami funkcionářů. Na úrovni jejich připravenosti závisí rychlý a organizovaný přechod orgánů velení a vojsk z mírového na válečný stav. Na všech velitelských stupních by měli velitelé vytyčit požadavek, aby orgány velení a s nimi síly a prostředky, které jejich činnost zabezpečují, předstíhovaly v dosahování bojové pohotovosti podřízená vojska. Jen tak lze vytvářet předpoklady k tomu, aby v případě nenadálého zahájení agrese nepřítelem byly organizovaně využity bojové možnosti sil a prostředků k jeho zničení. Dále je nutné zvyšovat odolnost, mobilitu míst velení, jejich spojovacích uzlů, zdokonalovat styl a metody práce velitelů a příslušníků štábů v jednotlivých orgánech velení. Nároky na úroveň přípravy orgánů velení všech stupňů zvyšují rovněž požadavky na samostatnost a vzájemnou zastupitelnost všech funkcionářů. Zvláště ve vševojskové oblasti se musí důsledněji prosazovat využití automatizace, která svými možnostmi vytváří podmínky pro kvalitní splnění úkolů velitelů a štábů v podstatně kratších časových lhůtách. Velitelé a štáby by si měli více uvědomovat tyto možnosti techniky a lépe využívat nových poznatků vědy a technického rozvoje v praxi. Zkušenosti dokazují, že účinné využití prostředků automatizace umožňuje zkrátit dobu k získání a zpracování informací 2 až 3krát, což umožňuje podstatně více času věnovat organizátorské činnosti. Začlenění těchto prostředků a jejich efektivní využívání však vyžaduje od velitelů a funkcionářů štábů racionalizovat způsob velení a přehodnotit dosavadní metody práce.

Na druhé straně je však třeba zdokonalovat důstojníky štábů i v činnosti bez použití prostředků automatizace a mechanizace vzhledem k tomu, že mohou být tyto prostředky nepřítelem zničeny (rušeny) a rovněž ve větší míře využívat k získávání informací rádia jako základního prostředku, zejména při vedení bojové činnosti.

V oblasti bojové pohotovosti, stejně jako v jiných oblastech činnosti orgánů velení a vojsk, je v souladu se závěry XVII. sjezdu KSČ nezbytné dosáhnout při plánování a plnění všech opatření vysoké **kvality a efektu**. Vyčleněné finanční a materiální prostředky musí být využívány hospodárně. Splnění tohoto požadavku je důležitým kritériem úrovně řídicí práce velitelů a štábů. Plnit úkoly s menšími náklady však v žádném případě neznamená snížení úrovně přípravy orgánů velení a vojsk. Je důležité věnovat pozornost především právě každého zaměstnání, jeho řízení a vyhodnocení, které musí nejen zjistit příčiny nedostatků, ale také využít dobrých zkušeností. V tomto směru je třeba hledat a uplatňovat stále nové formy a metody práce. Odstraňovat formální, stereotypní přístupy k plnění úkolů.

Bojovou pohotovost je nutné chápat v komplexu všech opatření, jejichž cílem je připravenost armády k odražení a rozhodnému zničení nepřítele v jakýchkoli podmínkách rozpoutání a vedení války, v těsné součinnosti s ozbrojenými silami členských států Varšavské smlouvy.

K dosažení dalšího zkvalitnění této činnosti je důležité, aby každý příslušník ČSLA podle svého zařazení pocítoval osobní odpovědnost za přípravu a realizaci všech opatření a úkolů, stanovených nadřízenými veliteli. Velitelé a náčelníci musí této oblasti věnovat trvalou pozornost a všechny otázky a problémy považovat za nezbytnou, závažnou součást své řídicí práce. Každý z nadřízených, více než v jiných oblastech, si musí uvědomit svoji aktivní roli v procesu zdokonalování bojové pohotovosti a spoluodpovědnost za plnění úkolů, nařízených velením ČSLA. Tento požadavek, který je v plném souladu se závěry celoaršídního stranického aktivu, se týká zejména příslušníků ministerstva národní obrany a velitelství svazů.

Je nutné, aby se závěry XVII. sjezdu KSČ a úkoly, vyplývající z celoaršídního stranického aktivu, prakticky projevily ve vyšší kvalitě činnosti orgánů velení a vojsk, v rozhodnějším přístupu k odstranění formalismu a neúčinných opatření. Nelze se spokojovat s průměrností. Takový přístup znamená stagnaci a zaostávání za současnými požadavky k dosažení rozhodného obratu ve všech oblastech činnosti ČSLA.

Dobrých a výtečných výsledků však nelze dosáhnout jen vydáním rozkazu nebo nařízení. Mnohem důsledněji je třeba bojovat proti sebeuspokojení, rozvíjet iniciativu a aktivitu příslušníků armády, cílevědoměji mobilizovat jejich zájem na zjišťování nedostatků, rezerv a ekonomické využívání přidělených finančních a materiálových prostředků.

ODOLNOST A AKTIVNOST OBRANY

Bojový řád pozemního vojska ČSLA uvádí, že obrana musí být **odolná a aktivní**, schopná odrazit nepřátelské úderý za použití všech druhů zbraní (Všeob-R-1, čl. 339). Dosažení těchto základních požadavků na obranu vytváří předpoklady ke splnění cílů obrany, tj. jak k odrazení (zmaření) útoku nepřítele a k udržení důležitých čar a prostorů, tak i k vytvoření příznivých podmínek pro přechod k rozhodnému útoku.

Odolnost a aktivnost obrany **se navzájem prolínají, souvisejí spolu** a nelze je v praxi v žádném případě od sebe oddělit. Vysoké aktivnosti nemůže být dosaženo bez její odolnosti a naopak, odolnost obrany bude tím vyšší, čím aktivnější bude obranná činnost.

Pod pojmem **odolnost** obrany chápeme souhrn takových vlastností, které zabezpečí:

- rezistenci proti nepřátelským úderům vedeným jakýmkoli prostředky ničení,
- odrazení útoku sil a prostředků nepřítele, které jsou vůči obránci ve výrazné převaze,
- udržení důležitých prostorů a čar,
- zničení uskupení nepřítele, které se vklíní do naší obrany,
- zmaření vysazení a činnosti vzdušných výsadek.

Nezbytnou podmínkou odolnosti obrany je i schopnost maximálně zabezpečit vlastní vojska proti ničivým účinkům prostředků jaderného a chemického napadení, pevně a dovedně velet, včas organizovat a udržovat součinnost, rychle obnovovat narušený obranný systém, všestranně zabezpečovat obranný boj, bránit se vytrvale, pevně a úporně.

Aktivnost obrany je především způsobílost obránce:

- nepřetržitě ničit útočícího nepřítele všemi prostředky,
- vnutit mu svou vůli a tím převzít iniciativu,
- vytvořit pro něho nepříznivé podmínky k vedení útočného boje,
- uskutečňovat široký manévra a protizteče ve vysokém tempu.

Bojový řád pozemního vojska ČSLA, část 1. v článku 339 velmi podrobně vyjmenovává opatření, kterými lze dosáhnout požadovaného stupně odolnosti a aktivnosti obrany. Po jejich splnění lze hodnotit, že obrana se tak stane **protijadernou, protitankovou, protivzdušnou a protivysadkovou**. Přitom každá tato varianta charakteru obrany musí obsahovat vlastnosti, které přispívají k naplnění požadavků aktivnosti a odolnosti.

Proto např. protijadernou obranu bude charakterizovat především její schopnost **aktivně zjišťovat a ničit** prostředky jaderného napadení útočícího nepřítele ještě do doby jejich použití, stejně jako schopnost **chránit** maximální množství sil a prostředků před zničením nepřátelskými jadernými úderými. Tím si vytvořit předpoklady odolnosti proti úderům vojsk nepřítele, která budou útočit po těchto úderech.

Kvalitativní úroveň obou požadavků na obranu však bude zásadně ovlivněna především způsobem vedení války a podmínkami přechodu do obrany.

Způsob vedení války je zřejmý z úvodního článku Bojového řádu pozemního vojska ČSLA, ve kterém se uvádí, že válka může být především **zahájena** za použití pouze konvenčních zbraní a **probíhat**

i za použití jaderných zbraní. Základ obrany je však v obou případech kvalitativně odlišný.

V obraně, která je organizována a vedena za použití **pouze konvenčních zbraní**, tvoří její základ:

- ničení nepřítelů palbou všech druhů zbraní a údery letectva ve spojení se zátarasí,

- úporné držení důležitých obranných úseků, rájů a opěrných bodů,

- rozdrčení nepřítelů, který se vklíní do obrany, protiztečemi motostřeleckých a tankových pluků a jednotek.

Za použití **jaderných zbraní** tvoří základ obrany:

- ničení nepřítelů jadernými zbraněmi spolu se všemi druhy palby a používáním zátarasů,

- úporné držení důležitých prostorů, které přehrazují pravděpodobné směry útoku nepřítelů,

- široký manévry silami a prostředky.

Kvalitativní rozdíl v podstatě obrany v různých obdobích války vychází tedy nejen z oboustranně používaných prostředků ničení (konvenční, jaderné zbraně), i když jsou samozřejmě rozhodující, ale i ze způsobů obrany (úporné držení obranných úseků a rájů — úporné držení jen důležitých prostorů), jakož i **četnosti a rozsahu manévru** (při používání jaderných zbraní podstatně širší), který vojska budou realizovat v průběhu vedení obrany.

Jsou-li odlišnosti v samotném základu obrany, pak objektivně jsou i rozdíly v pořadí důležitosti a tím tedy i v rozsahu jednotlivých opatření, jež přispívají k dosažení potřebné odolnosti a aktivnosti. Zvlášť se tento rozdíl (v závislosti na konkrétní situaci) projevuje ve výběru cílů, které budou ničeny v prvním pořadí, uspořádání bojových sestav vojsk, stupni ženijního budování, připravenosti a vybavení oddílů pro odstranění následků apod.

Proto musí být velitelé všech stupňů i v obraně vedené za použití pouze konvenčních zbraní **trvale připraveni** zabezpečit při bezprostředním zjištění příprav nepřítelů k použití jaderných zbraní uskutečnění takových opatření, která zajistí dosažení cílů obrany i za této změněné situace. Prakticky musí dojít ke změnám v samotném pojetí a základu obrany, a tím i k posílení odolnosti a zvýšení aktivnosti ve změnách podmínek bojové činnosti vojsk.

Mnohá opatření lze přijmout a hlavně vykonat ještě v průběhu boje za použití

pouze konvenčních zbraní. Např. ženijní budování obranných postavení by měli velitelé již při přechodu do obrany řešit tak, aby zabezpečovalo ochranu maximálního počtu sil a prostředků i v podmínkách používání jaderných zbraní nepřítelům, vytvářelo možnosti k rychlé obnově obrany po jaderných úderech, k odrazení útoku nepřítelů a uskutečnění nutného manévru silami a prostředky podél fronty i do hloubky v krátkých lhůtách.

Za rozhodující opatření **k zabezpečení přechodu** do období války s omezeným (neomezeným) použitím jaderných zbraní lze považovat:

- okamžitou informaci vojsk (organických i přidělených prostředků) o bezprostředních přípravách nepřítelů k použití zbraní hromadného ničení,

- organizaci doplňkového průzkumu, a to nejen k zjištění přísunu jaderné munice k prostředkům jaderného napadení, jejich souřadnic, dosaženého stupně pohotovosti k použití jaderné munice, předávajících signálů, ale i ke sledování činnosti a přijímaných bezpečnostních opatření jednotek v dotyku,

- uvedení do nejvyšší pohotovosti všech útvarů a jednotek, které používají jadernou municí a prostředky protivzdušné obrany,

- upřesnění rozhodnutí, v němž především stanoví cíle, které budou ničeny jadernou municí, řešit rozptýlení bojových sestav, rozšířit manévry jednotlivými prvky, stanovit doplňující opatření k všestrannému zabezpečení, řešit otázky součinnosti, jež navazují na změnu zámyslu boje a přijmout opatření k zabezpečení trvalého velení,

- vydání doplňujících úkolů podřízeným a doplňkových nařízení k všestrannému zabezpečení obrany za použití jaderných zbraní, především pro OPZHN, ženijní a chemické zabezpečení, jakož i pro zvýšení pohotovosti vojsk k vedení boje s použitím ZHN a k odstranění následků jaderného napadení.

V podmínkách vedení bojové činnosti za použití jaderných zbraní je nutné si uvědomit, že i otázka **iniciativy v obraně** nabývá jiné kvalitativní polohy. Jestliže ve válce vedené pouze konvenčními zbraněmi počítáme, že iniciativa v obraně náleží vždy jen straně v útoku, pak po přechodu na použití jaderných zbraní má i obránce možnost získat a vnutit svou vůli útočníkovi. Záleží jen na veliteli bránců se strany, jak dovedně a včas využijí této možnosti.

Přechod na použití jaderných zbraní znamená jen adekvátně upravit četnost manévru, ale také věnovat zvláštní pozornost (vzhledem k síle možného úderu útočícího nepřítele a jeho postupu) **zvýšení jeho tempa** silami a prostředky bránících se vojsk. Je nutné, aby tempo manévru zabezpečilo předejití nepřítele v dosažení určených postavení, čar a rajónů, jakož i vytvoření časových podmínek pro základní topografickou a taktickou orientaci, přípravu k boji apod.

V důsledku oboustranného vedení jaderných úderů bude pro obranu charakteristický vznik závalů, rozrušených prostorů, prostorů požárů a zátop spolu s pásmy radioaktivního zamoření, ve kterých bude ztíženo, ne-li zcela znemožněno, vedení aktivní bojové činnosti. K překonání těchto prostorů a pásmech je zapotřebí využít přepravy vojsk vzduchem, aby nedošlo k podstatnému snížení jak aktivnosti, tak odolnosti obrany.

Hlavním prostředkem ničení nepřítele jsou jaderné zbraně; to však neznamená, že jednotky v obraně mohou podceňovat **palbu konvenčních zbraní**. Tato palba i v období války za použití jaderných zbraní musí zabezpečovat ničení nepřítele na nejzávažnějších vzdálenostech a narůstat při přibližování nepřítele k předním okrajům obrany. K tomu by mělo přispět dovedné využívání výhodných podmínek terénu, průběh jednotlivých obranných postavení, rozmístění jednotek a palebných prostředků v terénu.

K úspěšnému vedení obrany a k posílení její odolnosti vždy napomáhalo umné využívání přírodních překážek a zábran, protože snižují tempo postupu nepřítele a dovolují efektivněji ho ničit palbou. Využívání tohoto faktoru za použití jaderných zbraní má bezesporu stejnou platnost, pokud ovšem jsou tyto překážky trvale pozorovány a bránící vojska je mohou postřelovat.

Zásadní vliv na kvalitu opatření, jež řeší odolnost a aktivnost obrany, mají vedle způsobu vedení války i **podmínky**, za kterých se uskutečňuje přechod do obrany.

Obrana se může připravovat **předem** nebo může být organizována **v průběhu boje**, mimo přímý dotyk s nepřítelem i v dotyku s ním (Všeob-R-1, čl. 337).

Za nejčastější způsob přechodu do obrany v soudobé válce lze považovat její **organizaci v průběhu boje (operace)**, za přímého dotyku s nepřítelem (pro větší část vojsk), pod jeho bezprostředním tlakem a úhrozą, tzn. buď již v dotyku s je-

ho hlavními silami a pod jeho údery nebo s jeho sice slabšími silami, ale takovými, které vedou velmi aktivní boj s cílem získat optimální podmínky pro zasazení hlavních sil, jež jsou soustředěny v hloubce a připraveny (připravují se) k útoku. Můžeme předpokládat, že půjde o nepřátelské uskupení, které bylo vzhledem k možným útočným záměrům optimálně doplněno, maximálně podporováno jadernými údery, údery letectva a palbou dalších prostředků nadřazeného a všestranně zabezpečeno.

A opačně, **naše vojska** budou předcházet jistými boji vyčerpána, budou mít i určité ztráty na lidech, bojové technice a materiálu (mnohdy velmi podstatné), které bude chtít nepřítel před zahájením útoku dále zvýšit. Je možné počítat, že druhé sledy a zálohy budou sice vytvořeny, ale jejich složení a síla budou podstatně slabší než při zahájení boje (operace).

Plně se projeví jeden z charakteristických rysů soudobého boje — značné členění bojových sestav v důsledku nerovnoměrného vývoje situace na frontě a z toho vyplývající i vznik četných mezer mezi jednotkami, útvary a svazky do šířky i do hloubky. Uspořádání bojových sestav bude plně podřízeno požadavkům dynamiky útoku.

Mnohdy proto nebude ani dostatek sil a prostředků k tomu, aby obrana byla člena do požadované hloubky. Stejně tak nebudou výjimkou případy, kdy z těchto důvodů zůstane šířka obranného pásma divizí či obranných úseků pluků stejná jako dosavadní útočné pásmo těchto vojsk.

Složitost při přechodu do obrany za přímého dotyku s nepřítelem vzniká i při **ženijním** budování obrany, protože nejen na předním okraji, ale často i v nejbližší hloubce není možné vždy využívat prostředky mechanizace. Proto k ukrytí vojsk palebných prostředků a bojové techniky má zvláštní význam dovedné využívání obranných a maskovacích vlastností terénu, jako jsou příkopy, jámy, rokle apod., které se často jen po nepatrné úpravě mohou změnit v zákop nebo okop a zabezpečit tak nejnepříjemnější stupeň ochrany jak proti konvenčním, tak i jaderným zbraním a radiolokačnímu, termoviznímu průzkumu a infraprůzkumu.

Za nejzávažnější skutečnost v přípravě obrany v průběhu boje (operace) považují **nedostatek času** k realizování všech potřebných opatření s takovou kvalitou, která by zabezpečila vysokou úroveň odolnosti obrany i jejího aktivního vedení. I když v hlavních rysech plánujeme pře-

chod do obrany již při organizaci útočné operace, přesto se konkrétní rozhodnutí např. k odražení možného protitúderu, zabezpečení boků úderného uskupení apod. přijímá až v průběhu operace.

Nelze jednoznačně stanovit, jak dlouhá bude doba, kterou mohou mít velitelé a vojska k dispozici pro přechod do obrany a na její přípravu. Nebude však výjimkou lhůta 5–6 hodin (zvláště při odražení silných protiztečí a protitúderu) a je možné jen těžko předpokládat, že přesáhne 24 hodin. Důležité rovněž bude, půjde-li o denní či noční dobu. Domnívám se, že nedostatek času půjde vždy na úkor denního světla, což celý problém nejen dále prohloubí, ale objektivně i podstatně ovlivní kvalitu přípravy obrany a tím i její odolnost a aktivnost.

K vytvoření optimálních časových podmínek pro podřízené proto má v činnosti velitelů a jejich štábů zvláštní úlohu především:

- rychlost výběru a určení vhodného prostoru pro obranu,
- včasnost přijetí rozhodnutí a vydání úkolů podřízeným,
- intenzivní politická práce,
- účinná osobní pomoc,
- připravenost taktických stupňů velitelů a vycvičenost vojsk řešit takovéto situace a plnit úkoly v napjatých časových lhůtách.

Volba vhodného prostoru má pro obranu velký význam. Správně zvolený prostor svými vlastnostmi usnadňuje přípravu a vedení obrany a tím také zkracuje čas, který velitelé, štáby a vojska potřebují pro zaujetí obrany. Terén, ve kterém vojska plní útočný záměr, může být však nevýhodný pro úspěšné vedení obrany, takže velitelé budou stát před problémem vybojovat výhodnější přední okraj nebo přejít v dosavadním nevýhodném prostoru do obrany či dokonce volit část nebo celé obranné pásmo (obránný úsek) v hloubce bojových sestav pro útok.

Nelze dát univerzální návod na její řešení, protože rozhodující úlohu k nalezení nejlepší odpovědi bude mít konkrétní situace. Přesto se ukazuje, že právě nejméně vhodná, tj. třetí varianta, která znamená určité dobrovolné opouštění již jednou získaného terénu, umožňuje tu nejlepší volbu prostoru pro obranu, předem zaručuje časové úspory a přináší i řadu

možností, jako je např. budování obrany pro většinu jednotek a útvarů mimo dotyk s nepřítelem, možnost vytvoření předem nastaveného postavení, jednodušší manévry k zaujetí bojové sestavy a další.

I když úloha velitelů a jejich štábů bude vždy složitá, protože zpravidla budou současně řídit bojovou činnost vojsk a v časové tísní organizovat přechod od obrany, mnohdy navíc při možném odstraňování následků použití zbraní hromadného ničení nepřítelem, je nutné, aby velitel **přijal záměr** plánovaného boje co nejdříve, ev. i za cenu ne právě optimálního řešení. Po jeho schválení okamžitě vydal bojové úkoly podřízeným v pořadí podle důležitosti a naléhavosti. Jedině tak je možné dosáhnout toho, že převažující část doby, která je vyčleněna na přípravu obrany, zůstane podřízeným stupňům velení.

Intenzivní politická práce přispěje k aktivizaci podřízených k rychlé a přesné činnosti, k iniciativnímu a samostatnému přijetí dalších potřebných opatření ke splnění zámyslu velitele i za těchto složitých podmínek.

Osobní pomoc hlavních funkcionářů, zvláště velitele, musí být zaměřena na rozhodující opatření u těch vojsk, která budou bránit nejdůležitější směr a na jejichž úspěchu především bude záviset úspěch obranného boje. Pomocí těchto funkcionářů v přípravě obrany bude na jedné straně zdůrazněna vážnost a naléhavost nového úkolu a současně zabezpečeno jednotné chápání zámyslu obrany.

Zabezpečit připravenost velitelů a štábů i vycvičenost vojsk znamená již nyní (v době míru) mít pro tento úkol varianty metodik práce velitele a štábu, vyřešené matematickoprogramové zabezpečení a zpracovanou účelovou formalizovanou dokumentaci. Kromě toho je vhodné zařazovat tyto úkoly do štábních nácviků a taktických cvičení vojsk, věnovat na všech stupních ve velitelské přípravě stejnou pozornost obraně i útoku (tak jak je uvedeno v RMNO ČSSR pro přípravu vojsk ve výcvikovém roce 1985/86) a další opatření.

Vyvážit **nedostatek času** také znamená, že zvláštní pozornost musí velitelé věnovat takovým otázkám, jako je překvapení, nešablonovitě učenění obrany a bojových sestav, klamání, maskování a další, které výrazně přispívají k posílení odolnosti a ke zvýšení aktivity jako základních požadavků obrany.

PŘÍPRAVA A VEDENÍ OBRANNÉ OPERACE K ODRAŽENÍ NEPŘÁTELSKÉHO NAPADENÍ

Zkušenosti ze způsobu zahájení válek potvrzují, že agresor se vždy snažil o získání rozhodující převahy již při jejím zahájení. Převahy je možné dosáhnout vytvořením silných uskupení vojsk nebo i hromadným použitím kvalitativně nových prostředků a způsobů vedení bojové činnosti.

Vojska států NATO umístěná již v míru v Evropě jsou schopna v poměrně krátké době skrytě vytvořit na rozhodujících směrech silná uskupení. Ta mohou již při zahájení agrese dosáhnout značné převahy nad pohotovými silami vojsk států Varšavské smlouvy. I za použití pouze konvenč-

ních zbraní ničivými vzdušnými a raketovými údery i útokem pozemních vojsk způsobit silám frontů prvního sledu značné ztráty, narušit jejich uvádění do plné bojové pohotovosti, vklínit se do jejich sestavy, ovládnout důležité prostory, získat čas a vytvořit výhodné podmínky pro přísun a zasazení dalších sil k rozvíjení dosaženého úspěchu.

Vojenská doktrína států Varšavské smlouvy vychází z toho, že konečného vítězství ve válce lze dosáhnout jen účinnou operací. V průběhu celé války však není možné na všech směrech a za všech podmínek neustále útočit. Proto při odražení

nepřátelské agrese a v průběhu vedení války má své místo i příprava a vedení obranné operace.

S ohledem na soudobé možnosti vojsk NATO vytvořit silná uskupení k zahájení agrese proti státům Varšavské smlouvy, je v současných podmínkách nutnou zásadou připravovat k odrazení agrese obranné i útočné operace vševojskových armád i frontu. V závislosti na podmínkách budou vojska zahajovat a vést tu operaci, která bude odpovídat vývoji situace.

Cílem tohoto článku je ukázat na možné podmínky přechodu vševojskové armády i frontu do obrany k odrazení nepřátelské agrese na počátku války, některé soudobé zásady organizace a způsoby vedení takové obranné operace, a tak přispět k širšímu pochopení i hledání možných směrů řešení této aktuální problematiky.

Přechod vševojskové armády nebo frontu do obrany k odrazení nepřátelského napadení bude záviset na zámyslu frontové (strategické) operace, způsobu zahájení nepřátelské agrese a na konkrétní situaci při jejím zahájení.

Do obrany k odrazení nepřátelské agrese může vševojsková armáda prvního sledu nebo i front přecházet **záměrně předem** na směrech, kde se neplánovalo přejít do útoku již od počátku války. Může tomu tak být především na směrech s těžko průchodným terénem a často také proto, aby se ušetřily síly a prostředky k útoku na jiných, rozhodujících směrech.

Do obrany mohou tato vojska přecházet předem, ještě **před zahájením** nepřátelského napadení i na směrech, kde se sice předpokládalo přejít do útoku od zahájení agrese, ale v závislosti na situaci není okamžitý přechod do útoku účelný nebo možný. Taková situace může vzniknout tehdy, jestliže nepřítel získal předstih v uvedení vojsk do plné bojové pohotovosti a ve vytvoření silných útočných uskupení na daném směru, uskupení vlastních vojsk je výrazně slabší a jsou nedostatky zejména v materiálním zabezpečení.

Do obrany mohou vojska armády i frontu přejít i **po zahájení** nepřátelského napadení v důsledku toho, že nejsou schopni přejít do útoku nebo jej vést. Může tomu tak být tehdy, jestliže se na daném směru nepodařilo rozvinout silné uskupení k přechodu do útoku nebo v důsledku neúspěchu v přihraničním střetném sražení, ztrát po nepřátelských úderech při zahájení napadení v některých případech i v důsledku nedostatečného týlového a speciálního technického zabezpečení.

Cílem obranné operace na počátku války bude především zmařit útočnou operaci nepřítel na daném směru, způsobit vážné ztráty jeho útočícím vojskům, zabránit jim proniknout do hloubky, udržet důležité prostory v přihraničním pásmu. Tím zabezpečit operační rozvinutí hlavních sil frontu, získat čas, ušetřit síly i prostředky a vytvořit podmínky pro přechod do útoku. Cíli operace a možným podmínkám zahájení nepřátelské operace musí odpovídat i **uspořádání obrany**, které u frontu a armády zahrnuje uskupení vojsk a jejich operační sestavu, systém obranných pásem, rajónů a postavení, jaderné a palebné ničení nepřítel, systém protivzdušné, protitankové a protivysádkové obrany a systém ženiných zátarasů.

Učlenění obrany k odrazení nepřátelské agrese musí zabezpečovat její vysokou odolnost i aktivnost a zmaření útoku nepřítel, který je v převaze. Musí být nešablonovitě, založené na účelném využití vojsk se stálou bojovou pohotovostí i využití terénu v přihraničním prostoru.

K odrazení nepřátelské agrese je nutné především na rozhodujících směrech vytvořit dostatečně silná uskupení, schopná odrazit útok nepřítel, který je v převaze, a udržet důležité čáry a prostory. Vzhledem ke stavu bojové pohotovosti, bojeschopnosti, a celkové situaci vojsk bude operační sestava vševojskových armád prvního sledu a především frontu při zahájení operace členěna zpravidla do jednoho sledu. Druhý sled a divize vševojskové zálohy frontu budou zaujímat postupně určené prostory, obranná pásma a postavení v hloubce v závislosti na době dosažení plné bojové pohotovosti. Při tom musí být určujícím požadavkem uchovat co nejvíce volných sil k vedení protiúderu a k zasazení pro přechod do útoku.

Uskupení vojsk frontu a vševojskových armád prvního sledu k odrazení nepřátelské agrese se vytváří na směrech podle předpokládané činnosti nepřítel a **zahrnuje** uskupení vojsk, která jsou v obraně na hlavním a dalších směrech, protiúderná uskupení a uskupení raketového vojska, dělostřelectva, letectva, vojska protivzdušné obrany, speciálních vojsk, svazky, útvary a zařízení operačního, speciálního technického a týlového zabezpečení.

Důležitou součástí obrany k odrazení nepřátelské agrese jsou síly a prostředky vyčleněné k **přikrytí státní hranice**. Tato vojska musí být schopna zabránit překvapivému proniknutí nepřítel přes státní hranici, zničit nepřátelské vzdušné výsadky a aeromobilní jednotky vysazené v při-

hraničním pásmu a zabezpečit zaujetí stanovených pásem a prostorů pohotovými silami.

Ke včasnému vytvoření uskupení vojsk k odrazení nepřátelské agrese je nutné značnou pozornost věnovat uskutečnění **skrytého operačního rozvinutí** vojsk, zejména skryté mobilizace a zaujetí stanovených prostorů. K tomu je účelné zmobilizovat některé svazky a útvary v posádkách při zachování režimu života jako při mírovém plnění úkolů; někdy bude výhodné určené svazky a útvary předsunout do výcvikových prostorů nebo prostorů cvičení v blízkosti státní hranice. Přitom je nutné připravit vojska na vedení aktivní bojové činnosti již v blízkosti posádek nebo za přesunu k zaujetí operační sestavy pro ničení nepřátelských vzdušných výsadek či aeromobilních jednotek vysazených do hloubky sestavy vojsk frontu.

Nepřítel může již při zahájení agrese i za použití pouze konvenčních zbraní vést ničivé úderý do celé hloubky sestavy frontu. Vysazením vzdušných výsadek i aeromobilních vojsk má možnost vytvářet silná ohniska vedení bojové činnosti v hloubce. Takovým způsobem může být narušeno uvedení vojsk frontu do plné bojové pohotovosti i přeskupení a zaujetí operační sestavy.

Proto je zapotřebí mít již v období uvádění vojsk do plné bojové pohotovosti připravené síly a prostředky k odrazení vzdušných úderů nepřítel, ničení jeho vzdušných výsadek i aeromobilních vojsk v celé hloubce sestavy fronty a úderů na mobilizovanou i přesunující se vojska.

Při odrazení nepřátelské agrese nejdříve **zahajuje bojovou činnost** vojsko protivzdušné obrany v součinnosti s vojskem protivzdušné obrany státu a ostatními silami a prostředky, které se účastní protivzdušné operace na válčišti.

Současně s odrazením vzdušných úderů nepřítel budou zahajovat bojovou činnost i vojska v pásmu příkrytí státní hranice.

Charakter a doba bojové činnosti těchto vojsk bude ovlivněna dobou potřebnou pro dosažení plné bojové pohotovosti hlavních sil armád prvního sledu a frontu. V případě, kdy hlavní síly frontu budou k dosažení plné bojové pohotovosti potřebovat delší dobu, bude zřejmě potřebné zesílit vojska příkrytí protitankovými zálohami, pohyblivými odřady zatarasovacími a v případě nutnosti i dalšími pohotovými silami.

Ke zmaření útoku nepřítel může být na rozhodujícím směru připravena a uskuteč-

něna palebná **protipříprava**, při které budou vedeny úderý na hlavní nepřátelská uskupení, jež pronikla až k přednímu okraji hlavního pásma obrany.

Způsob odrazení nepřátelského útoku před předním okrajem hlavního pásma obrany bude záviset na metodě jeho zahájení. Jestliže se nepřítel podaří překonat pásmo příkrytí předvoji a jeho úderné uskupení bude přecházet do útoku na hlavní pásmo obrany z výchozích prostorů v hloubce, pak odrazení tohoto útoku bude zahájeno palbou na přístupech k obraně s cílem narušovat přesuny a rozvinování tankových i motorizovaných vojsk nepřítel a pokračovat odrazením jejich zteče i úporným bojem o udržení hlavního pásma obrany. Při přechodu nepřítel do útoku z výchozího postavení, které zaujal v bezprostředním dotyku s obranou, bude odrazení tohoto útoku započato palebným odrazením zteče jeho vojsk, na které navazuje palebná podpora bránících se vojsk. Tyto úkoly se plní s plným využitím palebných možností obrany a s neustálým narůstáním jejich úsilí proti útočícímu nepříteli.

Úspěch obrany hlavního a dalších pásem obrany bude přímo závislý na možnostech vojsk frontu dosáhnout narůstání úsilí na nejdůležitějších směrech. Zvláštní význam v tomto směru má široký manévr palbou i pohybem v průběhu obranných sražení.

Zvýšená pozornost v průběhu operace musí být věnována zesilování systému ženijních zátarasů, především v hlavním pásmu, ale také v celé taktické a operační hloubce obrany. Na těch směrech, kde hrozí nebezpečí rychlého průlomu tankových uskupení nepřítel, mohou být ženijní zátarasy úspěšně zřizovány za pomoci vrtulníků.

Velká nepřátelská uskupení, která pronikla do hloubky obrany armády (frontu), se zdržují a ničí úderý letectva a reketového vojska, palbou dělostřelectva, použitím minových výbušných zátarasů, bojovou činností prvosledových svazků a armád i přisunutými zálohami na směru průlomu. Dokončení zničení jejich hlavních sil je uskutečňováno protiúderem.

Podle konkrétní situace mohou být armádní i frontové **protiúderem** vedeny postupně nebo současně, na jednom či několika směrech. Armádní protiúder se zpravidla provádějí při vedení obranného sražení a udržení hlavního pásma obrany a v některých případech i před armádním obranným pásmem. Frontové protiúderem vedeme při sražení o armádní pásmo obrany

nebo i před frontovými pásmy. Někdy bude účelné uskutečnit frontový protiúder i v taktické hloubce obrany, současně s armádními. Může to být tehdy, jestliže situace umožní nebo bude vyžadovat dříve vytvořit podmínky pro přechod k rozhodnému protiútku.

Protiúder mohou být vedeny na předem plánovaných směrech nebo na těch smě-

rech, kde je to v konkrétní situaci nejúčelnější. Jestliže se nepříteli podařilo proniknout do pásma obrany frontu či armády na dvou nebo několika směrech, pak frontový nebo armádní protiúder musí být veden především s cílem zničit hlavní nepřátelské uskupení. Ničení dalších uskupení může být současně prováděno armádními protiúderem, divizními protiztečemi nebo dalším frontovým či armádním protiúderem.

ORGANIZACE A VEDENÍ PROTIÚDERU

V soudobých podmínkách se zvyšují požadavky na obranu, zvláště na její odolnost a aktivnost, které vyplývají z použití nových zbraňových systémů i vysoké manévrovosti vojsk. Proto na stále větším významu budou nabývat takové formy aktivity, jako je vedení protiztečů a protiúderů.

V článku se budu zabývat armádním protiúderem, zejména jeho uskutečněním a všestranným zabezpečením.

Podstata armádního protiúderu spočívá ve vedení jaderných úderů, úderů letectva a ostatního palebného působení na nepřátelské uskupení, které se vklíní do obranného pásma armády, a v dokončení jeho zničení útokem vojsk. Cílem protiúderu může být zničení hlavního úderného uskupení nepřítele a obnovení celistvosti i odolnosti obrany nebo vytvoření podmínek pro přechod do útoku.

Protiúder je účelné zahájit v době, kdy není narušena celková celistvost a odolnost obrany, hlavní síly nepřítele jsou zavázány do boje se svazky prvního sledu, jeho vojska utrpěla ztráty a již nemají volné silnější zálohy. Při vklínění nepřítele do hlavního pásma obrany je nutné, aby svazky prvního sledu armády pevně bránily výhodná postavení, palbou všeho dru-

hu, využitím zátarasů a protiztečemi působily nepřítele co největší ztráty, rozčleňovaly jeho bojovou sestavu a bránily mu v postupu do hloubky.

Velitel armády uskutečňuje manévry silami a prostředky k zesílení důležitých úseků bráněných vojsky prvního sledu na směrech útoku i na bocích nepřátelského uskupení s cílem nedopustit vytvoření souvislé fronty průlomu a jeho rozšíření do stran. Na směru útoku hlavních sil, zvláště jeho tankových uskupení, kde hrozí průlom hlavního pásma obrany, soustředíme palbu dělostřelectva a údery letectva, přisunujeme armádní protitankové zálohy, pohyblivé odřady zatarasovací, které v součinnosti s protitankovými prostředky útvarů a svazků v obraně ničí tanky a pěchotu nepřítele a brání jim v rozvíjení průlomu do operační hloubky. Úspěch armádního protiúderu bude podmíněn také tím, jak velitel a štáb dokáže časově a prostorově sladit bojovou činnost všech zúčastněných sil a prostředků ve prospěch vyvedení a zasazení druhého sledu armády do protiúderu.

Armádní protiúder plánujeme v jedné nebo několika variantách v závislosti na možných směrech útoku hlavního uskupení nepřítele a v souladu se zámyslem velitele.

Protiúder je možné vést buď na předem plánovaném směru nebo na těch směrech, kde je jeho uskutečnění z hlediska vzniklé situace neúčelnější. Jestliže se nepřítel vtomil do obrany na dvou nebo několika směrech, je zapotřebí vést protiúder s cílem zničit hlavní uskupení nepřítel. Ostatní jeho vojska jsou ničena buď divizními protiztečemi nebo dalším protiúderem.

K vedení protiúderu plánujeme použití druhého sledu armády (vševojskové zálohy) a využití co největšího množství vojsk prvního sledu armády, raketového vojska, dělostřelectva, letectva a vojska PVO.

Pro každou plánovanou variantu armádního protiúderu určujeme jeho cíle, síly a prostředky, které se jej zúčastní, úkoly svazkům, jež vedou protiúder, jaderného a palebného ničení nepřítel, raketovému vojsku, dělostřelectvu, letectvu a vojsku PVO, úkoly svazkům prvního sledu armády k zabezpečení protiúderu a účasti v něm, k obraně a ochraně přesunu a rozvíjení protiúderného uskupení, úkoly protitankovým zálohám a pohyblivým odřadům zatarasovacím, součinnost vojsk při protiúderu, opatření operačního, speciálního, týlového a technického zabezpečení a organizace velení vojskům. Současně je nutné připravit podrobný rozpočet sil a prostředků pro jaderné a palebné ničení nepřítel, se stanovením stupně ničení nepřátelských uskupení na jednotlivých směrech jejich předpokládaného postupu.

S cílem zabránit napadení vojsk, která vedou protiúder, vzdušným nepřítel, štáb plánuje použití prostředků PVO divizí zúčastněných v protiúderu, divizí prvního sledu, v jejichž pásmech je protiúder vykonáván, armádních prostředků PVO a stíhacího letectva frontu vyčleněného k plnění tohoto úkolu.

Důležité je zplánovat také vedení boje se vzdušnými výsádky a aeromobilními jednotkami nepřítel, které by mohly ovlivnit přípravu a vedení protiúderu. Je zapotřebí stanovit pravděpodobné prostory vysazení výsádek, jejich možné složení, pásma odpovědnosti svazků prvního a druhého sledu za jejich zničení, úkoly raketovému vojsku a letectvu k vedení úderů ve výchozích prostorech pro vysazení, vojsku PVO a letectvu k ničení výsádek ve vzduchu, obraně a podpoře vojsk, která ničí výsádky po vysazení, síly a prostředky pozemního vojska vyčleněné k boji s výsádky v prostoru vysazení, jejich úkoly, způsob a signály uvědomování vlastních vojsk.

Ve všech variantách připravovaného protiúderu plánujeme další činnost vojsk po jeho uskutečnění, včetně (v závislosti na situaci) přechodu hlavních sil armády do útoku.

Protiúder a protiúderné uskupení je nutné připravit tak, aby jej bylo možné upřesnit a vykonat v optimální variantě v závislosti na skutečném vývoji boje.

Při stanovení směru a způsobu vedení protiúderu vychází velitel armády ze zásady, že je nutné zničit hlavní úderné uskupení nepřítel v nejkratší možné době. V závislosti na situaci nepřítel, jeho síle, terénních podmínkách a možnostech vlastních vojsk určí způsob a směr protiúderu (do obou či jednoho boku nepřátelského uskupení, nebo zda jej ničit při vklínění do obranného pásma armády čelně).

Protiúder do obou boků nepřátelského uskupení je možné uskutečnit tehdy, když vojska prvního sledu armády pevně brání výhodná postavení na bocích vklínění a armáda má dostatek sil k tomu, aby dosáhla nezbytné převahy nad nepřítel na obou zvolených směrech protiúderu. Protiúder do obou boků vytváří zpravidla výhodné podmínky pro úder na nejranitelnější místa nepřátelské operační sestavy i pro rychlé vyjití vojsk armády do týlu hlavních sil nepřítel a také k jeho izolaci od přisunovaných záloh, ovládnutí nebo umlčení prostředků jaderného napadení, obklíčení a zničení nepřítel po částech.

Protiúder do jednoho boku je vhodné vést zpravidla tehdy, je-li možné přimknout nepřítel k přírodním překážkám a tím mu znemožnit uskutečnění manévru, nemá-li armáda dostatek vojsk k úderu do obou boků nepřítel nebo když není možné zabezpečit rychlé vyvedení vojsk na výhodnou čáru k vedení úderu do druhého boku. Výhodou této varianty je jeho snazší organizace a možnost dosažení rozhodné převahy sil a prostředků na stanoveném směru.

Čelní protiúder vedeme zpravidla tehdy, když se zřetelem k terénním podmínkám nebo nedostatku času nemůžeme vést protiúderné uskupení k protiúderu do boku, nebo jestliže má protiúderné uskupení vzhledem k celkové situaci za cíl zničit část nepřátelského uskupení a obnovit obranu na jedné z výhodných čar. Tento protiúder může být vykonán také tehdy, jestliže je hlavní uskupení nepřítel silně oslabeno, nepřítel se nestačil k odražení protiúderu na dosažené čáře opevnit a jsou vytvořeny podmínky k vedení protiúderu s překvapením.

Při stanovení času k vedení protiúderu velitel zvažuje možné tempo útoku nepřítele, vzdálenost svazků druhého sledu armády od výhodných čar rozvinutí a dobu potřebnou na přípravu jaderného a palebného ničení nepřítele. Přitom štáb připravuje výpočty pro přesun vojsk protiúderného uskupení na čáry rozvinutí a raketové vojsko a dělostřelectvo do prostorů bojového rozmístění a palebných postavení. Tyto výpočty musí vytvořit předpoklady pro včasné zahájení protiúderu i jaderného a palebného ničení nepřítele.

Velký význam k dosažení úspěchu při organizaci a vedení protiúderu má jeho utajení, příprava v krátkých časových lhůtách, pevné a nepřetržité velení vojskům.

S přechodem nepřítele do útoku velitelé, štáb armády a divizi zabezpečují sladěnou činnost vojsk a letectva při odražení útoku nepřítele a ničení jeho vojsk. V nezbytných případech provádějí změny v uskupení vlastních vojsk a zasazují další síly na směru hlavního úderu nepřítele. Postupně, jak se vytvářejí podmínky k protiúderu, velitel armády upřesňuje nebo přijímá nové rozhodnutí k jeho uskutečnění a v souladu s ním upřesňuje nebo stanoví nové úkoly vojskům.

Štáb je povinen včas navrhnout veliteli složení protiúderného uskupení, zabezpečit jeho přesun na čáru rozvinutí, organizovat obranu vojsk za přesunu proti úderům ze vzduchu, organizovat palebné ničení nepřítele na směru protiúderu, zabezpečit spolehlivé spojení při radioelektronickém rušení a udržovat nepřetržitou součinnost vojsk. Protiúdernému uskupení za přesunu, rozvinutí a v průběhu protiúderu se velí z VS nebo z předem stanoveného místa velení, které je možné rozvinout také na VS divize, jež působí na směru protiúderu.

Na každém plánovaném směru protiúderu je organizována součinnost svazků druhého se svazky prvního sledu, v jejichž pásech protiúderu plánujeme, s letectvem, raketovým vojskem, dělostřelectvem a zálohami druhých vojsk. Raketovému vojsku, letectvu a dělostřelectvu stanovíme možné prostory a způsoby vedení palebných úderů. Vojskům druhého sledu a ostatním, která se protiúderu zúčastní, jsou určeny pochodové osy, způsob vyvedení na ně, čáry rozvinutí k protiúderu a opatření k zabezpečení pochodu. Velitel dále stanoví nové podřízené posilových prostředků, úkoly vojskům prvního sledu k zabezpečení zasažení protiúderného uskupení do sražení a slaďuje úkoly armádních proti-

tankových záloh a pohyblivých odřadů zatarasovacích.

Při protiúderu, při němž se počítá s obklíčením nepřítele, bude nutné koordinovat směry činnosti vojsk, stanovit čáry setkání, způsoby označování a rozpoznávání vlastních vojsk a letectva, signály k přerušení palby a další bezpečnostní opatření i postup k ničení prisunovaných nepřátelských záloh.

Při organizaci součinnosti k vedení boje se vzdušnými výsadbami a aeromobilními útvary (jednotkami) nepřítele jsou upřesňovány úder raketového vojska a letectva k ničení dopravního letectva a vrtulníků nepřítele (na letištích a přistávacích plochách) a na nepřátelská vojska ve výchozích prostorech. Slaďuje se činnost vojska PVO a letectva, raketového vojska, dělostřelectva a vševojskových útvarů k ničení nepřátelských výsadek při jejich vysazování a vykládání.

K organizaci a udržení součinnosti mezi vojsky armády a svazky (útvary) ostatních druhů vojsk je možné na velitelském stanovišti armády vytvořit operační skupinu složenou z představitelů těchto druhů vojsk, kteří jsou vybaveni spojovacími prostředky. Všechna opatření přijatá k zabezpečení součinnosti se sousedy a ostatními vojsky jsou uváděna na mapě rozhodnutí, v plánu operace a plánu bojového použití druhů vojsk a speciálních vojsk. Jsem toho názoru, že když je dostatek času, může štáb zpracovat také plán organizace součinnosti.

K upřesnění rozhodnutí, úkolů vojsk a k organizaci součinnosti může velitel armády vyjždět do terénu, zejména ke svazkům prvního sledu, které působí na hlavním směru, a ke druhému sledu k upřesnění armádního protiúderu.

Úspěšným uskutečněním protiúderu mohou být vytvořeny podmínky pro přechod vojsk armády do útoku. Rozhodnutí k tomuto opatření přijímá velitel armády ještě v průběhu protiúderu. Úkoly vojskům se budou v tomto případě upřesňovat s využitím spojovacích prostředků a v dalším je štáb potvrdí písemně.

Značný význam má pro zajištění protiúderu jeho **všestranné zabezpečení**.

Při vklínění nepřítele do bojové sestavy útvarů prvního sledu, v rámci přípravy protiúderu, vedeme v pásmu armády zesílený **průzkum** armádními, vojskovými prostředky a letectvem s cílem upřesnit: úsilí nepřítele o vyjití do boku a týlu vojsk v obraně, vysazování vzdušných výsadek, síly a složení uskupení nepřítele

na směrech, kde došlo k jeho vklínění do obrany, přísun a směr zasazení nepřátelských záloh s důrazem na tanková uskupení a prostředky jaderného napadení, rozmístění míst velení a radioelektronických prostředků. Úsilí průzkumu je nutné zaměřit také na získání údajů o stavu komunikací, pásmech zamoření, požárech a rozrušení terénu.

K hlavním cílům a úkolům **OPZHN** patří: včasné zjištění příprav nepřítele k použití jaderných, chemických a bakteriologických (biologických) prostředků, rozptýlení vojsk a jejich manévru, ženijní budování prostorů a postavení, která zaujmají vojska a příprava komunikací k manévru, varování vojsk o použití ZHN nepřítelem, jejich uvědomění o vedení vlastních jaderných úderů a o radioaktivním, chemickém, bakteriologickém (biologickém) zamoření, profylaktická zdravotnická a veterinární opatření, zjišťování následků použití ZHN, zabezpečení bojovosti a ochrany vojsk při činnosti v pásmech zamoření, prostorech závalů, požárů, záplav, odstraňování následků použití zbraní hromadného ničení nepřítelem [je uskutečňováno současně s obnovou narušeného velení a bojovosti útvarů].

Úkolem sil a prostředků **REB** je dezorganizovat velení vojskům nepřítele, snížit efektivnost technických prostředků průzkumu, použití bojové techniky a zbraní divizí prvního sledu nepřítele, zejména na směru hlavního úderu a narušit jejich součinnost s podpůrným letectvem, ztížit vedení vzdušného radiolokačního průzkumu a snížit efektivnost úderů letectva nepřítele na vojska a týlové objekty armády zabezpečit velení vojskům v obraně i při rušení činnosti radioelektronických systémů.

Hlavním úkolem **operačního maskování** je skrýt vojska před nepřítelem, vnútit mu klamnou představu o skutečných záměrech, charakteru a zámyslu boje, o složení, situaci a bojové připravenosti vlastních vojsk. Je zapotřebí, aby zabezpečilo překvapivou činnost a chránilo bojovost vlastních útvarů. Operační maskování musí být aktivní, přesvědčivé, nepřetržitě a mnohotvárné. Mezi hlavní způsoby operačního maskování patří utajení, imitace, demonstrační činnost a dezinformace.

K nejdůležitějším opatřením operačního maskování v obraně patří klamat nepřítele o směru soustředění hlavního úsilí, bojové sestavě vojsk, průběhu předního okraje, systému paleb, ženijním budování obrany, přípravě manévru silami i prostředky, vedení protiztečí (protiúderu) a

o organizaci velení vojskům. Uvedená opatření musí být přísně koordinována s reálnou činností vojsk.

Ženijní úpravy prostorů soustředění druhého sledu (vševojskové zálohy) a přípravu čar rozvinutí k vedení protiúderu vykonávají jednotky protiúderného uskupení převážně vlastními silami. V závislosti na celkové situaci a časových možnostech přípravy protiúderu mohou být budovány okopy pro palebné prostředky jednotek, které zabezpečují zasazení hlavních sil, místa velení, palebná postavení dělostřelectva a prostory bojového rozmístění raketového vojska, které se zúčastní protiúderu. K těmto pracím je možné využít také armádní ženijní opevňovací útvary a jednotky. K zabezpečení manévru raketovým vojskem, dělostřelectvem a vojskem PVO upravujeme nejméně jednu osu pro každý útvar. Výjezdové cesty z prostorů bojového rozmístění na hlavní komunikace se zpravidla upravují silami vlastních ženijních jednotek těchto vojsk.

Chemické zabezpečení protiúderu zahrnuje zjišťování jaderných výbuchů, radiací, chemický a povšechný bakteriologický (biologický) průzkum, zřizování průchodů v chemických zátarasech, ničení nebo zneškodňování nepřátelských chemických fúgasů, včasné a dovedné používání prostředků individuální a kolektivní ochrany, dozimetrickou a chemickou kontrolu vojsk a týlových objektů, speciální očistu útvarů a jednotek, výzbroje, bojové a ostatní techniky, munice a materiálu, odmoňování a dezinfekci, realizaci opatření k zajištění radiační bezpečnosti, používání dymu, aerosolů a zápalných prostředků útvary chemického vojska.

Ochrana a obrana vojsk v prostorech rozmístění, na čarách rozvinutí k protiúderu, v prostorech bojového rozmístění, palebných postavení a na palebných čarách je uskutečňována ochranou všeho druhu, střežením, pořádkovou službou a dalšími opatřeními.

Na čarách rozvinutí vojsk k protiúderu je možné organizovat obranu jednotlivých směrů speciálně vyčleněnými silami.

K ochraně a obraně vojsk při přemísťování vytváříme pochodové zajištění a obranu důležitých objektů na osách přesunu.

V závislosti na situaci je možné **protiúder zahajovat** buď po přesunu a rozvíjení vojsk z chodu, nebo z přímého dotyku s nepřítelem. Možná je i kombinace obou způsobů, tj. část vojsk protiúderného uskupení vede útok z chodu [po přesunu

z hloubky) a druhá část z přímého dotyku přechodem z obrany do útoku.

Při organizaci přesunu a rozvinování vojsk protiúderného uskupení určujeme výchozí čáry k přesunu na čáry rozvinutí k protiúderu, které by měly být zajištěny pevnými úseky obrany vlastních vojsk. Doba zahájení přesunu svazků a útvarů se stanoví tak, aby vojska vyšla na čáru rozvinutí současně. Pásmo široké 8 až 12 km před čarou rozvinutí musí umožňovat rozčleňování a rozvinování vojsk z pochodových proudů do předbojové a bojové sestavy. Je-li to nutné, mohou útvary v tomto pásmu zřídít pomocné cesty. Přesun protiúderného uskupení na čáru rozvinutí se provádí v co nejkratší době, skrytě s dodržováním zásad maskování, se zřetelem na možné střetnutí s pronikajícím uskupením nepřítele a údery jeho prostředků jaderného napadení a letectva. Zvláštní pozornost je zapotřebí věnovat klamným přesunům vojsk, nepřetržitému průzkumu nepřítele a terénu na osách přesunu a na čarách rozvinování, organizaci zabezpečení přesunu a pořádkové služby. K obraně boků protiúderného uskupení se mohou využívat armádní i divizní protitankové zálohy a pohyblivé odřady zatarasovací.

Současně s organizací přesunu a v jeho průběhu jsou upřesňovány úkoly palebným prostředkům, vojsku PVO, prostředkům radioelektronického boje a součinnost vojsk. Protiúderné uskupení je přesunováno na čáru rozvinutí na rozkaz velitele armády a je bráněno útvary (svazky) PVO a vojsky prvního sledu, které jsou v dotyku s nepřítelem. Každá divize na směr svého přesunu vysílá průzkum, předsunuté odřady (předvoje) a odřady zabezpečení pohybu. Současně s předsunutými odřady (vzápětí za nimi) je přesunováno divizní dělostřelectvo, aby bylo schopno podporovat nejen hlavní síly, ale i PO. Jestliže nepřítel čelními jednotkami dosáhl čáry rozvinutí, přecházejí předsunuté odřady za podpory vojskového letectva do útoku z chodu s cílem zmocnit se výhodných čar, palbou tanků, dělostřelectva a dalších palebných prostředků ničit nepřítele, zabránit mu v dalším postupu a zabezpečit rozvinutí hlavních sil divize k protiúderu.

Armádní protiúder zahajujeme vedením úderů raketového vojska, dělostřelectva a letectva na pronikající uskupení nepřítele. Dobu vedení úderů stanovíme tak, aby bylo zabezpečeno co nejefektivnější využití jejich výsledků vojsky protiúderného uskupení k rozhodnému dokončení zničení pronikajícího nepřítele. Údery jsou zpra-

vidla vedeny tehdy, když se svazky přiblíží k čarám rozvinování, za předpokladu zajištění jejich bezpečnosti. Délka **palebné přípravy** může být různá. Stejně jako v útoku je její trvání určováno časem potřebným ke spolehlivému zničení protistojícího nepřítele, k přesunu a rozvinování vojsk k vedení útoku z chodu. Nejsilnější palebný úder na nepřítele v úseku protiúderu je výhodné vést od zahájení rozvinování vojsk (tj. s jejich přiblížením k čáře rozvinutí na vzdálenost 10–15 km) až do jejich zasazení do sražení. Tomu odpovídá délka palebné přípravy protiúderu 30 až 40 minut.

Leteckou přípravu je účelné uskutečňovat současně s palebnými údery dělostřelectva silami stíhacího bombardovacího letectva, a to na nově zjištěné jaderné prostředky, místa velení a na brigádní a divizní zálohy nepřítele. Bojové vrtulníky vedou údery na tanky, obrněné transportéry a odpalovací zařízení PTRS v sestavě prvního sledu nepřítele, které nejsou ničeny palbou dělostřelectva.

V průběhu palebné přípravy se pluky a prapory protiúderného uskupení rychle přesunují po stanovených osách, rozčleňují se a při přiblížení k čáře zteče se rozvinují do bojové sestavy. Palbou tanků, bojových vozidel pěchoty a dalších prostředků ničení nepřítele, narušují jeho bojovou sestavu a rozhodnou ztečí ničí vojska prvního sledu. Současně se svazky, které vedou protiúder, přecházejí do útoku i útvary divizí prvního sledu, v jejichž pásmu je protiúder uskutečňován (v závislosti na celkové situaci mohou tyto útvary zahájit útok i jako první).

Palebná podpora protiúderu se vykonává palbou dělostřelectva a údery letectva, kterými jsou umlčovány oživlé a nově zjištěné dělostřelecké baterie, opěrné body a cíle, jež brání postupu vojsk prvního sledu.

Leteckou podporu protiúderu provádějí síly stíhacího bombardovacího a vojskového letectva, které vedou postupné údery na objekty určené velitelem armády a podle požadavků velitelů divizí.

Na směrech, kde byl nepřítel dostatečně umlčen a v jeho bojové sestavě jsou mezery, útočí útvary prvního sledu v předbojových sestavách na vozidlech. V tomto případě se do bojové sestavy rozvinují až v průběhu protiúderu k překonání a zničení organizovaného odporu nepřítele.

Činnost vojsk protiúderného uskupení musí být rozhodná, vedená bez zastávek ve vysokém tempu, s krajním úsilím (s vy-

užitím mezer v bojových sestavách nepřítele) a do celé hloubky stanoveného úkolu. K zabezpečení rychlého postupu a vedení úderů do boku a týlu hlavního nepřátelského uskupení útočící vojska umlčují a ničí nepřítele a jeho palebné prostředky palbou dělostřelectva, tanků, protitankových a dalších palebných prostředků, využívají úderů stíhacího bombardovacího a vojskového letectva.

Má-li protiúder formu střetného sražení, je důležité předejít nepřítele ve vedení palebných úderů, rozvinování svazků a útvarů do bojové sestavy a v narušení systému velení jeho úderného uskupení. Velký význam má obrana hlavního uskupení armády proti úderům ze vzduchu, smělá, rozhodná a iniciativní činnost velitelů všech stupňů i vojsk.

Tankové svazky a útvary vedou údery do boků nepřítele, přičemž částí sil ho poutají čelně. Taková činnost může vést k porážce i silnějšího nepřítele, který se nestihl rozvinout.

V průběhu protiúderu je třeba věnovat zvláštní pozornost zmaření činnosti a opatření nepřítele, která jsou zaměřena na odrazení protiúderu, a spolehlivému zabezpečení útočících vojsk. S tímto cílem vojska vedou zesílený průzkum, údery na přisunované zálohy nepřítele a jeho vojska, jež uskutečňují přeskupení z jiných směrů. Na ohrožených směrech rozvinujeme protitankové zálohy, pohyblivé odřady zatarasovací a v některých případech i vševojskovou zálohu, zřizujeme ženijní záta-

rasy. Zálohy, které se zavázaly do boje, obnovujeme ze svazků v obraně a z vojsk převzatých ze zálohy frontu.

K ovládnutí a zničení jaderných prostředků, míst velení, spojovacích uzlů, výhodných čar a prostorů na osách přesunu nepřátelských záloh je možné využít taktické vzdušné výsadky.

Zvyšování úsilí v průběhu protiúderu dosahujeme jadernými údery, údery letectva a palbami dělostřelectva, zasazením do sražení druhého sledu protiúderného uskupení, svazků i útvarů přemístěných z jiných směrů nebo přisunutých z hloubky a rovněž přechodem do útoku vojsk, která vedou obranu na bocích protiúderného uskupení.

Úspěch dosažený při zahájení protiúderu musí být ve výhodné situaci ihned rozvíjen do hloubky až do úplného zničení nepřátelského úderného uskupení a přisunovaných záloh nepřítele. K zabezpečení čar ovládnutých při protiúderu je vhodné kromě protitankových záloh a pohyblivých odřadů zatarasovacích využívat rovněž druhé sledy pluků a divízií a speciálně vyčleněné ženijní a ženijní opevňovací útvary.

Za příznivých podmínek může mohutný protiúder, vedený s překvapením, zvláště tankovými svazky, ve spojení s využitím jaderných úderů, úderů letectva a palby dělostřelectva zásadně změnit poměr sil a prostředků ve prospěch bránících se vojsk a vytvořit tak výhodné podmínky k přechodu do útoku.

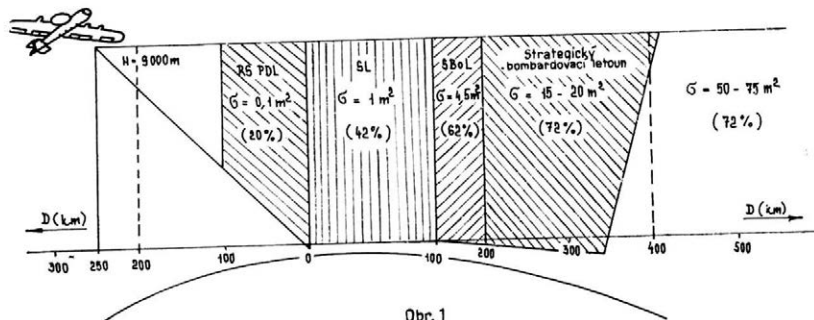
NIČENÍ NEPRÁTELSKÝCH PRŮZKUMNÝCH A PALEBNÝCH SYSTÉMŮ STÍHACÍM LETECTVEM

V současné době se nepřítel snaží zvýšit účinnost svého průzkumu, což by mělo v konečném důsledku zvýšit účinnost jeho palebných systémů. Proto se zaměřil na výzkum, vývoj a zavádění různých průzkumných kompletů, které odstupňoval podle organizační struktury a současně je spojil s palebnými systémy. A právě spojením těchto dvou systémů v jeden celek se vytvořila jejich velká nebezpečnost pro naše pozemní vojska na válčišti a také pro úspěšnou činnost našeho letectva. Logicky se proto na začátku bojové činnosti dostává do popředí úkol — tyto systémy ihned po zahájení války vyhledávat a ničit.

Jedním z velmi účinných systémů, který ve značné míře bude snižovat účinnost našeho letectva a zesilovat účinnost systému PVO nepřítel, je systém NAEW. V něm je nejvíce nebezpečným prvkem letoun E-3C. Ten svým radiolokátorem a moderním elektronickým vybavením je schopný sle-

dovat vzdušný prostor o velkých rozměrech, určovat údaje o 1000 vzdušných cílech, informovat o nich pozemní systém PVO a navádět na ně až 50–70 skupin stíhacích letounů. Z těchto důvodů se přikládá jeho ničení mimořádný význam.

Letoun E-3C je zdokonalená varianta letounu E-3A systému AWACS, vyráběná pro evropské podmínky. Je to vlastně civilní letoun Bo-707, upravený pro vojenské účely. Je vybaven výkonným radiolokátorem typu APY-2, jehož nástavba na trupu letounu jej vzhledově odlišuje od ostatních dopravních letounů tohoto typu. Úkoly vedení vzdušného průzkumu plní od výšek okolo 9000 m ve vzdálenosti 100–250 km od linie fronty [státní hranice]. Při bojové činnosti létá rychlostí 560–710 km. h⁻¹ s dobou hlídkování 10–12 hodin. Radiolokátor APY-2 je schopen zjišťovat vzdušné cíle podle velikosti efektivní odrazové plochy (σ) ve vzdálenostech a s pravděpodobnostmi podle obr. 1.

Obr. 1

Jak je vidět z obrázku, maximální dálka zjištění strategického bombardovacího letounu je 650 km, stíhacího bombardovacího letounu — 450 km, stíhacího letounu typu MiG-21 — 350 km. Avšak vzdálenost zjištění nízko letících cílů je jen 150 km i s některými hluchými prostory za hřebeny hor, způsobenými malými úhly pozorování ($\sim 2^\circ$).

Velká efektivní odrazová plocha tohoto letounu (20–40 m²), charakteristická trať letu, výška a rychlost letu, silné elektro-nické vyzařování, dávají velkou pravděpodobnost zjištění těchto letounů a jejich nepřetržitého sledování.

Ničení letounů E-3C konvenčními prostředky je možné uskutečňovat pouze ve vzduchu, protože základny jejich rozmístění budou pravděpodobně mimo dosah taktického letectva. V důsledku toho, že letoun E-3C létá ve vzdálenosti větší než 150 km od linie fronty, bude proti němu působení protiletadlovými raketovými komplety velkého dosahu značně omezené, a proto se jeho ničení stává záležitostí stíhacího letectva.

Stíhací letectvo může ničení letounů E-3C uskutečňovat buď samostatně, nebo v součinnosti s ostatními druhy letectva, RVD a útvarů REB, což je více pravděpodobné. Nejvhodnější podmínky pro ničení tohoto letounu vyvstávají v průběhu hromadných úderů letectva, kdy současně s ničením ostatních objektů na válčišti je možné úspěšně ničit i letoun E-3C.

Pro ničení letounu E-3C je nutné vybírat nejlépe vycvičené jednotky stíhacího letectva s nejvýkonnější technikou. Vyčleněné jednotky by měly být rozmístěny v blízkosti linie fronty, nebo na tuto letiště včas před plánovaným úderem přesunuty. Je to jednak proto, že velikost taktického doletu při podvěšené jedné přídavné nádrži 800 l (u letounu MiG-23 ML) málo převyšuje hodnotu 350 km. Také proto, aby- chom zbytečně neoslabovali provosedové stíhací pluky, které mohou svou činností vytvářet výhodné podmínky pro úspěšnou zničení této úderné skupiny.

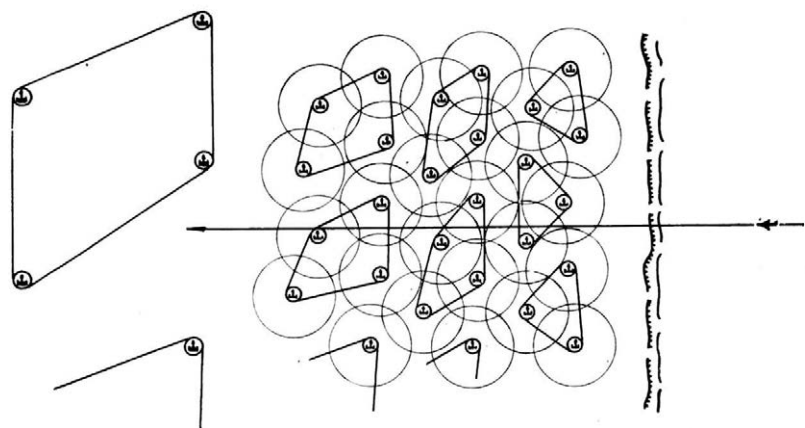
Z rozboru takticko-technických údajů radiolokátoru APY-2 jsme zjistili, že nejmenší hodnoty dosahu má proti nízko letícím cílům a že pod letounem E-3C je velký hluchý kužel. Při dále hlídování od linie fronty (státní hranice) 200 km bude letoun E-3C schopen sledovat nízko letící cíle až 50 km po jejím průletu. To znamená, že i při působení proti tomuto cíli je výhodný let stíhacích letounů v malých a přizemních výškách.

Let úderné skupiny stíhacích letounů ve stratosférických výškách je z hlediska jejich dálky zjištění nevýhodný. Potíže by stíhacím letounům činily podmínky letu ve skupinách. Výhodnost letu stíhacích letounů ve stratosférických výškách by se ale projevila v rychlosti letu a ve velikosti taktického doletu.

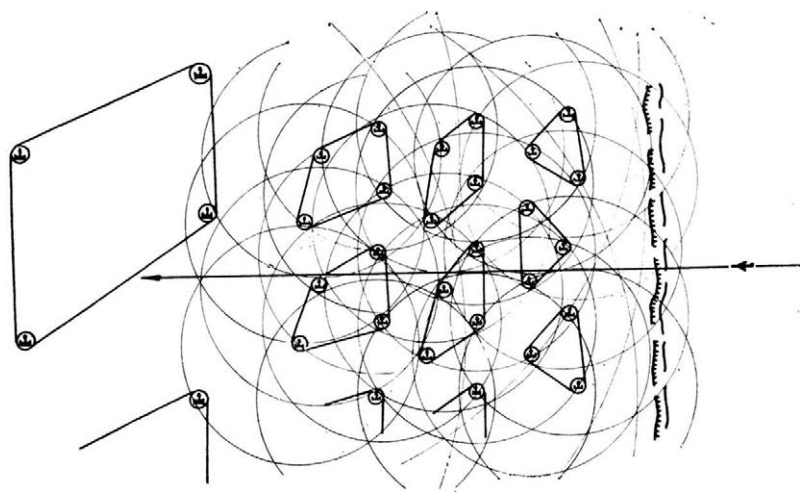
Rychlost letu stíhacích letounů při plnění tohoto úkolu je velmi důležitá. Značně ovlivňuje dobu jejich pobytu nad nepřátelským územím a tím i stupeň jejich ohrožení palbou prostředků PVO nepřítele. Stíhací letouny při letu ve skupinách v malých a přizemních výškách poletí rychlostí maximálně 850–900 km.h⁻¹. To při vzdálenosti hlídování letoun E-3C od linie fronty 200 km vyžaduje letět 14–15 minut přímým letem nad nepřátelským územím. Z časového hlediska by byla lepší situace při činnosti ve stratosférických výškách. Zde stíhací letouny mohou letět rychlostí 1800–2000 km.h⁻¹ a i při zmenšení rychlosti v prostoru plnění úkolu na 1000–1100 km.h⁻¹, bude doba letu nad nepřátelským územím 7–8 minut, tedy poloviční. To by mohlo podstatně ovlivnit velikost ztrát způsobených palbou nepřátelských prostředků PVO.

Můžeme však předpokládat, že při letu stíhacích letounů v malých a přizemních výškách budou prostory účinné palby protiletadlových raketových kompletů Hawk malé, takže střelba povedou jen ty čtyři, přes které stíhací letouny poletí, a to jen jednou nebo dvěma raketami. Za podmínky, že by stíhací letouny musely prolétávat třemi prostory rozmístění těchto kompletů při neumlčené PVO nepřítele, bylo by na ně odpáleno 3–6 raket. Při pravděpodobnosti zničení cíle jednou raketou $W = 0,6$, by mohly sestřelit 2–4 stíhací letouny — viz **obr. 2**. Zde jsou uvedeny možnosti postřelování stíhacích letounů při jejich letu přes neumlčenou nepřátelskou PVO ve výšce 100 m.

Při letu ve stratosférických výškách by byla doba letu přes prostory účinné palby kompletů Hawk přibližně stejná (vlivem větší rychlosti stíhacích letounů), ale vlivem jejich větších prostorů účinné palby by mohl na stíhací letouny vést palbu přibližně dvojnásobný počet čet při stejné nebo vyšší pravděpodobnosti zničení ($W = 0,6 - 0,7$). Za těchto podmínek by mohl počet sestřelených letounů stoupnout na dvojnásobek (4–8 stíhacích letounů). Z toho vyplývá, že i když se celková doba letu stíhacích letounů nad územím nepřítele zkrátí o polovinu, výhodnost letu ve stratosféře by se neprokázala — viz **obr. 3**, kde jsou uvedeny možnos-

Obr. 2

Obr. 3

ti postřelování stíhacích letounů při jejich letu před neumlčenou nepřátelskou PVO ve výšce 15 000 m.

Ničení letounu E-3C stíhacím letectvem by mělo být uskutečněné co nejdříve, ovšem ne za každou cenu. Letoun E-3C má určitou výrobní (nákupní) a též bojovou hodnotu. Proto cena, za kterou budeme tento letoun ničit, by měla být nižší než

jsou ztráty, které způsobíme nepříteli. Letoun E-3C představuje nákupní hodnotu přibližně 150 000 000 západoněmeckých marek a náš stíhací letoun typu MiG-23 ML asi 25 000 000 západoněmeckých marek. To znamená, že při ničení letounu E-3C by měly být ztráty nižší než 5–6 našich stíhacích letounů.

Z této úvahy už vyplývá, kdy uskuteč-

nit ničení letounu E-3C. K tomu, aby ztráty našich stíhacích letounů, eventuálně ostatních letounů při ničení letounu E-3C byly tak nízké, je možné jeho ničení uskutečnit až při částečném umlčení nepřátelského systému PVO. Tato situace pravděpodobně nastane až ve druhém období vzdušné operace, to znamená druhý až třetí den po jejím zahájení.

Letoun E-3C má však i velkou bojovou hodnotu. Jeho vyřazením z činnosti se účinnost nepřátelského systému PVO sníží alespoň o 30–40 % a přibližně o tolik se sníží i účinnost obranného manévrování nepřátelského úderního letectva na našem území. Z toho potom vyplývá (při předpokládaných denních ztrátách 8–12 % letounů), že letoun E-3C má hodnotu dalších asi 16–17 letounů, o které se zvyšuje účinnost nepřátelského systému PVO a snižuje účinnost našeho. To by při průměrné ceně jednoho letounu 25 000 000 západoněmeckých marek představovalo hodnotu 21 až 23 letounů typu MiG-23 ML. Tato skutečnost už ukazuje na to, že ničení letounu nelze odkládat, a zdůrazňuje nutnost jeho ničení ihned v počátečním období války i za cenu větších ztrát našich letounů.

Ovšem při uvážení celkové situace na válečném bude pravda někde uprostřed. Zničením jednoho letounu E-3C se totiž neřeší dlouhodobé (úplné) snížení účinnosti systému NAEW. Velení NATO předpokládá

používat v Evropě celkem 18 těchto letounů, z nichž na středoevropském válečném bude pravděpodobně působit okolo 12 letounů. Takže po vyřazení (zničení) jednoho letounu E-3C jej nahradí další. Velké ztráty našich letounů by mohly způsobit a pravděpodobně by způsobily rychlé vyřazení našeho letectva z boje. Proto je nutné k plnění tohoto úkolu přistupovat s maximální účinností, ale vzít do úvahy i efektivnost. To znamená ničení letounu E-3C uskutečňovat jako součást hromadného úderu našeho letectva v rámci vzdušné (protivzdušné) operace. Snížení účinnosti nepřátelského systému PVO v tomto období i o několik procent může způsobit rozhodující zlom ve vedení operace. Ovšem i za těchto podmínek by ztráty spojené s ničením letounu E-3C neměly převyšovat hodnotu 10–12 stíhacích letounů, což je asi 1,5–2násobná nákupní hodnota letounu E-3C.

Činnost stíhacích letounů při ničení letounu E-3C se musí důkladně promyslet a zplánovat. Příprava a samotné uskutečnění letu musí být přísně maskované. Je to proto, aby se skupina stíhacích letounů určená k ničení letounu E-3C střetla s minimálním odporem a aby letoun E-3C v průběhu jejich letu nezměnil rytmus letu nebo trať svého letu směrem do hloubky státního území. O možnostech manévru letounem E-3C při nedostatečném maskování letu našich stíhacích letounů svědčí údaje — viz **tabulku**.

Tabulka

Doba zjištění stíhacích letounů do přepadu letounu E-3C (min)	15	13	11	10	8	6	4	2
Možná uletěná vzdálenost letounu E-3C po jeho zjištění (km)	159	137	116	106	85	63	42	21

Proto stíhací letouny, určené pro přepad letounu E-3C, musí zvláště v počátečním úseku tratě (i za cenu prodloužení letu) letět ve směru, který musí být shodný se směrem letu ostatních skupin úderních letounů, udržovat rychlosti a výšky, které jsou shodné s rychlostí a výškou letu ostatních skupin. To oddálí ležnou dobu jejich zjištění, ale i dobu jejich ničení jako možné skupiny určené pro ničení letounu E-3C. K zabezpečení možného reagování na změnu rytmu letu letounu E-3C je nutné na trati letu stíhacích letounů volit několik výrazných orientačních bodů. Na nich si budou stíhací letouny nejen upřesňovat svou polohu a dobu letu, ale i na-

vazovat spojení s naváděcím stanovištěm, které jim bude dávat další pokyny o způsobu a směru jejich dalšího letu.

Je nebezpečí, že letoun E-3C bude svou činností plnit úkoly nejen vedení vzdušného průzkumu, ale také může lákat naše stíhací letouny do předem připravené pasti. Tuto činnost nepřítel je nutné včas zjistit. Útok na letoun E-3C je třeba zplánovat tak, aby nepřítel byl zaskočen tam, kde to nejméně očekává a pro něho v nejméně výhodné době. Může to být např. v době nejvyšší intenzity činnosti našeho letectva. Právě vysoká vyčerpanost nepřítel, jeho stíhacího letectva a ostatních prostředků PVO dává největší pravděpo-

dobnost úspěšného splnění úkolu. Proto je nutné v průběhu hromadného úderu pečlivě sledovat, jak pracuje nepřátelská PVO, zvláště stíhací letectvo. Jestliže intenzita činnosti stíhacího letectva, ale i ostatních prostředků PVO je nedostatečná a neodpovídá náletové situaci, můžeme předpokládat, že nepřítel nás chce něčím překvapit.

K tomu je nutné předem připravit několik variant jak nepřítele oklamat. Při plánování přepadu letounu E-3C je nutné vytvořit alespoň 2–3 klamné skupiny, které by měly demonstrovat zámysl přepadu tohoto letounu. Ovšem každá tato demonstrační skupina, která bude mít v plánu vyzkoušet reagování letounu E-3C a zároveň části prostředků PVO, poletí po trati blízké letu úderné skupiny a musí být schopna uskutečnit přepad letounu E-3C, jestliže vzniknou výhodné podmínky.

Manévrování stíhacích letounů v prostoru letu letounu E-3C značně ovlivní úspěch zteče. Údernou skupinu je nutné rozčlenit tak, aby vytvořila velký počet cílů, ale aby si jednotlivé podskupiny vzájemně nepřekážely a jedna druhou neohrožovaly. Proto činnost stíhacích letounů musí být taková, aby nepřátelským letounům ztížila jejich obrannou činnost. Hlavním úkolem každé podskupiny musí být sestřelení letounu E-3C, jestliže k tomu vzniknou výhodné podmínky, nebo vytvoření optimálních podmínek pro činnost jiné podskupiny.

Před zahájením manévru pro přechod ke zteči je nutné celou skupinu stíhacích letounů rozdělit na podskupiny různého taktického určení. Samotný úder bude výhodné vést po rojích. I když bude manévrovost rojů o něco nižší než je manévrovost dvojic, je pravděpodobné, že alespoň jeden stíhací letoun ze čtyřčlenné skupiny se dostane do blízkosti cíle a uskuteční úspěšnou zteč letounu E-3C.

Úkolem první podskupiny stíhacích letounů bude poutat bojem nepřátelské stíhací letouny přímou ochranou letounu E-3C. Ke zteči přechází strmým stoupáním z malých a přízemních výšek nad předem určeným bodem.

Rychlost letu před zahájením stoupání není nutné podstatně zvyšovat, protože v okamžiku zapnutí forzáže a převedení letounů do stoupání se tyto dostávají do prostoru, odkud je možné uskutečnit zteč. Proto výška, kterou stíhací letouny předem nastoupají, není podstatná. Dáleko důležitější bude doba, ve které budou piloti vyhledávat nepřátelské stíhací letouny.

Zahájení zteče proti stíhacím letounům ochrany letounu E-3C je nutné uskutečnit okamžitě po jejich zjištění. Jakékoli opoždění znamená nebezpečí pro údernou skupinu našich stíhacích letounů a zvyšuje se tak pravděpodobnost nesplnění bojového úkolu.

Druhá podskupina stíhacích letounů, určená k ničení letounu E-3C, podlétává trať jeho letu a přechází strmým stoupáním do překrutu, který zahajuje nad určeným bodem. V průběhu celého stoupavého manévru piloti pomocí zapnutých radiolokátorů vyhledávají vzdušný cíl.

Letoun E-3C má za letu okolo sebe oblasti s různými pravděpodobnostmi ničení. Při rozboru těchto oblastí je možné tyto vyhodnotit jak v horizontální, tak i ve vertikální rovině.

V horizontální rovině se jako výhodná jeví oblast:

- zteče z přední polosféry,
- pro zteč z boku.

Při jejich rozboru se ukazuje, že čelní zteč proti letounu E-3C je pro stíhací letouny nejvýhodnější, i když sebou nese nebezpečí, že letouny nepřítel z hlídkového doprovodu při letu před zabezpečeným letounem zaútočí na naše stíhací letouny dříve, než se tyto dostanou do oblasti možné střelby.

Výhodnost čelní zteče je v nulové úhlové rychlosti, i když menší efektivní odrazová plocha zmenšuje délku zjištění cíle palubním radiolokátorem a ztěžuje tak jeho souvislé sledování. Je charakteristická velkou rychlostí sblížení (1700–1800 km. h⁻¹), což v konečném důsledku zvyšuje požadavky na rychlost zamíření a na vedení řízených střel. Při čelní zteči je i navedení řízených střel na cíl přesnější, což působí malé úhlové rychlosti v průběhu sblížení stíhacích letounů s cílem. Je i náročná na velkou vzdálenost počátečního navedení a na přesnost čelního náletnutí.

Při navedení je nutné, aby stíhací letouny při ukončení navedení byly od vzdušného cíle (letounu E-3C) ve vzdálenosti

$$D_z - V_{\Sigma} \cdot t_p + D_{stř},$$

kde:

- D_z — vzdálenost začátku zamíření,
- V_{Σ} — rychlost sblížení [km. min⁻¹],
- t_p — doba zamíření (min),
- $D_{stř}$ — vzdálenost odpalu řízené rakety.

Dobu zamíření (t_p) počítáme od okamžiku, kdy pilot uvidí vzdušný cíl na SJI a

začíná se proces zamíření. Tato doba se skládá:

$$t_p = t_{hz} + t_{pz} + t_{rozp} + t_{odp},$$

kde:

t_p — doba potřebná pro zamíření na odpal střel,

t_{hz} — doba hrubého zamíření,

t_{pz} — doba přesného zamíření,

t_{rozp} — doba potřebná na identifikaci cíle,

t_{odp} — doba opuštění raketnice řízenou střelou.

Předpokládá se, že tato doba má minimální hodnotu 12–20 sekund u výborně vycvičeného pilota. Tak potom při rychlosti sblížení 1750 km·h⁻¹ a dále střelby 12–14 km by bylo nutné navést stíhací letouny čelně proti letounu E-3C na vzdálenost minimálně 18–24 km. Jestliže předpokládáme, že pilot pro nalétnutí do přední polosféry musí uskutečnit zatáčku minimálně o 45° a pro vyhledání cíle na obrazovce zaměřovače potřebuje minimálně 12 až 15 sekund, potom celková vzdálenost vyvedení stíhacího letounu do přední polosféry bude 65–80 km. A to musí být výborně vycvičený pilot.

Je pravdou, že zteč bude překvapivá, ale pilot na ni potřebuje příliš dlouhou dobu (90–100 sekund). A to je v soudobém vzdušném boji, ve kterém rozhodují sekundy, příliš mnoho.

Čelní zteč s určitým úhlem q je výhodná větší odrazovou plochou cíle, menší náročností na počáteční vzdálenost navedení a menší rychlostí sblížení. Je však nevýhodná větší úhlovou rychlostí, a to jak v průběhu sblížení, tak i při navedení řízené střely na vzdušný cíl. To značně snižuje přesnost střelby.

Zteč z boku je výhodná svou překvapivostí a menší rychlostí sblížení. Zde se v podstatě rychlost letu rovná rychlosti sblížení. Nevýhodou však je, že je uskutečňovaná s maximální úhlovou rychlostí.

Zteč ze zadní polosféry vytváří nejvýhodnější podmínky pro její uskutečnění. Je charakterizovaná poměrně malou rychlostí sblížení i úhlovými rychlostmi při navedení řízené střely. Je ale nevýhodná malým spádem a tím, že tento sektor je značně zarušen pasivními rušiči a klamnými infračervenými zdroji, které mohou znemožnit správné navedení střel na cíl, nebo předčasně uvést hlavici střely k výbuchu.

Zteč ze spodní polosféry je podstatně náročnější na techniku jejího uskutečnění.

Je spojena se složitou změnou úhlové rychlosti a náročná na techniku pilotáže, zvláště při jejím uskutečňování ve skupině. Je dokonce **nebezpečná**, protože pilot se v jejím průběhu, zvláště ve snaze zabezpečit navedení střely na cíl, může dostat do velmi složité prostorové polohy. Bude však velmi výhodná svou překvapivostí (protože je uskutečňována z prostoru, kam radiolokátor APY-24 „nevidí“), velkým úhlovým přemístováním a ztíženou obrannou ztečí nepřátelských letounů. Proto tato zteč by dávala pravděpodobně nejlepší výsledky a nepřátelské stíhací letouny by stavěla do velmi složitých podmínek obrany.

Složitost této zteče je založena na předpokladu, že letoun E-3C bude po přechodu stíhacích letounů do stoupání vletávat do zorného pole palubního radiolokátoru stíhacích letounů. Jestliže se tento předpoklad nesplní, tak piloti nemají příliš velké možnosti v uskutečňování oprav v navedení. Tyto chyby je možné opravit až po přechodu stíhacích letounů do horizontálního letu. To však způsobuje velkou ztrátu času, což může být pro úspěch zteče rozhodující.

Úkolem třetí podskupiny stíhacích letounů je zabránit přiletu dalších nepřátelských stíhacích letounů do prostoru cíle, nebo podle potřeby nahradit činnost některé podskupiny.

Po uskutečnění zteče každá podskupina se po nejkratší trati vrací zpět na nejbližší letišť (letišť vzletu).

Význam letounu E-3C se bude s postupem umlčování systému PVO zmenšovat. Proto při dostatečně účinném způsobu umlčování nepřátelské PVO je možné snížením letounu E-3C počkat do doby, až se k jeho ničení vytvoří vhodné podmínky.

Z rozboru vyplývá, že ničení letounu E-3C systémem NAEW je důležitým úkolem letectva. Jeho ničení je nutné uskutečnit ihned v počátku anebo v průběhu prvního hromadného úderu. Ztráty našich letounů při jeho ničení by měly být úměrné bojové hodnotě letounu E-3C, to znamená neničit jej za každou cenu. Celou činnost je nutné dokonale naplánovat a správně zabezpečit. Před jejím zahájením je nutné pečlivě sledovat činnost nepřátelské PVO a nenechat se přelstít nepřitelem. Údernou skupinu stíhacích letounů je nutné kromě jiného zabezpečit činností dvou až tří klamných skupin.

VLIV ZASAZENÍ NOVÝCH PROSTŘEDKŮ REB STÁTŮ NATO NA BOJOVÉ MOŽNOSTI RADIOLOKAČNÍHO SYSTÉMU PVOS

Zavádění nových radioelektronických prostředků do výzbroje armád se projevilo i v oblasti radioelektronického boje (REB), který má již dlouhodobě mimořádný význam pro vojsko PVO. Jak dosvědčují zkušenosti z lokálních válek poslední doby, za důležitou podmínku úspěchu vzdušné operace vojenští odborníci pokládají vybojování nadvlády v oblasti REB. Bez zabezpečení těmito prostředky má totiž útočící letec jen malou naději na přežití. Podstata úsilí o vybojování nadvlády v oblasti REB závisí na spolehlivém a nerušeném provozu vlastních radioelektronických prostředků (REP), dále na kvalitě průzkumu těchto prostředků u nepřítele a využití překvapení jejich obsluh. Z hlediska štábů PVO vyplývá proto potřeba nepřetržité pozornosti a sledování nově zaváděných prostředků REB. V souvislosti s tím pak i neustálé upřesňování reálných bojových možností pro případ nenadálého rozpoutání války.

Pro zabezpečení odolného provozu vlastních REP je nutné soustavně a dlouhodobě sledovat vývoj prostředků radioelektronického průzkumu u nepřítele, jejich možnosti a zásady praktického používání (i v míru). Ozbrojené síly NATO v této ob-

lasti mají rozvinuty především systémy SIGINT (Signal Intelligence), ELINT (Electronic Intelligence), ESM (Electronic Support Measures) a další. Vývoj všech těchto systémů směřuje k automatizaci procesu získávání a vyhodnocování údajů o našich radioelektronických prostředcích. Pro činnost v reálném čase se využívá výpočetní technika, která umožňuje přijímat účinná protiopatření. Jednotlivá zařízení umožňují ve velmi krátkém čase určit pracovní kmitočet zachycených signálů a přesně zaměřit jejich základní parametry (druh modulační, režim vysílání, opakovací kmitočet, délku impulsů, druh polarizace, směrovou charakteristiku a otáčky antény). Vzhledem k narůstající elektronifikaci bojiště je toto nanejvýš žádoucí.

Při sběru dat se odborníci REB řídí některými zásadami, z nichž jsou známy následující:

— nová radioelektronická vojenská zařízení (utajovaná) jsou zapínána jen v obdobích vážného nebezpečí a vojenské provokace (k obdobné situaci může dojít v průběhu lokálních válek vedených v rozvojových zemích),

— radioelektronický průzkum musí nejen zjišťovat nové prostředky, ale také potvrzovat fakta zjištěná již dříve,

— zjištěné nové signály musí být okamžitě analyzovány a musí být navržena možná efektivní protipatření,

— při řešení se používá metody simulace vhodným modelem zkoumaného zařízení a metody dedukce, která se opírá a dlouhodobé zkušenosti,

— nepřítel neví, kdy a jaké informace byly o něm získány.

Další perspektiva rozvoje možností radioelektronického průzkumu vede k integraci několika průzkumných zařízení, pracujících na odlišných principech v jeden monolitní celek. Následkem zkoumaného skládání jednotlivých informací dosáhneme maximální věrohodnosti a vyloučíme nejednoznačnost. Při využití nových způsobů korelačních metod a číslicového zpracování výsledků bude možné dosáhnout stereoskopického zobrazení reálné situace. Stábům to umožní správnou identifikaci objektu, vyhodnotit jeho důležitost a nebezpečnost a rozhodnout se o jeho vyřazení z činnosti.

Neméně důležitou oblastí REB, které musí být v státech PVO věnována trvalá pozornost, jsou prostředky radioelektronického rušení a maskování. V americké vojenské terminologii jsou tato opatření označována jako ECM (Electronic countermeasures). Maskující radioelektronické rušení se přijímá společně se signály, znehodnocuje je a zaskvěčuje indikátory radiolokátorů. V jeho důsledku klesá kvalita příjmu informací, znemožňuje se vyhledávání cílů, zkracuje se dosah radiolokátorů a snižuje přesnost sledování cílů i vlastních stíhacích letounů. Podle prostorového zasazení v průběhu vzdušné operace lze rozlišovat rušení jako prostorově přehradné a doprovodné. Vojenská odborníci NATO dospěli postupnou analýzou k názoru, že prostorově přehradná rušení nemají potřebnou účinnost, protože jsou málo odolná vůči jiným druhům průzkumu. Dříve se toto rušení používalo v prostorech vyčleněných pro formování silných leteckých uskupení. Daleko účinnější je rušení doprovodné, jež vytváří zarušený koridor, kterým prolétávají letouny při průlomu pásma PVO. Toto rušení lze rovněž očekávat na náletových směrech řízených stíhel s plochou dráhou letu.

U nově zaváděných letounů NATO je snaha používat integrované systémy REB, které v maximální míře plní úkoly rušení automaticky. Západní specialisté se orientují především na dynamické řízení těchto rušících prostředků, avšak rozdílné názory

mezi nimi a konkurenční boj dodavatelských firem v USA i v západní Evropě vedou k nejednotnosti. V současné době se vyvíjejí především tyto systémy:

ASPJ (Airborne Self Protection Jammer) má zabezpečit dostatečnou pravděpodobnost efektivního rušení a životnosti letounu. Skládá se z výstražného radiotechnického systému AN/ALR-67, který je řízen počítačem. Zabezpečuje zjištění a vyhodnocení prakticky všech radiolokačních prostředků protivníka a automaticky vybírá optimální způsob rušení i objekt, který je nutné rušit.

Compass Tie je obdobný systém, který používá výstražný radiolokační přijímač AN/ALR-69 a rušící zařízení AN/ALQ-119 nebo AN/ALQ-131. Pokrývá celou oblast kmitočtů radiolokátorů používaných státy Varšavské smlouvy.

Rapport II (III) je obdobný systém vyvinutý belgickým letectvem. Jde o speciální systém integrovaného aktivního i pasivního rušiče, který je řízen počítačem na základě analýzy přijatých radiolokačních signálů.

Předpokládaná perspektiva dalšího vývoje rušících zařízení této skupiny bude směřovat na zvýšení přesnosti zaměření pracovních kmitočtů, na rušení několika radiolokátorů současně jedním rušičem, zvýšení dosahu palubních rušičů a jejich dynamické řízení pomocí počítače.

V oblasti pasivních rušičů se jeví perspektivní používání dipólových odrazečů z pokovených skleněných nebo nylonových vláken o průměru řádově mikrony. Rovněž mohou být používány dipóly v podobě kovových píllin a mikrobálů, které se udržují ve vzduchu i několik hodin. Jejich používání však klade mimořádné nároky na meteorologickou službu a může mít rozsáhlé ekologické důsledky na teritoriu místa spadu.

V posledních letech se do ozbrojených sil států NATO intenzivně zavádějí rušiče jednorázového použití, které se do prostoru činnosti dopravují letectvy. Po dopadu se samočinně stabilizuje jejich poloha, vysune se anténa a po předem stanovené době je vysílač uveden do provozu. Obvykle tyto pracují po dobu jedné hodiny s výkonem 5 až 75 W. Vývoj těchto rušičů je považován za velmi složitý a jejich zavádění do výzbroje se opožděje.

Ze současných typů je podle výsledků zkoušek poměrně úspěšný rušič **Poet** určený ke směrovému rušení pozemních radiotechnických prostředků a k dezinformaci

pozemních radiolokátorů. Pro rušení spojovacích prostředků je určen typ **EX JAM** (Expendable Jammer).

K plnění úkolů REB ve druhé polovině osmdesátých let armády NATO zasazují do výzbroje průzkumné a palebné systémy. Ty zabezpečují cyklus „průzkum — rozhodnutí — ničení“ v reálném čase. Jejich používání vyplývá z poznatku, že činnost jednotlivých druhů vojsk se stává více vzájemně závislá. Vlivem neustále se zvyšujícího tempa bojové činnosti narůstá i význam časového faktoru a požadavek ničit objekty protivníka co nejdříve po jejich zjištění.

Do této skupiny prostředků REB mimo jiné náleží:

— **PLSS** (Precision Location Strike System) — určený k vedení průzkumu pozemních cílů vyzařujících elektromagnetickou energii a k jejich následnému ničení letectvem a řízenými střelami. Náleží již do skupiny integrovaného průzkumu, protože cíle zjišťuje radioelektronickým a optoelektronickým způsobem.

— **Wild Weasel** — autonomní palubní průzkumný a palebný systém na letounu F-4G. Palubní radiolokační přijímač AN/APR-38 zachytí radiolokační signály v oblasti rádiové viditelnosti, palubní počítač vyhodnotí směr a vzdálenost vysílače. Podle relativního nebezpečí pro nosný letoun je stanovena přednost ničení pozemního radiolokátoru odpálením letecké protizemní řízené střely. K dosažení optimálních výsledků v prostředí přesyceném elektromagnetickými signály se perspektivně připravuje **Advanced Wild Weasel** (pro letoun F-4G) a **Electronic Fox** (pro letoun EF-111A).

— **JSTARS** (Joint Surveillance Target Attach Radar System) a **JTACMS** (Joint Tactical Missile System) jsou průzkumné a palebné systémy určené pro vyřazení nepohyblivých cílů (letiště, postavení PLRS apod.). V základní verzi mají být zavedeny do výzbroje okolo roku 1988.

Z prostředků REB, které jsou určeny pro ničení radioelektronických prostředků, se dnes jeví perspektivní protiradiolokační řízené střely a bezpilotní prostředky. Kromě již „klasických“ typů **Shrike** (AGM-45 A) a **Standard Arm** (AGM-78 B) jsou dále používány **HARM** (High-Speed Anti-Radiation Missile), **Martel**, **ARMAT** (Anti-Radiation Martel), **Kormoran** a další. Předností těchto samonaváděcích zbraní na vyzařující vysílač je to, že je lze používat k ničení radioelektronických prostředků, jejichž souřadnice nejsou přesně známy. Kromě

toho v procesu samonavedení kompenzují i chyby letounů — nosičů při jejich přeletu do prostoru cíle.

V dalším vývoji těchto prostředků lze očekávat zdokonalování naváděcí elektroniky, která umožní zasažení antény i při přepnutí radiolokátoru do ochranného režimu. Zde toho dosáhnout kombinací metod navedení. Perspektivní se jeví rovněž zvýšení doletu (na 100 a více km), využití nových konstrukčních materiálů pro snížení hmotnosti a zmenšení odrazové plochy, rozšíření kmitočtového rozsahu samonavedení a zvýšení „orientačních“ schopností hlavičky v prostoru silně přesyceném vyláči elektromagnetické energie.

V posledních deseti letech je v armádách NATO uskutečňován vývoj protiradiolokačních bezpilotních prostředků, které se vyznačují jednoduchostí a nízkou výrobní cenou. Jde především o malý letoun s křídlem delta, vybavený ničivou náloží a naváděcím elektronickým zařízením. Navedení se předpokládá buď předprogramováním na zemi, nebo během letu pomocí rádiových paprsků. Jiné typy se odlišují válcovým trupem, nosnými plochami a aerodynamickými řídicími prvky. Všeobecně se vyznačují nízkou hmotností, malými rozměry a snadnou obsluhou. Palubní minipočítač má zabezpečit určitý stupeň autonomní činnosti po odstartování (schopnost vyčkávat ve stanoveném prostoru, výběr vhodného cíle z několika možností apod.).

Stručné uvedení nových prostředků REB států NATO nutí k zamyšlení nad reálnými bojovými možnostmi radiolokačních prostředků PVO v případném ozbrojeném střetnutí. Je zřejmé, že prostředky REB budou mít zásadní vliv na jejich spolehlivou činnost a účinnost. Stáby útvarů a svazků PVO musí brát zřetel na nové kvalitativní možnosti průzkumu v západních armádách, na skutečnost, že přesuny sil a prostředků budou velmi rychle zjištěny, stejně jako aktivace skrytých radioelektronických zařízení.

V období vzdušné operace může být ve vhodném okamžiku mířenou přesnou palbou vyřazena řada objektů v celé hloubce bojové sestavy svazku PVOS ještě před zahájením průlomu pásma PVO. V tomto je třeba nově vidět dynamiku hrozby úderu prostředků REB a uvážit nutnost přijímání odpovídajících opatření. Situace se může stát složitou navíc tím, že podle běžných zásad taktiky letectva NATO bude využívána letecká provokační činnost spojená s radioelektronickým rušením. Rozhodnutí o použití prostředků PVO by se mělo v této situaci řídit zásadou nejvyššího stupně

ochrany vlastních REP (tzn. pracovat s jejich minimálním počtem).

V rámci boje s nepřátelským technickým průzkumem je třeba předem zamezit úniku informací o stavu, připravenosti, vycvičenosti a vybavenosti REP, které v systému integrovaného průzkumu mohou znamenat rozhodující podklad pro následný úder. Tyto otázky se musí stát součástí bojové činnosti každé jednotky, osádky i jednotlivce. Na operačním stupni se utajuje reálná situace vojsk a zámysl jejich použití.

V průběhu vedení boje zůstává nadále důležitým činitelem člověk — operátor a velitel. Válečné zkušenosti prokázaly, že u nepřipravených vojáků v podmínkách intenzivního rušení vystoupily do popředí závažné problémy v obsluze techniky a v panikaření. Operátoři i velitelé musí mít příležitost pro vypěstování trvalých pracovních návyků v podmínkách rušení. Je všeobecně známo, že ukázněná bojová směna s profesionálními návyky patří mezi účinné prostředky radioelektronické ochrany. Je skutečností, že v naší armádě operátoři radiolokátorů mají pravidelné nácviky pomocí cvičných rušičů, avšak ve větším rozsahu cvičení v podmínkách rušení nejsou z různých (i objektivních) důvodů konána. Vyšším velitelům a příslušníkům štábů pracovní návyky a reálná představa o dopadu REB na bojovou činnost většinou chybí.

Vedení vzdušných úderů na objekty PVO se předpokládá z velké části v malých výškách. Za těchto podmínek je problematická souvislost radiolokačního pole, která se v podmínkách REB stává nejistá. Pro vojsko PVO vystupuje jako prvořadý úkol zvyšovat odolnost radiolokačního pole všemi dostupnými prostředky. Na důležitosti nabývá vytvoření systému pasivní radiolokace. Požadavkem nedaleké budoucnosti jsou přehledové palubní radiolokátory na letounech, vrtulnících nebo balónech.

Velkým pomocníkem při řešení problémů REB se mohou stát nové vědní obory

a technika. Z propracovaných oborů to mohou být např. teorie her, hromadné obsluhy, teorie množin a další. Svou úlohu přitom uplatní systémové inženýrství, dále i vyvíjející se moderní technologie výroby radioelektronických součástek. V budoucnosti se jeví řešení optimálního systémového vztahu mezi bojovou technikou a elektronickým vybavením. Toto souvisí totiž s řešením problému „přežití válečného konfliktu“.

Samostatnou skupinu v oblasti REB tvoří operační maskování. Znovu třeba připomenout možnosti integrovaného průzkumu a z toho vyplývající nutnost komplexnosti přijímaných klamných a maskovacích opatření. Oba druhy těchto opatření jsou sice pasivního charakteru, přesto však lze jimi dosáhnout krátkodobě výrazného snížení účinků radioelektronického úderu.

Na základě analýzy lokálních válek lze vyvodit tyto poznatky:

- nebylo používáno nic převratného v REB, v oblasti vojenské techniky, ani v bojovém použití,

- REB se stal nedílnou součástí boje, rozhodovala pohotovost a vycvičenost bojových směn,

- dokázala se náročnost při obsluze moderní vojenské techniky, která vyžaduje cílevědomou sladěnou činnost celé směny dobře psychicky připravené.

Během své služby voják z povolání prožil 2 až 3krát přezbrojení zbraňového systému. S tím pochopitelně souvisí i změny organizační, taktických zásad, systému vedení i způsobů výcviku. A to hlavně — musí se rovněž změnit i myšlení důstojníků, jejich názory a návyky proti vžitému rutině a šablonovitosti.

K NĚKTERÝM PROBLÉMŮM VYHODNOCENÍ MOŽNOSTÍ POUŽITÍ CHEMICKÝCH ZBRANÍ V ARMÁDÁCH NATO

V roce 1982 byl v USA vyhlášen finančně nákladný program chemického přezbrojení pro léta 1983—1987, který zahrnuje obnovení zásob chemických zbraní, modernizaci současných a výstavbu nových výrobních a skladových kapacit pro tyto zbraně, aktivizaci vědeckovýzkumných a zkušebních prací. Zároveň s tím se uskutečňují organizační opatření ke zdokonalování způsobu a metod bojové přípravy vojsk a k plánování vysoce přesných prostředků napadení, které mohou používat otravné látky, a to především v USA, Anglii, Kanadě, Francii a NSR, kde jsou zkušení specialisté, velká vědeckovýzkumná a průmyslová základna. To, že je tato otázka akutní, je zdůrazněno faktem, že Pentagonem rozpracovaná **Direktiva v oblasti obrany na finanční léta 1985—1989** stanoví pro pozemní vojska USA úkol **vytvořit dokonalejší chemickou munici a vzdušným silám určuje úkol vytvořit chemické bojové hlavice a prostředky jejich dopravy na cíl do roku 1990.**

O rozsáhlosti programu chemického přezbrojení v USA svědčí to, že ve válečném období může otravné látky (OL) vyrábět 43 závodů s roční kapacitou 900 tisíc tun a 15 závodů může těmito látkami naplnit 50 miliónů kusů chemické munice.

Při použití chemických zbraní (CHZ) příkládá velení NATO největší význam letectvu, které je může použít v pumách a v kazetové munici (sarin, BZ, CS) a nebo rozstříkovači (VX, destilovaný yperit). Hlavním prostředkem použití OL pozemními vojsky jsou hlavně dělostřelectvo, raketomety a minomety. Hlavně dělostřelectvo pro jeho přesnost a schopnost vést soustředěné údery. Reaktivní dělostřelectvo pro možnost vést údery salvami s chemickou municí. Proto je nepřítel plánuje použít tam, kde mu půjde o překvapení, na rozměrné ploše cíle a kam je nutné dostat v co nejkratší době velké množství OL. Typickými způsoby použití CHZ pro letectvo jsou skupinové bombardování a postřik. Pro hlavně dělostřelectvo krátkodobé palebné přepady v trvání 15 až 30 vteřin, nebo dlouhodobé po dobu 10 až 15 minut a pro reaktivní dělostřelectvo salvy.

Kromě toho velení NATO plánuje používat chemické miny s cílem omezit protivníkovi využívání důležitých úseků terénu a komunikací, ztížit zřizování průchodů a způsobit mu ztráty na živé síle při překonávání těchto zátarasů. Chemické miny může nepřítel používat samostatně nebo společně s minami proti-

pěchotními či protitankovými. Hloubka zátarasů může být při položení pouze chemických min 90 metrů; jsou-li použity v kombinaci s protitankovými a protipěchotními minami, může být až 300 metrů.

Podle názoru velení NATO má použití CHZ řadu výhod pro jejich specifické vlastnosti, které jiné zbraně nemají. Je to především schopnost otravných látek ničit živou sílu v polních zodolněných objektech a úkrytech. Chemické zbraně způsobují hromadné ztráty i vojskům, jejichž polohu nepřítel přesně nezná. Otravné látky obvykle působí delší dobu. Od místa použití se šíří do velkých vzdáleností a velmi negativně působí na morální stav zasažených vojsk.

Velení NATO počítá s použitím chemických zbraní společně s ostatními prostředky ničení, a to i nezávisle na používání jaderných či biologických zbraní. Zvláště velký důraz klade na jejich použití při vedení bojové činnosti bez jaderných zbraní. Nepřítel je předpokládá použít v útočném i obranném boji s cílem především ničit živou sílu nepřátelských vojsk, současně s tím ztěžovat jejich manévry a vytvářet podmínky pro ulehčení manévru vlastními vojsky. Přitom se bude řídit zásadou, že se CHZ používají s překvapením, hromadně, společně s ostatními prostředky ničení, na základě jednoduchých plánů a při dorážení pravidla pevného a centralizovaného velení.

Překvapení se dosáhne skrytou přípravou a správným výběrem doby chemického napadení, maskováním napadení kombinovaným použitím usmrcujících a dráždivých OL a dále použitím chemické munice současně s jadernou, tříštivou, tříštivotrhavou a dýmovou.

V důsledku překvapivého napadení se docílí podstatně vyšších ztrát, protože napadené osoby nestačí včas použít individuální prostředky ochrany. Tak např. předpokládané ztráty při překvapivém použití CHZ a OL typu VX představují 50 až 60 % osob, při vyloučení překvapení se předpokládají ztráty stejnou OL pouze 8 až 12 %.

Hromadné použití se docílí masovým nasazením prostředků chemického napadení na směru hlavního úderu na nejdůležitější objekty a v rozhodujícím okamžiku. Za neúčelnější se považuje vést chemický úder na malý počet cílů, ty spolehlivě ničit či umlčovat a nerozptylovat úsilí na více objektů.

V bojové činnosti mohou armády NATO použít CHZ s tímto cílem:

- způsobit ztráty hlavnímu uskupení protivníka,
- zamořit jeho záložní obranná postavení a tím ztížit manévry jeho vojsk,
- přikrýt mezery a boky v bojové sestavě vlastních vojsk,
- ničit živou sílu v postaveních raketového vojska a dělostřelectva protivníka,
- narušovat velení vojskům a činnost týlu,
- způsobit ztráty zálohám a nebo oslabovat jejich živou sílu, a to dlouhodobým pobytem v zamořeném prostoru, zejména v noci.

Ve výběru druhu chemické munice se bude nepřítel řídit zásadou způsobit napadeným vojskům co největší škody a přitom neztížit svou činnost. Proto v útoku na směru průlomu obrany plánuje použít rychle působící OL, které nevytvoří dlouhodobé zamoření. Takovou otravnou látkou je především sarin.

V případě, že tuto OL použije 30 minut před zahájením útoku, oblak zamořeného ovzduší se v dostatečné míře rozptýlí a útočící vojska mohou bojovat bez nasazených ochranných masek. Naopak, potřebuje-li zabezpečit mezery a boky sestavy vlastních útočících vojsk, zamořit záložní obranná postavení, dezorganizovat velení a činnost týlu našich vojsk, nepřítel plánuje použít trvalé otravné látky VX, yperit, které vytvářejí dlouhodobé zamoření terénu a ovzduší. Při ničení živé síly v postaveních raketového vojska a dělostřelectva a při boji se zálohami bude nepřítel používat jak rychle působící, tak i otravné látky se zpožděným účinkem. Přitom použití OL se zpožděným účinkem (VX, yperit) bude nepřítel plánovat na zálohy tak, aby se jejich ničivé účinky začaly projevovat před jejich zasazením do boje. V každém případě by bylo použití CHZ v přísném souladu s plánem bojové činnosti vlastních vojsk.

Plánování a organizování použití CHZ v armádě USA je v kompetenci orgánů velení operačního stupně, počínaje velením armádního sboru. V průběhu bojové činnosti se právo k rozhodnutí použít CHZ může převést i na velitele divize.

Aby bylo možné reálně plánovat úkoly chemického zabezpečení, je nezbytné na operačním i taktickém stupni zpracovávat předpověď možností nepřítele v použití chemických zbraní. Zpracovat hodnověrnou předpověď těchto možností je úkol složitý, protože závisí na celé řadě činitelů, jejichž hodnoty jsou proměnlivé a nejsou přesně známy. Aby se výpočet předpovědi mohl udělat, je třeba vycházet z určitých kvalifikovaných předpokladů a zjednodušení. V současné době se pro tento účel využívají pomůcky **Chemické zbraně a protichemická ochrana kapitalistických armád** ev. zn. Zprav-51-7/1 a **Vyhodnocování chemické situace** Chem-51-8. Způsob jejich použití popsal ve svém článku uveřejněném ve *Vojenské mysli* č. 7 plukovník doc. Ing. Miloš Zeman, CSc. V souladu s citovanými pomůckami zvolil možný prostor výpočtu, který umožňuje štábu udělat předpověď možností nepřítele v použití chemických zbraní. Je třeba však vědět, že pomůcka Chem-51-8 není určena k výpočtu možností nepřítele, ale jak sám název pomůcky říká k vyhodnocení chemické situace. Tedy chemické situace, která vznikla po použití chemických zbraní v určitém prostoru nebo na určité objekty, v zcela konkrétní situaci, tj. v situaci, ve které se nacházely v době napadení zamořené objekty, při daných povětrnostních podmínkách a charakteru povrchu zamořeného terénu. Jak jsem již uvedl, využití uvedených pomůcek k předpovědi vyžaduje stanovit předem určité výchozí předpoklady, ale k jejich vymezení však může být rozličný přístup.

Z tohoto důvodu vypracoval štáb SOS států Varšavské smlouvy poměrně jednoduchou metodiku výpočtu, se kterou chci čtenáře ve svém článku blíže seznámit. Tato metodika byla vyzkoušena a prověřena na společném nácviku radiačních středisek armád států Varšavské smlouvy v říjnu roku 1985 a při **VŠC Palcát-86**. V obou případech se metodika osvědčila jako velmi výhodná pro rychlé zpracování předpovědi možností nepřítele při použití chemických zbraní na operačním stupni a byl udělán závěr, že lze výpočty ještě více urychlit s využitím výpočetní techniky, zavedené do ČSLA. Možnosti nepřítele mohou být počítány buď za jeden chemický úder, za jeden den boje, nebo operace.

Základem metodiky výpočtů jsou ukazatelé bojové efektivity použití CHZ dělostřelectvem, raketami a letectvem nepřítele, charakterizující možnosti odřít nebo letounu. Číselně jsou koeficienty bojové efektivity rovné množství ničených či umlčovanych výpočetních praporů, prostorům působení (zamoře-

ní), hmotnosti OL po způsobeném zamoření, a to podle prostředků napadení buď za jeden jednorázový palebný přepad oddílem hlavního dělostřelectva, nebo za jednu salvu oddílu raketometů, jedním odpálením raket nebo vzletem jednoho letounu.

K vysvětlení použitých pojmů je nutné uvést, že **výpočetním praporem** rozumíme jednotku v počtu 400 osob, která působí nebo je rozmístěna na ploše 10 km².

Prostor působení (šíření) zamořeného ovzduší je plocha, na které je možné prostředky chemického průzkumu zjistit výpary OL ve vzduchu v koncentraci, která má takový vliv na živou sílu, že musí používat prostředky individuální ochrany.

Zamořený prostor je plocha, na které je zamořen povrch terénu a objekty, které se na něm nacházejí.

Koeficienty efektivity jsou stanoveny s přihlédnutím k normám spotřeby chemické munice dělostřelectvem, raketami a letectvem. Závisí na množství OL potřebném ke splnění stanovených cílů, tj. buď k zničení nekryté či ukryté živé síly, kdy se má docílit 50–60% ztrát, nebo k jejímu umlčení, kdy se planují 25–30% ztráty osob v zasaženém objektu. Za nekrytou živou sílu považujeme osoby zasaženého objektu, ze kterých 50 % bylo v otevřených zákopech a 50 % v nakrytých zákopech nebo okopech.

K výpočtům možností nepřítel se používá proměnných i konstantních údajů. Nejprve vysvětlím výchozí **proměnné údaje**:

1. p_{ph1} , p_{ph2} , atd. — palebné průměry chemické munice hlavního dělostřelectva podle ráže, které jsou přiděleny svazům či svazkům buď na jeden den boje, nebo na operaci.

2. p_{pr} — palebný průměr chemické munice reaktivního dělostřelectva (raketometů) přidělený svazům (svazkům) na jeden den boje (operaci).

3. m — množství raket s chemickou hlavicí, přidělených na 1 den boje (operaci) na každé odpalovací zařízení.

Palebné průměry chemické munice, přidělované svazům a svazkům armády USA na 1 den boje a na operaci — viz **tabulku 1**.

Pro kvantitativní vyjádření počtů oddílů (letounů) vyzbrojených OL používáme těchto symbolů:

- N_{do1} , N_{do2} , atd. — množství oddílů hlavního dělostřelectva podle ráže,
- N_{rmo1} , N_{rmo2} , atd. — množství raketometných oddílů podle ráže,
- N_{rdo1} , N_{rdo2} , atd. — množství odpalovacích zařízení raket podle jejich druhů,
- N_{lv} — počet letounových vzletů, určených pro použití CHZ.

Pro názornost jsou v **tabulce 2** uvedena některá TTD a palebné průměry hlavních druhů zbraní, vyzbrojených OL v armádě USA.

Pro výpočty se dále používá konstantních údajů:

– K_{hl} , K_{rd} , K_{ra} , K_{let} — střední koeficienty bojové efektivity oddílů hlavního (K_{hl}), reaktivního (K_{rd}) dělostřelectva, raket (K_{ra}) a jednoho letounu (K_{let}) armády USA; koeficienty bojové efektivity prostředků použití OL armádou USA při ničení živé síly v objemech s různým stupněm ukrytí při jednorázovém palebném přepadu (úderu) — viz **tabulku 3**,

Tabulka 1

Svaz, svazek	Prostředek použití OL				
	H 105 mm (pphl 1)	H 155 mm (pphl 2)	H 203,2 mm (pphl 3)	RM 115 mm (pprd)	ŘS Lance (m)
na 1 den boje					
divize	0,17	0,10	0,04	0,67	–
armádní sbor	0,14	0,08	0,03	0,54	1
skupina armád	0,10	0,06	0,02	0,40	1
Na operaci					
armádní sbor	0,35	0,21	0,08	1,33	4
skupina armád	1,10	0,60	0,25	3,60	8

Tabulka 2

Druh techniky	Maximální délka střelby s chemickou munici (km)	Maximální rychlost střelby (výstřelů/min)	Palebný průměr s chemickou náplní (ks)
Minomet 106,7 mm M 30	4,5	30	120
Minomet 106,7 mm M 84	5,4	5	88
Houfnice 105 mm M 102	13,7	10	190
Houfnice 105 mm M 108	13,7	10	86
Houfnice 155 mm M 198	22	4	150
Houfnice 155 mm M 109 A3	22,5	4	150
Houfnice 203,2 mm M 2 A1	16,9	1	100
Houfnice 203,2 mm M 110 A2	28,2	1–1,5	150
Raketomet 115 mm M 91	11	za 45 hlavní/15 sec.	135
ŘS Lance	80	–	3
Raketa Honest John	26	–	4
Řízená střela Sergeant	140	–	2

Tabulka 3

Prostředek použití OL (u dělostřelectva, RM a RS či raketový oddíl, u letectva 1 letoun)	Typ OL	Hmotnost OL (t)	Nekrytá živá síla (výpočetních praporů)		Ukrytá živá síla (výpočetních praporů)		Plocha (km ²)	
			umlčec-ných	zničec-ných	umlčec-ných	zničec-ných	působení	zamoření
Hlavnové dělostřelectvo H 105 mm	sarin	0,14	0,055	0,028	0,031	0,014	0,3	0,1
H 155 mm	sarin	0,21	0,047	0,019	0,029	0,009	0,3	0,1
	VX	0,20	0,469	0,188	0,188	0,075	8,1	3,2
H 203,2 mm	sarin	0,09	0,021	0,009	0,01	0,004	0,3	0,1
	VX	0,08	0,208	0,089	0,089	0,031	4,8	1,7
Střední hodnota pro hlavnové dělostřelectvo	sarin	0,16	0,04	0,018	0,024	0,009	0,3	0,1
	VX	0,15	0,363	0,148	0,148	0,057	6,8	2,7
Střední koeficient bojové efektivity oddílu dělostřelectva (K _{hl})	-	0,16	0,182	0,075	0,078	0,03	3,2	1,3
Reaktivní dělostřelectvo								
RM 115 mm	sarin	3,97	0,18	0,077	0,135	0,068	32,4	4,5
	VX	3,75	0,09	0,27	0,36	0,135	54,3	21,9
Střední koeficient bojové efektivity oddílu reaktivního dělostřelectva (K _{rd})	-	3,86	0,54	0,174	0,248	0,101	43,3	13,2
Rakety								
Střední koeficient bojové efektivity oddílu RS Lance (K _{ra})	sarin	0,6	0,19	-	0,148	-	2,2	1,5
Letectvo								
Stíhací bombardér (1 letoun)	sarin	2,74	0,162	0,08	0,023	0,11	1,7	0,6
	VX	3,64	1,44	0,722	0,206	0,103	32,8	10,3
Střední koeficient bojové efektivity 1 stíhacího bombardovacího letounu (K _{let})	-	2,96	0,482	0,24	0,069	0,034	9,5	3,0

— q_1, q_2 , atd. — spotřeba chemické munice hlavného dělostřelectva za jednu minutu palebného přepadu (v palebném průměru),

— q_{rd1}, q_{rd2} , atd. — spotřeba chemické munice reaktivního dělostřelectva při jedné salvě (v palebném průměru); spotřeba chemické munice hlavného dělostřelectva za jednominutový palebný přepad (jednou salvou reaktivního dělostřelectva) armády USA v palebných průměrech — viz **tabulku 4**.

Tabulka 4

Hlavnové dělostřelectvo			
typ zbraně	H 105 mm	H 155 mm	H 203,2 mm
spotřeba (p/p) za 1 min	0,052 (q_1)	0,027 (q_2)	0,01 (q_3)
Reaktivní letectvo			
typ zbraně	RM 115 mm		
spotřeba (p/p) jednou salvou	0,33 (q_{rd})		

Kalkulace jsou založeny na výpočtu účinků jednominutových palebných přepadů oddílů dělostřelectva (raketometů, raket či RS) či jedním stíhacím bombardovacím letounem chemickou zbraní. K údajům jsme došli následujícím způsobem: tak např. v tabulce 2 vidíme, že maximální rychlost střelby houfnice 155 mm jsou 4 rány za minutu. Za tuto dobu oddíl o 18 hlavních vypálí 72 ran a při váze 2,95 kg sarinu v jednom granátu nepřítel použije 212 kg (0,21 tuny) OL. Dle tabulky 3 umlčí tímto přepadem 0,047 výpočetního praporu s neukrytými osobami. V tabulce 4 je pro H 155 mm spotřeba munice 0,027 p/p, což jsou zpětně ze 150 ran pro jednu houfnici 4 granáty.

S využitím těchto vzorců a tabulek je postup výpočtů následující:

1. Vypočteme množství oddílových jednominutových palebných přepadů hlavného dělostřelectva podle ráže (N_{pp}), salv baterií reaktivního dělostřelectva (N_s), počtu odpálených raket (N_r) s využitím tabulek 1 a 4:

a) pro hlavnové dělostřelectvo:

$$N_{pp} = \frac{p_{ph1}}{q_1} \cdot N_{do1} + \frac{p_{ph2}}{q_2} \cdot N_{do2} + \text{atd} \quad (1)$$

b) pro reaktivní dělostřelectvo:

$$N_s = \frac{p_{prd}}{q_{rd}} \cdot N_{rmo} \quad (2)$$

c) pro rakety:

$$N_r = m \cdot N_{rdo} \quad (3)$$

d) pro letectvo:

$$N_{lv} = \text{počet letounových vzletů} \quad (4)$$

2. Určíme možnosti hodnoceného uskupení vojsk nepřítele při ničení živé síly našich vojsk s použitím údajů z tabulky 3:

$$V = K_{hl} \cdot N_{pp} + K_{rd} \cdot N_s + K_{ra} \cdot N_r + K_{let} \cdot N_{iv} \quad (5).$$

3. Určíme možnosti hodnoceného uskupení vojsk ve vytvoření prostorů působení, zamoření a v množství použití OL. Výpočet uskutečnit podle vzorce (5), ve kterém se údaje koeficientů bojové efektivity při ničení živé síly v objektech zamění za údaje, vyjadřující v tabulce 3 tyto prostory či hmotnosti OL.

Nyní tímto postupem vypočteme možnosti amerického armádního sboru a letectva, které působí v jeho prospěch, při použití CHZ a stojí proti naší všeojskové armádě. Možné rozmístění prostředků pro použití CHZ — viz **obr. 1**.

Prostředky použití CHZ v tomto případě budou v první řadě v podřízenosti velitelství sborového dělostřelectva. Patří sem 3 dělostřelecké oddíly RS Lance, 6 oddílů SH 203,2 mm, 2 oddíly tažených H 155 mm a 4 oddíly SH 155 mm, dále 18 hlavních H 155 mm u lehkého obrněného pluku. Do sboru mohou být dále začleněny 3 divize, z toho jedna obrněná a dvě mechanizované, kde každá má tři oddíly H 155 mm, jeden oddíl H 203,2 mm a RM baterii.

Při výpočtech možností je nutné vždy brát v úvahu ty prostředky použití CHZ, které mají v hodnoceném období bojové činnosti účinný dostřel či dosah. V daném případě:

— jednou salvou mohou postřelovat 3 baterie H 155 mm (1 oddíl) od lehkého obrněného pluku, dělostřelectvo přidělené prvosledovým brigádám divizí 1. sledu (4 oddíly H 155 mm), divizní oddíly H 203,2 mm (2 oddíly), raketometry divizí 1. sledu (2 baterie, tj. 0,7 oddílu),

— za jeden den boje mohou zasáhnout do pásma armády jednak ty prostředky, které mohou postřelovat v jedné salvě, a dále prostředky, které v hodnoceném dnu budou působit do sestavy našich vojsk, tj. divizní dělostřelectvo u druhosledových brigád (2 oddíly H 155 mm), polovina sborového dělostřelectva (3 oddíly H 155 mm a 3 oddíly H 203,2 mm), 3 oddíly RS Lance s 1 raketou na oz a 70 letounových vzletů,

— za operaci mohou být použity prostředky jako za den boje a dále dělostřelectvo druhosledové divize, druhá polovina sborového dělostřelectva, 3 oddíly RS Lance se 4 chemickými raketami na každém oz a 250 letounových vzletů.

Jako příklad si vypočítáme možnosti tohoto uskupení při použití CHZ za 1 den boje. Letectvo použilo OL typu VX, ostatní prostředky sarin.

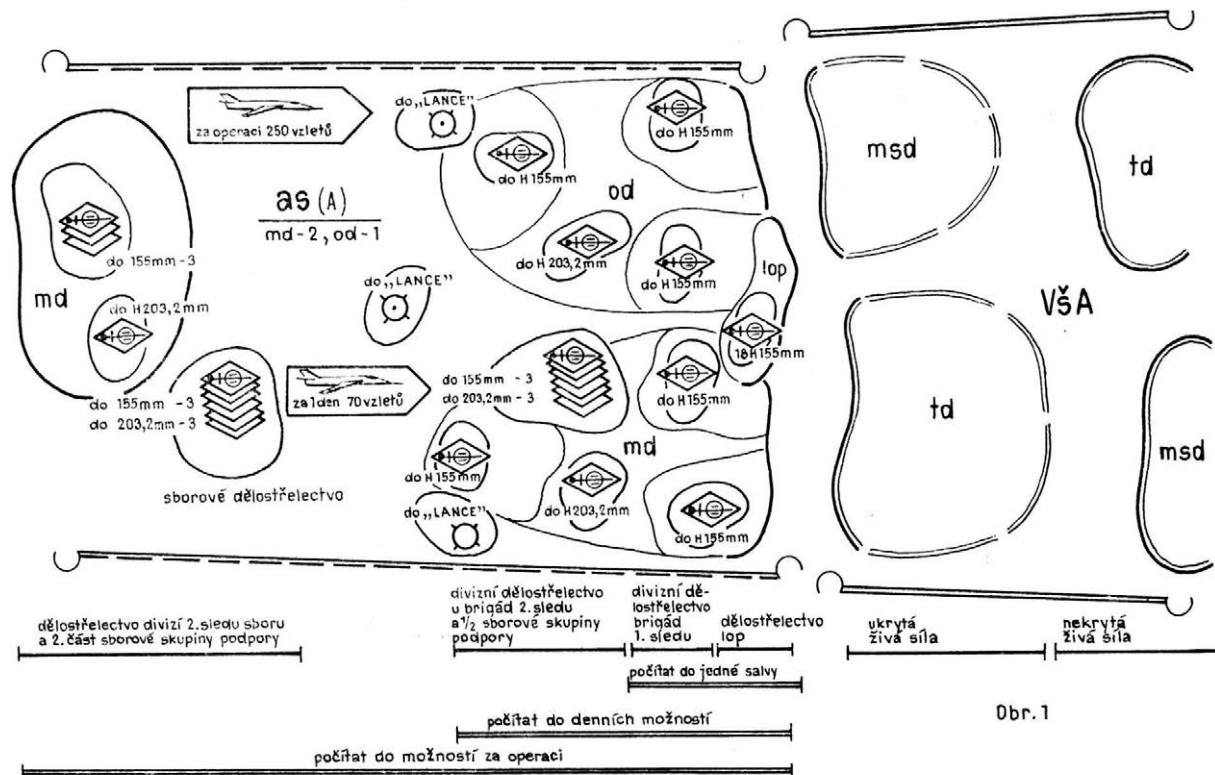
1. Podle vzorů (1, 2, 3) vypočteme množství chemických oddílových jednodominutových palebných případů, salv, salv RM, úderů raketami a letectvem:

a) pro hlavněové dělostřelectvo:

$$N_{pp} = \frac{P_{Phl_2}}{q_s} \cdot N_{do_2} + \frac{P_{Phl_3}}{q_s} \cdot N_{do_3} = \frac{0,08}{0,027} \cdot 10 + \frac{0,03}{0,01} \cdot 5 = 30 + 15 = 45 \text{ oddílových jednodominutových případů,}$$

b) pro reaktivní dělostřelectvo:

$$N_s = \frac{P_{Prd}}{q_{rd}} \cdot N_{rmo} = \frac{0,54}{0,33} \cdot 0,7 = 1,6 \text{ oddílových salv,}$$

Obr. 1

c) pro rakety:

$$N_r = m \cdot N_{rdo} = 1 \cdot (3,6) = 18 \text{ raket,}$$

d) pro letouny:

$$N_{lv} = 70 \text{ letounových vzletů.}$$

2. Podle vzorce [5] určíme možnosti nepříteli k vyřazení živé síly, vyjádřené ve výpočetních praporech. K tomu použijeme tabulku 3 s tím, že nepřítel plánuje zničení nekryté živé síly neznámou OL:

$$V = K_{hl} \cdot N_{pp} + K_{rd} \cdot N_s + K_{ra} \cdot N_r + K_{let} \cdot N_{lv} = 0,75 \cdot 45 + 0,174 \cdot 1,6 + 0 \text{ (na ničení ŽS se ŘS neplánují)} + 0,24 \cdot 70 = 3,4 + 0,3 + 16,8 = 20 \text{ výpočetních praporů.}$$

3. Podle vzorce [5] a s pomocí tabulky 3 uděláme výpočet prostorů působení a zamořených prostorů:

- prostory působení = $3,2 \text{ km}^2 \cdot 45 + 43,3 \text{ km}^2 \cdot 1,6 + 9,5 \text{ km}^2 \cdot 70 = 878 \text{ km}^2$,
- zamořené prostory = $1,3 \text{ km}^2 \cdot 45 + 13,2 \text{ km}^2 \cdot 1,6 + 3 \text{ km}^2 \cdot 70 = 289,6 \text{ km}^2$,
- množství OL sarin: $0,16 \text{ t} \cdot 45 + 3,8 \text{ t} \cdot 1,6 = 13,3 \text{ t}$,
- množství OL VX: $2,96 \text{ t} \cdot 70 = 207,3 \text{ t}$.

Pro získání dalších informací (např. hmotnosti OL v jednotlivých typech granátů a další názory armád NATO na použití OL) doporučuji předpis Zprav-51-7/1 a článek ve VM č. 4/1985, který jsem napsal na téma **Chemické zbraně armád NATO**.

Pro potřeby funkcionářů divize i pro štáby operačního stupně si uvedme možnosti mechanizované divize USA při použití OL, vypočítané v **tabulce 5** s využitím uvedených postupů.

Tabulka 5

Trvání použití OL	Hmotnost OL (t)	Ztráty (v kalkulačních praporech)				Prostory (km ²)	
		nekrytá živá síla		ukrytá živá síla		působení	zamoření
		umlčení	zničení	umlčení	zničení		
Jednominutový palebný přepad (salva)	4,5	1,3	0,5	0,6	0,1	56	18,4
1 den boje	10,1	3,8	1,5	1,7	0,7	135	46

Pro srovnání uvádím koeficienty přepočtu bojových možností divizí NATO při použití CHZ:

- md, od USA — 1,0,
- md, td, pd NSR — 0,6,
- pd, td Francie — 0,3.

Intenzivní příprava USA na vedení chemické války i ostatních armád NATO a jejich vybavení chemickými zbraněmi, rozmístění skladů amerických CHZ na územích poblíž socialistických zemí, včetně území NSR, znamenají reálné nebezpečí použití těchto zbraní zejména proti armádám a objektům na území států Varšavské smlouvy. Proto jsme povinni znát možnosti armád NATO při použití CHZ a učit se přijímat opatření k co největšímu snížení jejich účinků na naše vojska a zařízení na území našeho státu.

POUŽITÍ SPOJOVACÍ BRIGÁDY DÁLKOVÝCH SPOJŮ

Neustálý růst agresivity imperialismu, jakož i charakter a zvláštnosti možné budoucí války výrazně zdůrazňují požadavky na velení. Velitelé a štáby budou muset získávat informace z mnohem většího počtu zdrojů a rozsáhlejšího prostoru než dříve. V důsledku těchto skutečností nabývá na stále větší důležitosti spojení, jako základní prostředek pro zabezpečení velení vojskům. K zabezpečení velení se buduje spojovací soustava. Na spojovací soustavu frontu, a nejen na ni, je kladen požadavek, aby se místa velení frontu, podřízených armád a svazků mohla pohybovat v operačním pásmu frontu nezávisle na spojovací soustavě frontu a přesto mohla být vždy plnohodnotně do spojovací soustavy zapojena. K zabezpečení tohoto úkolu byly vytvořeny nové spojovací útvary a svazky.

Operační prostor frontu se takto rozdělil na operační spojovací zóny.

Operační spojovací zóna

Struktura budování polní spojovací soustavy frontu je určována úkoly, cíli a rozmachem operace, bojovým členěním a operační sestavou vojsk frontu, organizací velení a možnostmi spojovacích sil a prostředků. Základem spojovací soustavy frontu je opěrná spojovací síť budovaná radio-releovými, troposférickými a linkovými prostředky.

Opěrná spojovací síť musí pokrývat celý prostor vymezený rozmachem frontové operace. Tento prostor z hlediska budování spojovací soustavy se dělí na operační spo-

řovací zóny. **Rozeznáváme 1. operační spojovací zónu, 2. operační spojovací zónu a týlovou zónu.**

1. operační spojovací zónou se rozumí prostor, jehož hranice jsou určeny bližším úkolem frontu, bočními hranicemi frontu a čarou spojující prvě opěrné spojovací uzly spojovacích os opěrné spojovací sítě.

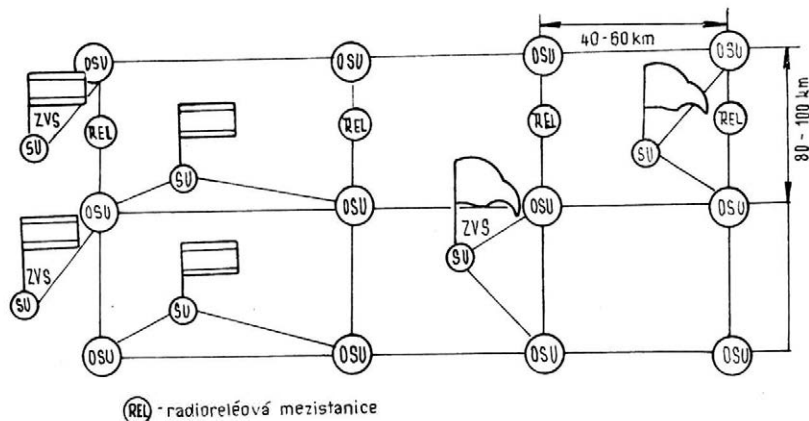
2. operační spojovací zóna je zepředu ochráněna dalším úkolem frontu a zezadu zpravidla bližším úkolem frontu.

Prostor mezi čarou vymezenou spojnicí

prvých opěrných spojovacích uzlů na hlavní a pomocných spojovacích osách a týlovou hranici frontu, nazýváme spojovací zónou týlu.

V 1. nebo 2. operační spojovací zóně zabezpečuje dálkové spojení (radioreléové, troposférické a linkové) zpravidla jedna spojovací brigáda dálkových spojů.

Charakteru bojové činnosti, zvýšení odolnosti proti zbraním hromadného ničení a přenosové kapacity spojovací soustavy nejlépe odpovídá opěrná spojovací síť budovaná systémem **Mřížka** — viz **obr. 1**.

Obr. 1

Mezi hlavní výhody tohoto způsobu výstavby opěrné spojovací sítě patří:

- vysoká kapacita sdělovacích kanálů,
- schopnost vytvářet oklikové spoje,
- vyšší odolnost proti účinkům zbraní hromadného ničení a vysoce přesným zbraňím,
- nezávislost na organizaci míst velení,
- pokrytí velkého prostoru.

Mezi hlavní nevýhody patří zejména zvýšená potřeba spojovacích sil a prostředků, hlavně mnohakanálových radioreléových, troposférických a linkových prostředků.

Úkol spojovací brigády dálkových spojů při zabezpečování spojení v operační spojovací zóně frontu

Spojovací brigáda dálkových spojů je nejdůležitějším prostředkem k zabezpečení dálkového spojení frontu. Může být použita v 1. nebo 2. operační spojovací zóně.

Brigáda předurčená pro zasazení v 2. operační spojovací zóně bude zpravidla do svého zasazení zařazena do spojovací zálohy náčelníka spojovacího vojska frontu. Spojovací brigáda dálkových spojů může v operační spojovací zóně působit sama nebo s dalšími útvary dálkového spojení. Tyto útvary mohou být začleněny do její sestavy nebo plnit úkoly samostatně.

Spojovací brigáda dálkových spojů bude zpravidla plnit v operační spojovací zóně tyto úkoly:

- rozvíjet opěrné spojovací síť do celé hloubky operační spojovací zóny o dvou a více osách,
- zabezpečovat připojení míst velení svazů, svazků a útvarů na opěrnou spojovací síť,
- budovat přímé radioreléové, troposférické a kabelové směry z velitelského a záložního velitelského stanoviště frontu na velitelské a záložní velitelské stanoviště armády, velitelské stanoviště dělostřelecké

brigády a společné velitelské stanoviště letectva a protivzdušné obrany,

— budovat přípojně vedení mezi spojovacími uzly míst velení frontu a stanovišti přejímky spojovacích okruhů stálé spojovací sítě Federálního ministerstva spojů,

— udržovat vybudované směry, osy a síť v průběhu operace provozuschopné, dovedně reagovat na změny situace přestavbou směrů a sítě a změnou kanálové situace.

Opěrná spojovací síť

Skládá se z opěrných spojovacích uzlů (OSU) a pomocných spojovacích uzlů (PSU) propojených mezi sebou spojovacími osami a rokádkami. Osy a rokádky se budují radioreléovými, troposférickými a kabelovými spojovacími prostředky.

Na opěrnou spojovací síť jsou připojována místa velení svazů (VS, ZVS, TVS) a součástí z nich vyčleňované (PMV, VzMV) a je-li organizováno také pomocné velitelské stanoviště. Dále se na ni připojují místa velení svazků a útvarů svazu. Opěrná spojovací síť zabezpečuje propojení míst velení svazů, svazků a útvarů do celé hloubky operace frontu. Zároveň zabezpečuje i tvorbu oklikových spojů mezi místy velení jednotlivých velitelských stupňů, umožňuje manévry místy velení a zvyšuje odolnost spojovací soustavy při vedení operace v podmínkách použití zbraní hromadného ničení.

Rozvíjení opěrné spojovací sítě v pásmech bojové činnosti svazů zvyšuje pružnost a životnost spojovací soustavy, což je velmi důležité pro zabezpečení velení vojskům v podmínkách rychle se měnící situace. Vytvářejí se tak příznivější podmínky pro rozvinutí spojovacích uzlů míst velení a předání velení na jiná místa velení. Při rozvíjení široce rozvětvené, mnoho-kanálové opěrné spojovací sítě vzniká možnost vyčlenění kanálů nejen pro zabezpečení míst velení svazu s hlavními uskupeními vojsk, ale i spojení se svazy a útvary druhých vojsk, svazky a útvary týlu.

Opěrná spojovací síť může být stacionární nebo polní. Pojmu polní opěrná spojovací síť se používá pro opěrnou spojovací síť budovanou mobilními prostředky útvarů spojovací brigády dálkových spojů. Základem polní opěrné spojovací sítě je:

- hlavní spojovací osa a jedna až dvě pomocné spojovací osy,
- spojovací rokádky,
- opěrné spojovací uzly.

Hlavní spojovací osa se rozvíjí na hlavním směru frontové útočné operace. Pomocné osy se rozvíjí na ostatních směrech. Počet spojovacích os opěrné spojovací sítě je určen počtem armád v prvním sledu frontu. Za každou armádou se musí budovat jedna spojovací osa.

Je zřejmé, že hustota míst velení není stejná v celém prostoru frontové operace. Nejvíce míst velení bude v přední části 1. operační spojovací zóny (od VS frontu po čáru dotyku vojsk). Směrem od velitelského stanoviště frontu k týlovému velitelskému stanovišti frontu se počet míst velení postupně snižuje. Z toho vyplývá, že i množství opěrných spojovacích uzlů v přední části 1. operační spojovací zóny musí být větší než ve zbývajících částech. To umožňuje v průběhu operace část spojů a opěrných spojovacích uzlů svinovat a získané prostředky využít k posílení opěrné spojovací sítě v přední části operační spojovací zóny.

Pro zvýšení odolnosti opěrné spojovací sítě, její kapacity a schopnosti umožnit manévry sdělovacími kanály, jsou spojovací osy opěrné spojovací sítě propojovány pomocí rokádk — příček. Rokádky spoje začínají a končí v opěrných spojovacích uzlech. Rozvíjení rokádkových spojů se uskutečňuje najednou současně se zřizováním opěrných spojovacích uzlů. Rokádky spoje se mohou budovat radioreléovými, troposférickými nebo kabelovými prostředky. Nejčastější způsob je budování rokádkových spojů pomocí radioreléových stanic. Nevýhodou ale je, že délka rokádky spoje bez retranslace nemůže přesáhnout 50 km. Vychází to ze zákonitosti šíření elektromagnetických vln. Vložíme-li do rokádky spoje retranslační stanici, vzroste nám zase počet spojovacích prostředků. Tento nedostatek je však na druhé straně vyvážen lepšími podmínkami pro budování spojovacích os. Může-li být rokádky spoj dlouhý pouze 50 km, budují se osy opěrné spojovací sítě do vzdálenosti 50 km od sebe. Při šířce útočného pásma armády 80 až 100 km to znamená, že osy jsou budovány, jsou-li dvě armády v prvním sledu frontu, do 25 km od hranice mezi armádami. Tato skutečnost omezuje výběr prostorů pro rozmístění míst velení. Jsou-li v prvním sledu tři armády, musí být rokádky delší než 50 km.

Použití troposférických prostředků pro budování rokádkových spojů umožňuje budovat spojovací osy na větší vzdálenosti od sebe bez retranslace rokádky spoje. Současná generace troposférických stanic má však jen 6 sdělovacích kanálů. Tento počet

je pro zabezpečení kapacitních požadavků na rokádní spoje nízký.

Použití kabelových prostředků s vícenásobným využitím vedení dovoluje budovat rokádní spoje o délce prakticky libovolné. Nevýhodou je velká spotřeba spojovacích sil a prostředků a větší doba stavby. Průměrná doba výstavby rokádního spoje o délce 50 až 100 km pomocí kabelových souprav MKS 25 by trvala 24 hodin. K zabezpečení požadavku a připojení spojovacích uzlů míst velení na opernou spojovací síť z více míst v terénu s možností připojovat spojovací uzly bez retranslace je možné, je ale nutné budovat opěrné spojovací uzly na výraznějších terénních dominantách. U většiny operních spojovacích uzlů lze předpokládat, že se nebudou po celou dobu operace přemísťovat. Tyto skutečnosti vyžadují trvalé a účinné bojové zabezpečení operního spojovacího uzlu. Mimo opeření bojového zabezpečení, které může uskutečňovat obsluha operního spojovacího uzlu (maskování, strážní zajištění, ochrana proti zbraním hromadného ničení), musí být alespoň v přední části 1. operační spojovací zóny zabezpečeno ženijní budování prostoru rozmístění operního spojovacího uzlu pomocí ženijních jednotek a k ochraně uzlu vyčleněna motostřelecká jednotka. Protože opěrné spojovací uzly určené k prodloužení spojovací osy se budou pohybovat a budovat své postavení v prostoru 15 až 20 km od předního okraje našich vojsk. Opěrný spojovací uzel má 15 až 20 speciálních vozidel a obsluhu tvoří průměrně 50 osob.

Spojovací směry připojení míst velení svazů a svazků na opernou spojovací síť

Při plánování opěrné spojovací sítě do celé hloubky útočné operace frontu nelze předem přesně určit opěrný spojovací uzel, na který se svazy nebo svazky v průběhu operace připojí. Proto také nebude možné předem vybudovat všechny opěrné spojovací uzly tak, aby byly schopny zabezpečit všechny předpokládané požadavky na připojení. Velitel spojovací osy nebude mít k tomu ani dostatek prostředků. Opěrné spojovací uzly musí být posilovány až v průběhu operace podle konkrétních požadavků spojovacími prostředky ze zálohy velitele spojovací osy. Za připojení míst velení zodpovídá náčelník spojovacího směru a velitel útvaru, pomocí jehož prostředků je připojování zabezpečeno.

Spojovací uzly míst velení frontu se připojují současně na dvě spojovací osy, mezi kterými se pohybují. Spojovací uzly míst

velení armády (VS a ZVS) se připojují minimálně na jeden opěrný spojovací uzel. Nesmí se ale připojovat spojovací uzel záložního velitelského stanoviště na opěrný spojovací uzel, kde je připojen spojovací uzel velitelského stanoviště.

Přímé spojovací směry se organizují k zabezpečení mobility, zvýšení odolnosti a propustnosti spojovací soustavy na nejdůležitějších spojovacích směrech. Kromě spojů vytvářených přes opernou spojovací síť se organizují přímé spojovací směry, a to bezprostředně mezi spojovacími uzly míst velení s využitím rádiových, radioreléových, troposférických, družicových a kabelových prostředků. Budují se současně z velitelského i ze záložního velitelského stanoviště. Na stupni frontu — armády trvale směr spojuje velitelské a záložní velitelské stanoviště frontu s velitelským a záložním velitelským stanovištěm armády.

Nejvýhodnější je budovat přímé spojovací směry pomocí družicového a troposférického spojení. Tato technika umožňuje budovat spojovací směry na velké vzdálenosti bez retranslačních stanic umístěných na zemi. Spoje jsou odolnější proti účinkům prostředků REB nepříteli než spojovací směry radioreléové a kabelové. Soudobá bojová činnost je charakterizována, mimo jiné, nepředvídanými změnami situace a velkou manévrovostí. Spojovací uzly míst velení nebudou moci vždy zaujmout plánované postupy. K řešení úkolů spojených z těchto podmínek lépe vyhovuje družicové nebo troposférické spojení.

Budování spojovacích směrů pomocí radioreléových prostředků se využívá nejčastěji. Ke zvýšení ochrany spoje před účinky prostředků radioelektronického boje je nutné dovedně využívat stínících a maskovacích vlastností terénu. Ze spojovacího radioreléového směru se ve většině případů nepředpokládá odbočování sdělovacích kanálů. Proto je účelné budovat tyto směry údolními, radioreléové stanice umísťovat pod vrcholky kopců a vyhýbat se výrazným terénním dominantám. Tento způsob výstavby směru sice nedovolí využít maximálního dosahu radioreléových stanic, avšak spoj, kratší než je maximální dosah radioreléové stanice, je odolnější vůči radioelektronickému rušení.

K budování přímých spojovacích směrů je možné využít i kabelové prostředky. Zavedená kabelová technika a soubory nosné telefonie umožňují budovat kabelové směry na vzdálenost několika set kilometrů. Kapacita směru je 12 sdělovacích kanálů. Rychlost prodlužování směru je minimálně 50 km za 24 hodin, což je rychlost od-

povídací průměrnému dennímu tempu útoku.

Budování přípojných vedení mezi místy velení frontu a stanovišti přejímky spojovacích okruhů stálé spojovací sítě Federálního ministerstva spojů

Při zaujetí operační sestavy a vedení operací na území našeho státu budou v malé míře využívány spoje budované Federálním ministerstvem spojů. Jak ukazují zkušenosti ze cvičení, představují využívané spoje FMS důležitou část spojovací soustavy frontu. Na spojovacích uzlech míst velení frontu je průměrně ukončeno 40 až 60 sdělovacích kanálů spojovací sítě FMS. Tyto sdělovací kanály jsou ukončeny zpravidla na zesilovacích stanicích FMS, které současně slouží jako stanoviště přejímky vojenskými spojovacími orgány. Vzdálenost mezi spojovacím uzlem a místem přejímky může dosahovat 20 i více kilometrů. K překonání této vzdálenosti se používají radioreléové i kabelové prostředky. Hlavním druhem spojovací techniky k přenosu

sdělovacích kanálů do spojovacího uzlu jsou kabelové prostředky (kabelová souprava MKS 25 a prostředky pro vícenásobné využití vedení NOT 75). Tyto prostředky jsou schopny zabezpečit kvalitní přenos prakticky na jakoukoli vzdálenost.

Zhodnotíme-li úroveň a kvalitu spojovací soustavy před vznikem spojovacích brigád a po jejich vzniku, můžeme učinit závěr, že spojovací soustava a hlavně její součást budovaná spojovací brigádou dálkových spojů je odolnější, pružnější a prostoroovější. Zvýšila se její přenosová kapacita a schopnost nahradit přerušené spoje. Zvýšení kvality spojovací soustavy však nenastane automaticky se vznikem spojovacích svazků. Rozhodujícím činitelem jsou velitelé a štáby svazků a útvarů, velitelé spojovacích jednotek a obsluhy jednotlivých spojovacích prostředků, jejich politická a morální vyspělost, odborná připravenost a úsilí věnované k dosažení vysoké bojeschopnosti svěřené techniky.

K ROZVOJI MANIPULACE S MATERIÁLEM V TÝLU ČSLA

Agresivní politika a horečné zbrojení imperialismu, především USA a jejich spojenců v NATO, zákonitě nutí státy socialistického společenství zvyšovat obranyschopnost své země a nepřetržitě zdokonalovat bojovou pohotovost a připravenost armád států Varšavské smlouvy. Tato skutečnost se v podmínkách ČSLA projevuje v soustavné modernizaci bojové techniky, zavádění nových zbraňových systémů, organizačních struktur, technologií a způsobů vedení soudobých bojových operací.

Vysoké požadavky na bojovou pohotovost a připravenost vojsk ČSLA se v oblasti týlového zabezpečení nejvýrazněji projevují zejména v narůstajících požadavcích na zkracování časových norem vývozu zásob při bojové pohotovosti a v zabezpečení plynulého a včasného doplňování materiálních prostředků v průběhu bojové činnosti vojsk. Důkazem této skutečnosti je i to, že hmotnost pohyblivých zásob současné motostřelecké divize (msd) se proti střelecké divizi na konci 2. světové války zvýšila 5krát a časová norma pro jejich naložení a vývoz při bojové pohotovosti se zkrátila téměř 6krát. Současná msd převyšuje střeleckou divizi 16krát v počtu tanků, 37krát v obrněných transportérech a automobilech a 13krát v automatické výzbroji. Hmotnost jedné dělostřelecké a minometné salvy se zvýšila z 1700 kg na 53 000 kg, což znamená 30krát více. Značně se změnila nejen výše, ale i struktura spotřeby materiálu u vojsk, např. u PHM se zvýšila spotřeba z 25 % na 40 % a u munice z 20 % na 45 % z celkové průměrné spotřeby materiálu ve frontové operaci. Prostoje automobilů při nakládání a vykládání materiálu činily 45 až 50 % pracovní doby. V důsledku nízké úrovně mechanizace nakládacích a vykládacích prací ještě před 20 lety by bylo třeba na zmanipulování současné průměrné denní spo-

třeby materiálu (cca 23 000 t) v rámci frontového a vojskového týlu asi 15 000 vojáků při 10hodinové pracovní době.

K intenzivnějšímu řešení těchto složitých otázek racionalizace zásobovacích (přepravních), manipulačních a skladovacích procesů se v posledních letech po 2. světové válce přistoupilo ve všech moderních armádách průmyslově vyspělých států. V ČSLA se tento proces řídí podle jednotné celoarmádní koncepce již 17 let. Vychází se přitom z hlavních směrů hospodářského a sociálního rozvoje ČSSR, přijatých státních cílových a racionalizačních programů a koncepce v armádách států — účastníků Varšavské smlouvy, schválené Hlavním velitelem SOS (Protokol č. 2-27/1977).

Dosažené výsledky byly komplexně prověřeny na operačním týlovém cvičení Morava-74, Fatra-81 a dalších zaměstnáních. Postupné a cílevědomé zavádění mechanizačních prostředků a nových technologií manipulace s materiálem se kladně projevuje ve zvyšování bojové pohotovosti (zkracování časových norem vývozu zásob), zrychlení toku zásob v rámci dopravně zásobovacího systému (dále jen DZS) a zvyšování produktivity práce. K řešení tohoto úkolu účinně přispěli mnozí velitelé a odborní náčelníci všech velitelských stupňů, kteří správně pochopili, že stále narůstající složité úkoly v DZS není možné plnit starými způsoby, u nichž převažuje málo produktivní, fyzicky namáhavá a nebezpečná manuální práce.

Dosažený stupeň manipulace s materiálem v ČSLA

Vzrůstající zájem o racionalizaci přepravních, manipulačních a skladovacích procesů, efektivnější využívání mechanizačních prostředků, palet, kontejnerů a nových technologických postupů v manipulaci s materiálem u převážně většiny útvarů a svazků vytvořilo příznivé podmínky, že jejich týly dosahují bojové pohotovosti ve shodných časech s vojsky a jsou tak schopny zabezpečit hromadný výdej zásob ve zkrácených časových normách.

Za uplynulé období došlo ke zkrácení doby nakládky zásob při bojové pohotovosti ve vojskovém týlu u čet týlového zabezpečení z 210 až 240 minut na 120 až 180 minut a praporů materiálního zabezpečení vševojskových svazků z 280 až 360 minut na 180 minut. V operačním týlu došlo ke zkrácení doby nakládky automobilního praporu z 15 až 20 hodin na 10 až 12 hodin, cisternového praporu ve skladech SFHR z 12 až 16 hodin na 6 až 8 hodin a z vojenských skladů na 4 až 6 hodin.

Podstatně se zlepšily podmínky pro paletizaci zásob, která dosáhla u munice cca 40 % (ve vojskovém týlu až 70 %) u ostatních materiálů v průměru do 80 %. Vytvořily se tím podmínky pro důslednější uplatňování mechanizované manipulace, pro zvýšení produktivity práce, další zkracování časových norem vyskládňování zásob při bojové pohotovosti a dosažení úspory pracovních sil při manipulaci s materiálem. Významně tomu napomohla i nová výstavba a rekonstrukce skladů, zabezpečení vojsk potřebnými mechanizačními prostředky (na 90 % stanovených počtů) a centralizovaný způsob řízení přepravních, manipulačních a skladovacích procesů v ČSLA.

Dobrých výsledků bylo dosaženo při zkouškách dlouhodobého ukládání materiálu ve velkoobjemových kontejnerech ISO-IC (20 t), které potvrdily možnost

krátkodobého (do 3 let) i dlouhodobého (5 a více let) uložení zásob (munice, tankového, automobilního a zdravotnického materiálu a výstroje) v kontejnerech za uskutečnění potřebných ochranných opatření. Použitím kontejnerů ke skladování zásob lze dosáhnout značných úspor skladové plochy (např. u tankového a automobilního materiálu na stupni útvaru cca 20 m², u divize 100 m², armády 300 m² a u frontových zásob 1500 m²). Dosavadní zkušenosti potvrzují, že postupným zavedením kontejnerového dopravního systému by bylo možné dosáhnout až 5násobného zrychlení přísunu, 3násobného zvýšení produktivity práce a dalšího zkvalitnění materiálního a technického zabezpečení vojsk.

V souladu se státními cílovými a racionalizačními programy již několik let se daří řešit úkoly v modernizaci skladového hospodářství a racionalizaci dopravně zásobovacího systému. Např. realizací 200 racionalizačních opatření v ČSLA za 7. pětiletku bylo dosaženo relativní úspory 1350 pracovníků, snížení pracovníků v nakládacích skupinách při bojové pohotovosti o 2900 osob a dosaženo úspory skladových ploch ve výši 67 000 m².

Dílkách pozitivních výsledků bylo dosaženo v zavádění zásobovacích kompletů, které by měly ve smyslu RMNO pro výcvik vojsk výrazněji přispět k racionalizaci dopravně zásobovacího systému v polních i mírových podmínkách. Velikost a složení těchto kompletů jsou odvozeny z půldenní, denní nebo několikadenní spotřeby pro určitý útvar (svazek) nebo počet a druh oprav (generální, střední a běžné opravy) bojové techniky. Dosud bylo zavedeno 200 zásobovacích kompletů, zajišťujících převážně náhradní díly k opravám. Nejlepších výsledků je dosahováno u tankového, automobilního, ženijního a proviantního materiálu.

Realizací nových organizačních struktur ve vojskovém a operačním týlu se v posledních letech zvýšila manipulační kapacita v rámci operačního týlu v průměru o 40 %. K lepšímu vybavení mechanizačními prostředky došlo i ve vojskovém týlu, kde byly zavedeny přívěsy pro přepravu vysokozdvížných vozíků (DVHM 3222 T) v polních podmínkách, u vševojskových a vojskových útvarů motorové vysokozdvížné vozíky a další technika pro manipulaci s materiálem. Nově vytvořené polní sklady se vyznačují typovostí, lepší mobilností a vyšší manipulační kapacitou o 60 %. To by se mělo postupně odrazit ve zrychleném toku zásob v polním dopravně zásobovacím systému.

K ujednacení technologie ložných prací na všech zásobovacích stupních byly v souladu s doporučením štábu Spojených ozbrojených sil zpracovány a jsou postupně prosazovány do praxe zásady jednotné technologie ložných prací kontejnerového dopravního systému ve vojskovém a operačním týlu. Unifikace technologických postupů v rámci armád Varšavské smlouvy přispěje k racionalizaci dopravně zásobovacího systému, ke stanovení reálnějších časových a výkonových kalkulací, snížení úrazovosti a ujednacení způsobů manipulace s materiálem při vzájemných operacích bratrských armád Varšavské smlouvy.

Uskutečněná analýza přepravy, manipulace a skladování zásob potvrdila, že i přes dosažené pozitivní výsledky v uplynulém období jsou v této oblasti rezervy. Především jde o další postupné řešení roztržitosti a zastaralosti některých skladů a důslednější uplatňování nových technologických postupů v oblasti přepravy, manipulace a skladování. Intenzivněji je nutné řešit i zastaralost určitých typů mechanizačních prostředků, nedostatek palet, motorových vysokozdvížných vozíků a zejména nakladačů (hydraulických ruk). Účinně

neji by bylo třeba využívat současné mechanizační prostředky při všech cvičeních a zejména při náběhových bojové pohotovosti. K řešení všech těchto otázek by mělo přispět důsledné uplatňování novelizovaných předpisů Týl-21-1 **Normalizace obalových prostředků v ČSLA** (s platností od 1. 1. 1986) a předpisu Týl-21-2 **Manipulace s materiálem v ČSLA** (platnost od 1. 1. 1987), ve kterých jsou zapracovány dosavadní poznatky a zkušenosti z rozvoje manipulace s materiálem v ČSLA.

Hlavní směry a úkoly rozvoje oblasti manipulace s materiálem v ČSLA na léta 8. pětiletky s výhledem do roku 2000

V souladu s hlavními směry rozvoje oblasti manipulace s materiálem v národním hospodářství, koncepcí armád států Varšavské smlouvy a potřebami dalšího zvyšování bojové pohotovosti ČSLA by bylo žádoucí podle přidělených finančních a hmotných limitů na 8. pětiletku dořešit paletizací zásob s důrazem na municí, udržet a zkvalitnit vybavenost vojsk mechanizačními prostředky a vytvořit podmínky pro perspektivní přechod na kontejnerový dopravní systém (u municí, PHM, tankového, automobilního, zdravotnického a ženíjního materiálu).

Hlavním cílem do roku 1990 je zabezpečit naložení zásob ve vojskovém týlu u čtyř týlového zabezpečení do 30 minut, roty týlového zabezpečení do 120 minut a praporu materiálního zabezpečení do 180 minut. V operačním týlu se předpokládá dosáhnout naložení automobilního praporu do 6 až 8 hodin a cisternového praporu ve vojenských skladech PHM do 2 až 4 hodin a ve skladech SFHR do 4 až 6 hodin. Naložení železničního transportu by nemělo trvat déle než 10 až 12 hodin. Vzhledem k předpokládanému nárůstu zásob a způsobu vedení bojové činnosti by předání zásob v rámci dopravně zásobovacího systému ve vojskovém týlu mělo být ukončeno na stupni praporu do 1 hodiny (50 t), pluku do 2 hodin (225 t) a svazku do 5 hodin (1300 t). V operačním týlu by předání zásob nemělo přesáhnout u armádní brigády materiálního zabezpečení 8 hodin (6500 t) a frontové brigády materiálního zabezpečení 12 hodin (7700 t). Dosažením těchto progresivních časových norem by se vytvořily optimální podmínky pro efektivnější využití dopravních prostředků a zabezpečilo by se plynulé a včasné zásobování vojsk potřebným materiálem.

K dalšímu zkracování časových norem vyskladňování zásob při bojové pohotovosti by měla přispět plánovaná investiční výstavba skladů, jejich modernizace a rekonstrukce v 8. pětiletce, kterou je nutné uskutečnit podle vydaných typových směrnic. S cílem dosáhnout maximální efektivity ve výstavbě a modernizaci skladů by přispělo opětovné přehodnocení plánované výstavby skladů na léta 1988—1990, aby byly hospodárně využity všechny rezervy včetně podlimitních akcí. Sklady, u kterých je nevhodné provádět opravy a rekonstrukce, by se měly přednostně využívat pro uložení méně hodnotného materiálu (přebytečný a obalový materiál, konzervační prostředky apod.). Hlubší posouzení a sladění dislokací skladů a automobilních útvarů, které budou vyvážet uložené zásoby, by rovněž přispělo ke zvýšení bojové pohotovosti. Zkušenosti nasvědčují, že u vojsk nejsou plně využity rezervy v budování odstavných ploch a zavádění drobných racionalizačních opatření ke zrychlení výdeje zásob při bojové pohotovosti (úprava dveří, oken, ramp, podlah, výdejních míst, příjezdových komunikací, spojení, osvětlení apod.).

Paletizaci se doporučuje považovat i v 8. pětiletce za základní způsob manipulace, přepravy a skladování kusového materiálu. Za základní palety je možné počítat paletu prostou dřevěnou a kovovou skříňovou o rozměrech základny 1200×800 mm (nosnost 1000 kg). Častěji než dosud budou zřejmě využívány palety dřevěné o rozměrech 1000×600 mm, 1000×800 mm a 1000×1000 mm, zejména u munice. Po stránce materiálního zabezpečení jsou vytvářeny potřebné předpoklady, aby koncem 8. pětiletky dosáhla paletizace na stupni divizních skladů až 65 % a v ústředních a okružových skladech okolo 65 %, při postupném zvyšování normativů, zejména munice. Účinným se jeví, aby kompletace a paletizace zásob byla vykonána již ve výrobních závodech. Do roku 1990 by postupně měly být vytvořeny podmínky, aby při ruční manipulaci nedocházelo ke zvedání břemen těžších než 30 kg u pracovníků a 15 kg u pracovník ve smyslu usnesení vlády č. 267/1971.

Základním předpokladem rozvoje mechanizované manipulace s materiálem i v dalším období zůstává vybavení vojsk vhodnými a provozuschopnými mechanizačními prostředky, které by měly být důsledně využívány a trvale udržovány v provozuschopném stavu. Dosavadní zkušenosti potvrzují, že složení technických prostředků ve vojskovém a operačním týlu podle Protokolu č. 2-27/1977 se osvědčilo a vyhovuje i v další perspektivě. Ve vojskovém týlu by měly nadále zůstat nakladače hydraulické ruce, zvedací čela, automobilní jeřáby, nízkozdvíhací a vysokozdvíhací vidlicové vozíky a nakládací plošiny. V operačním týlu, kromě vyjmenovaných prostředků, ve větším rozsahu je nutné uvažovat s využitím mechanizačních prostředků pro manipulaci s velkoobjemovými kontejnery ISO (nakladače kontejnerů, jeřáby o nosnosti nad 20 tun, lanové závěry pro kontejnery a kontejnerové zdvižné stojany). Koncem 8. pětiletky v souladu s realizací státního cílového programu č. 10 **Progresivní přepravní systémy** by bylo reálné plánovat širší uplatňování kontejnerového dopravního systému v ČSLA.

Ke zvýšení racionalizace dopravně zásobovacího systému v polních podmínkách by měl přispět předpokládaný dovoz polního vysokozdvíhacího vozíku **GMG-2,5** z NDR (nebo **DV-1723** z BLR), jehož rychlost přesunu je až 65 km . h⁻¹, má vysoké manévrovací a manipulační schopnosti a může táhnout přívěs naložený dalším vysokozdvíhacím vozíkem **DVHM-3222 T**. Ke zvýšení efektivity mechanizované manipulace bude nutné využít plánovaného vývoje a zavedení do výzbroje ČSLA v 8. pětiletce nakladače hydraulická ruka o nosnosti 2000 kg na T-815 a Liaz, zvedacího čela o nosnosti 1000 kg pro nové střední vozidlo, vysokozdvíhacího vozíku o nosnosti 5000 kg s bočním ložením, kontejnerového automobilu se samonakládacím zařízením, nakládací plošiny NP-10, přejezdových plechů o nosnosti 2000 kg a dalších výkonných prostředků pro manipulaci s materiálem.

U obalových prostředků se v uplynulém období podařilo snížit jejich široký sortiment, typovost a rozměrovost v ČSLA (z 5000 na cca 3500 ks). I přesto se v dalším období jeví žádoucí obalové prostředky více unifikovat ve smyslu předpisu Týl-21-1 a tím vytvářet podmínky pro paletizaci (kompletaci) zásob a jejich racionální přepravu, manipulaci a skladování. Přínosem by bylo rychlejší zavádění novodobých obalových prostředků (plastických hmot a smršťovacích fólií) a konzervačních materiálů (např. různé nátěry, Revax, Konkor, Re-

zistín apod.). Ke zvýšení produktivity práce při balení vojenského materiálu v centrálních a okružových skladech by prospělo více využívat balicí stroje a kompletační linky. Hmotnost vratných obalů by neměla přesáhnout 20 % a u nevratných obalů 5 % hmotnosti baleného materiálu.

Poznatky z kontrol ukazují, že mnohá opatření směřující ke zkrácení doby vyskladnění zásob při bojové pohotovosti a racionalizaci skladového provozu je možné řešit bez nároku na finanční a investiční náklady v kompetenci příslušných velitelů a odborných náčelníků. Jde především o zdokonalení organizace práce ve skladovém provozu, aby každý pracovník důsledně ovládal své funkční povinnosti a měl potřebné návyky a pomůcky pro svou činnost při vyskladňování zásob. Dále jde o zabezpečení kvalitní regulační a dispečerské služby, o plynulé přistavování vozidel k určeným místům nakládky a jejich přesun do prostoru soustředění podle grafikonu. Ke zrychlení výdeje zásob ze skladu účinně přispívá, když předurčené zásoby jsou označeny po družích, jednotkách a vozidlech. Mechanizační prostředky a čerpací technika by měly být v dobrém technickém a provozuschopném stavu. Jejich obsluhy (zvláště řidiči vysokozdvíhových vozíků) by měly být vycvičeny a musí mít oprávnění k obsluze. Nemělo by se opomenout ani včasné povolání mechanizačních prostředků z národního hospodářství s vycvičenými obsluhami. Důsledná realizace těchto opatření může přispět nejen ke zkrácení časových norem vývozu zásob při bojové pohotovosti, ale i ke zvýšení produktivity práce, snížení úrazovosti a úspoře pracovních sil v rámci dopravně zásobovacího systému.

Všechna opatření vyplývající z celoarmádní koncepce rozvoje manipulace s materiálem na 8. pětiletku byla plánována rozpracovat na konkrétní podmínky materiálních hospodářů MNO a svazů do 31. 7. 1986. Jejich postupná realizace by měla výrazně přispět ke zvýšení bojové pohotovosti týlu a ke komplexní racionalizaci DZS v polních i mírových podmínkách.

Cílem plánovaných opatření v rozvoji manipulace s materiálem v ČSLA na 8. pětiletku i v další perspektivě je dosáhnout dalšího zkrácení časových norem vyskladnění zásob při bojové pohotovosti a do roku 1990 postupně vytvořit předpoklady, aby v operačním týlu byl prisunován materiál na paletách ze 65 % a ve vojskovém týlu 80 %. Realizací těchto opatření by se zvýšil objem mechanizované manipulace s materiálem a tím by se dosáhlo snížení prostojů vozidel v rámci polního DZS asi o 30 % a došlo by k úspoře pracovních sil o 20 až 30 %. Racionalizace přepravních, manipulačních a skladovacích procesů, jakož i snižování fyzicky namáhavé a nebezpečné práce je v plném souladu s úkoly, které stanovil XVII. sjezd KSČ. Protože jde o průřezovou činnost, která se týká všech materiálních hospodářů, útvarů, svazků a svazů, budou se na realizaci těchto úkolů aktivně podílet nejen odborní náčelníci, ale i velitelé a politické orgány v úzké spolupráci se stranickými a svazáckými organizacemi.

Vzdušná sražení

Redakčně upravený a zkrácený článek plukovníka J. K. Vetrova, kandidáta vojenských věd, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 3/1986.

Vláda USA i ostatní státy paktu NATO v honbě za získáním převahy horečně zbrojí a rozpracovávají nové teorie a koncepce bojového použití různých druhů ozbrojených sil. Samostatně, jako jeden ze základních prostředků realizace koncepcí hlubokých úderů, hodnotí letectvo. Přitom kládou největší důraz na jeho vysokou mobilitu, veliký dolet a schopnost vést samostatnou bojovou činnost jak v určeném prostoru, tak i při rychlých změnách volby cílů ve vzduchu. Na válčících se vytvářejí mohutná letecká uskupení, vyzbrojená nejmodernějšími letouny, z nichž větší část je víceúčelových, schopných ničit vzdušné

i pozemní cíle. Hlavní leteckou výzbrojí se staly vysoce přesné řízené střely „vzduch — země“, „vzduch — vzduch“ a řízené letecké pumy. Zároveň s novými pilotovanými letouny se dále modernizují a vyvíjejí nové bezpilotní prostředky různého určení. Současně se zavádějí do výzbroje průzkumné a úderné systémy, jejichž nejdůležitějším prvkem jsou letouny radiotechnického průzkumu. Mimořádná pozornost se věnuje systému velení vojskům a zbraním a letounům dalekého radiolokačního průzkumu. Zkoumají se bojové možnosti rozvíjení PVO kompletů, jejich působení co do výšky a dálky i možného počtu zasažení

vzdušných cílů, proti kterým může být vedena palba najednou.

Letecká uskupení jsou udržována na vysokém stupni bojové pohotovosti s cílem být připravena plnit tyto úkoly:

- ničit jaderné a raketové prostředky nepřítele,
- ničit letecká uskupení nepřítele,
- vybojovat nadvládu ve vzduchu,
- uskutečnit údery proti pozemním vojskům nepřítele v rámci bezprostřední letecké podpory,
- zabezpečit izolaci prostoru bojové činnosti.

Podle názorů zahraničních vojenských odborníků může být splnění těchto úkolů dosaženo uskutečňováním řady vzdušných útočných úderů, v jednotlivých případech i obranných operací. Ty budou charakterizovány tím, že v každé z nich se uskuteční několik hromadných úderů na vojska a důležité hospodářské objekty nepřítele. Na základě zkušeností z lokálních válek a cvičení, vojenští odborníci počítají s tím, že letecká uskupení se v průběhu hromadného úderu střetnou a aktivním protídúrem stíhacího letectva a pozemních sil PVO. Podle západního vojenského tisku za těchto podmínek v pásmech průlomu PVO a v prostorech důležitých objektů vzniknou skupinové vzdušné boje vedené podle jednotného zámyslu. I když v bojových řadách armády USA se nevyskytuje termín „vzdušná sražení“, podle skutečnosti se to v podstatě takto chápe. Úspěch úsilovného protivzdušného úderu je závislý podle mínění leteckých odborníků především na součinnosti různých sil letectva, pozemních prostředků PVO a REB. V zájmu rozpracování teorie skupinových vzdušných bojů různých druhů letectva, způsobu jejich velení a přípravy, k výcviku a přípravě velitelských kádřů a létacího personálu se uskutečňují dvojstranná letecká cvičení. Z průběhu cvičení byly udělaný závěry o tom, že aktuálnost úkolu ničit letouny ve vzdušném boji v současných podmínkách podstatně narůstá. To je podmíněné v první řadě rozvojem prostředků průzkumu, vzdušné situace a stupněm bojové pohotovosti letectva. Poukazuje se na to, že je stále těžší zjistit letouny na zemi (základnách) a tam je v úkrytech ničit. Proto velení letectva USA a paktu NATO udělalo závěr, že **význam boje proti leteckým uskupením ve vzduchu, tzv. vzdušná sražení budou mít stále větší význam.**

Sovětská vojenská věda hodnotí vzdušná sražení jako jednu z **forem použití leteckých svazků a útvarů při plnění bojových úkolů v operacích.** Jako kategorie vojenského umění vzdušná sražení vznikla a rozvinula se při hromadném nasazení letectva v období Velké vlastenecké války a sehrála rozhodující úlohu při rozdracení německého fašistického letectva. Ve vzdušných sraženích a bojích zničili sovětské letci více jak 44 000 letounů nepřítele, což tvořilo více jak 56 % veškerých ztrát fašistického letectva na sovětsko-německé frontě.

Autor článku na základě rozboru zkušeností z Velké vlastenecké války a lokálních válek udělal rozbor podstaty, obsahu, úkolů a míst vzdušných sražení v operacích, vlivu zbraní, prostředků velení, REB a bojové letecké techniky na tuto formu boje.

Na podstatu, obsah a cíle vzdušných sražení byly rozličné názory. Jednotliví odborníci je hodnotili jako **souhrn vzdušných bojů vedených základními silami stíhacího letectva leteckého svazu v zájmu vybojování a udržení nadvlády ve vzduchu** v průběhu celé operace vedené pozemními vojsky (viz vzdušná sražení nad Stalingradem, Kubání, v bitvě u Kurska atd.). Přitom byl hlavní důraz položen na úpornost boje k vybojování nadvlády ve vzduchu na úseku fronty (prostoru) v určitém období. Základní úkol tam plnilo stíhací letectvo.

Mimoto se v počátku nepodařilo pokaždé dostatečně přesně určit zámysl vzdušných sražení, principy jejich plánování a sladění úsilí svazků a útvarů různých druhů letectva. Zároveň vázla součinnost při plnění bojových úkolů letectva s úkoly a činnostmi pozemních vojsk nebo s úkoly vzdušné operace.

Druhý názor předpokládal těsnou součinnost zámyslu a cílů vzdušných sražení při plnění konkrétního bojového úkolu jedním, nebo několika leteckými svazy při ochraně a podpoře pozemních vojsk, při odrážení hromadného leteckého úderu nepřítele na důležité objekty infrastruktury, na průmyslová nebo administrativní centra, a takéž v průběhu úderu ve vzdušné operaci. Na vzdušné sražení se pohlíželo jako na vzájemný boj leteckých uskupení stran při plnění jejich bojových úkolů v průběhu vševojskové a vzdušné operace.

Na základě zkušeností z použití letectva v období Velké vlastenecké války je možné vzdušná sražení rozdělit na tři různé

druhy. Ta, která byla vedena v různých podmínkách a situacích a rozlišovala se stanovenými cíli, složením použitých sil, úlohou a taktikou leteckých svazků a útvarů:

— **vzdušná sražení v systému PVO** u důležitých strategických objektů v týlu státu, při odrážení náletů velkých sil německého fašistického letectva (vzdušné boje nad Moskvou, Leningradem, Stalingradem, Kurskem atd.),

— **vzdušná sražení nad bojištěm** v nejodpovědnějších obdobích činnosti pozemních vojsk (s cílem uskutečnit nebo odrážet protiúder, zasazení rychlých frontových a armádních skupin do sražení, násilný přechod velkých vodních překážek),

— **vzdušná sražení v průběhu našich hromadných leteckých úderů** ve vzdušných operacích.

Vzdušná sražení při odrážení hromadných leteckých úderů v systému PVO strategických objektů byla vedena s cílem nepodstoupit průlom bombardovacích letounů nepřítele k administrativním a průmyslovým centrům, důležitým oblastem a zmařit jeho hromadný úder. Základním obsahem tohoto úkolu byla vzdušná sražení stíhacího letectva s bombardovacím letectvem (vzdušné boje s doprovodnými stíhacími letouny se považovaly za vynucené a veliteli skupin se doporučovalo vyhnout se jim). Tato sražení se odehrávala v poměrně omezeném prostoru, jejichž rozměry byly podmíněny rozmístěním a důležitostí bráněných objektů v terénu, dále množstvím směrů a parametry operačně taktické sestavy letectva nepřítele. Jejich délka trvání byla určována časem, po který byl vedený hromadný úder.

Sražení většinou začínala zasazením částí stíhacího letectva ze střehu ve vzduchu do boje proti zabezpečujícím stíhacím letounům nepřítele. Hlavní síly stíhacího letectva odrážely nálet úderných skupin ze střehu na letištích. Vzdušná sražení zahrnovala několik ohnisek, v nich se vedly skupinové vzdušné boje o počtu 30 až 40 letounů na každé straně. Jejich množství a rozčlenění bylo většinou určováno poslušností a směry náletů nepřátelského letectva, složením osádek skupin bombardovacích letounů, které působily proti určeným objektům, stupněm bojové činnosti zabezpečujícího stíhacího letectva nepřítele.

Velmi charakteristická podle organiza-

ce a způsobu velení byla vzdušná sražení náletů hitlerovského letectva na železniční uzel Kursk 2. června roku 1943. Zúčastnilo se ho více než 500 letounů, z toho 424 bombardovacích letounů.

Operačně taktické uskupení nepřítele zahrnovalo 5 sledů (po 25 až 167 letounech v každém). Startovalo na cíle z různých směrů, v intervalech od 1 do 3 hodin. Odrážení úderů se zúčastnilo celkem 388 stíhacích letounů 2. a 16. letecké armády a 101. stíhací letecké divize PVOS, které uskutečňovaly úzkou součinnost co do času, prostoru vedení bojové činnosti a cílů. Boj započal zasazením stíhacího letectva 16. letecké armády již při odrážení nepřítele na dalekých přístupech ke Kursku. Jejich bojová činnost byla velmi úspěšná. Postupně narůstala letecká síla o jednotky, které byly v pohotovosti na letištích. V průběhu vzdušného sražení sestřelily stíhací letouny 104 fašistických letounů, ale stejně se jim nepřátelský úder úplně nepodařilo odrážet, protože skoro 160 bombardovacích letounů prorazilo k cílům a podařilo se jim vyřadit železniční uzel z činnosti na dobu 12 hodin. To bylo způsobené vysokou hustotou operačně taktické sestavy fašistického letectva při náletu, nízkými možnostmi systému velení stíhacího letectva, nedostatky v organizaci a uskutečňování součinnosti mezi útvary a jednotkami stíhacího letectva s vojsky PVO frontů.

Hlavní úlohu v těchto sraženích sehrály stíhací letouny leteckých armád frontů, leteckých svazků zálohy vrchního velitele a PVO státu.

Jejich součinnost s protiletadlovými prostředky byla, ale pouze rámcová (omezená). Z toho důsledku se projevily chyby v nejednotném systému velení a nebylo spolehlivé spojení mezi velitelskými stánci stíhacího letectva svazků a útvarů, PVOS, ale i mezi osádkami ve vzduchu.

Vzdušná sražení nad bojištěm byla vedena k zabránění úderů letectva nepřítele na pozemní vojska protizábranní našich stíhacích letounů, které zabezpečovaly leteckou podporu. V těchto případech stíhací letouny byly rozdělovány podle úkolů k:

— odrážení leteckých úderů na naše pozemní vojska,

— zabezpečení vlastních bombardovacích a bitevních letounů proti útokům nepřátelských stíhacích letounů.

Osádky úderných letounů zahajovaly vzdušný boj a v souladu s nimi se bezprostředně zúčastňovaly vzdušného sražení v případě, že se nepřátelským stíhacím letounům podařilo proniknout k jejich bojovým sestávám. Někdy při nedostatečném počtu stíhacího letectva útočily bitevní letouny úmyslně na bombardovací letouny nepřítele s cílem zmařit jejich zteč na pozemní cíle.

Vzdušná sražení byla zahajována zpravidla v průběhu postupného narůstání sil letectva na obou stranách. Časově omezit tato sražení bylo velmi obtížné, na rozdíl od vzdušných sražení vedených při odrážení hromadných úderů nepřítele na cíle do týlu. V nejdůležitější činnosti pozemních vojsk, kdy se obě strany snažily maximálně využít úderné letectvo k jejich podpoře a stíhací letectvo pro svou ochranu, zároveň narůstala intenzita vzájemných vzdušných bojů (zvětšoval se počet ohnisk vzdušných bojů a počet letounů v nich). Nejvíce pro tato vzdušná sražení v průběhu Velké vlastenecké války byla typická bojová činnost sovětského letectva nad Kubání v druhé polovině dubna a na začátku června v roce 1943. Tato vzdušná sražení byla důležitou součástí bojové činnosti Severokavkazského frontu v bojích o Tamanský poloostrov. O významu a intenzitě vzájemných sražení nad Kubání svědčí skutečnost, že na úseku fronty 60 km na obou stranách vedlo bojovou činnost kolem 2 tisíc letounů.

Z tohoto období je zapotřebí vyčlenit několik postupně vedených vzdušných sražení v délce trvání několika dní. První dlouhotrvající boj se odehrával od 17. do 24. dubna nad předmostím v prostoru Myschako při pokusu fašistických vojsk zničit výsadek 18. armády. Další boje se odehrály od 29. dubna do 10. května a od 25. května do 7. června nad prostory stanic Krymská, Kyjevská a Moldavská. Je nutné se ale zmínit o tom, že rozdělení bojové činnosti letectva na časové úseky je ve značné míře charakterizováno vzájemnou součinností při plnění úkolů spojenými leteckými svazky a útvary pozemních vojsk. A to je vzdušné sražení. V tomto období byly vzájemné vzdušné boje charakteristické především různou intenzitou. V jednotlivých dnech bylo zaznamenáno až 50 skupinových vzdušných bojů za účasti 30 až 50 letounů a někdy i více na každé straně. Skutečně tyto boje představovaly samostatná vzdušná sražení, která sledovala jediný cíl, a to nedopustit letecký úder nepřítele na bráněná vojska, nebo zabezpečit vedení podobného úderu

podle plánu podpory našich útočících, nebo bránících se svazků a útvarů. Tak tomu bylo např. i 20. dubna, když naše letectvo vedlo dva silné údery v zájmu 18. armády na útočící fašistická vojska v prostoru Fedotovky. 28. dubna zase vedlo naše stíhací letectvo aktivní bojovou činnost proti bombardovacím letounům nepřítele, které se snažily leteckým úderem zmařit útok 56. armády. V průběhu těžkých skupinových bojů byly zničeny značné síly fašistického letectva a zmařeny jeho zámysly.

Zkušenosti z přípravy a zvláště z vedení vzdušných sražení nad Kubání patří mezi nejdůležitější dosažené úspěchy sovětského vojenského umění. Naše letectvo zničilo ve vzduchu více než 800 fašistických letounů, vybojovalo iniciativu a zabezpečilo si nadvládu ve vzduchu na jižním křídle sovětsko-německé fronty. To byl počátek vybojování sovětské strategické nadvlády ve vzduchu.

Vzdušná sražení v hromadných leteckých úderech měla za cíl zabezpečit splnění hlavních bojových úkolů leteckého svazu, a to zničit plánované pozemní objekty (cíle). Jejich hlavní náplní byly vzdušné boje doprovodných stíhacích letounů se stíhacími letouny protivzdušné obrany nepřítele. Ty začínaly zpravidla vzdušnými boji se stíhacími letouny, které byly ve střehu ve vzduchu v blízkosti linie fronty, nebo které vzlétaly z nejvyššího stupně bojové pohotovosti. Proto byly vyčlenovány skupiny pro „čištění“ vzdušného prostoru, blokování letišť stíhacího letectva a jindy i skupiny „lovců“. Potom v závislosti na postupu úderných skupin do hloubky území nepřítele zahajovaly boj stíhací letouny z doprovodu. Bojová sestava u bombardovacích a bitevních letounů během letu byla taková, aby byly zabezpečeny nejlepší podmínky pro činnost vlastních stíhacích letounů a pro odrážení nepřátelských útoků.

Příznačnou vlastností vzdušných sražení v době Velké vlastenecké války bylo to, že množství z nich začínalo nad územím, kde byly rozmístěny objekty, které byly cílem úderů bombardovacích letounů nebo bitevních letounů buď vlastních, nebo nepřítele. Bylo to způsobené nízkými možnostmi informačního systému velení stíhacím letounům. Jejich zapojení do sražení začínalo jen na základě vizuálního zjištění bombardovacích (bitevních) letounů. To ztěžovalo podrobně a včas plánovat vzdušná sražení. Jejich většina v počátečním období války měla náznaky živelnosti. Z tohoto důvodu se poukazovalo na případy,

kdy se při současné činnosti velkých uskupení úderného letectva obou stran v omezeném prostoru vzdušná sražení vůbec nevedla.

Podobná situace se vyskytla v bitvě u Kurska 5. července roku 1943. 2. a 17. letecká armáda uskutečnily za svítání hromadný úder na letiště nepřítelů a jeho letectvo, jež vedlo úder proti našim vojskům. Start úderných skupin obou stran se uskutečnil téměř současně. Stíhací letouny, jejichž povinností bylo přesně dodržovat své místo v bojové sestavě, se do boje nezapojovaly, i když upozorovaly nepřátelské bombardovací letouny, které letěly na vstřícných kursech. Podobně vedly svou činnost i stíhací letouny nepřítelů. Při analýze cílů a podmínek pro zahájení vzdušných sražení v letech Velké vlastenecké války můžeme udělat závěr, že tato sražení byla jediným prostředkem pro splnění nejdůležitějšího úkolu stíhacího letectva — protivzdušné obrany vojsk a týlu. Jen zničením nepřátelských letounů ve vzduchu nebo jejich upoutáním v bojích nedovolilo vedení úderů na bráněné objekty, vybojovat taktickou nadládu ve vzduchu daného prostoru v rozhodujícím období operace. To bylo podmíněné nutností vést aktivní činnost stíhacími letouny při vyhledávání vzdušného nepřítelů, jeho upoutání bojem a součinnosti s protiletadlovými prostředky. V tomto čase vzdušná sražení v průběhu vedení hromadných úderů byla **vynucená**, protože nebyla nezbytnou podmínkou pro splnění hlavního bojového úkolu leteckého svazu. Proto se považovalo v té době za účelnější: vyhnout se boji, obejít pásma stěhu stíhacích letounů protivzdušné obrany nepřítelů, usku- tečňovat maskování operační bojové sestavy letectva, vést demonstrační a klamnou činnost.

V závislosti na shromážděných bojových zkušenostech, zkvalitněných systémech vedení, zvláště po zavedení radiolokátorů do výzbroje PVO a frontového letectva a po zlepšení palubních prostředků spojení v letounech se zdokonalila i metodika plánování vzdušných sražení. Nejpodrobněji byla rozpracována v systému vojsk PVO a objektů týlu státu. Plány předpokládaly rozdělit síly stíhacího letectva podle určených úkolů, způsobu zasazení do boje a podle způsobu plnění bojových úkolů. Při plánování vzdušných operací v hromadných leteckých úderech byly vyčlenovány značné síly stíhacího letectva pro doprovod úderných skupin a pro blokování stíhacích letounů protivzdušné obrany na letištích, vytvářely se tzv. stíhací „záclony“ ve vzdu-

chu, zvláště v prostorech rozmístění pozemních cílů.

Zvláštní význam byl věnován organizaci těsné součinnosti v průběhu vzdušných sražení svazků a útvarů různých druhů letectva, které byly součástí leteckých armád, dálkového letectva, vzdušných sil rámořnictva, a také vojsk protivzdušné obrany. Proto z těchto důvodů zabezpečovaly svazky a útvary bombardovacího a bitevního letectva stíhací letecké pluky. Příkladem této součinnosti byl úspěch vzdušných sražení nad Kubání, kde podle jednotného zámyslu, v těsné součinnosti a centralizovaném velení byly použity síly 4. letecké armády, letectvo Černomorského loďstva, skupiny dálkového letectva a tří leteckých sborů zálohy vrchního velení.

Vzdušná sražení v Korejské válce byla organizována a vedena tak jako v druhé světové válce, i když se jich zúčastnily kvalitativně nové proudové stíhací letouny. Určující bylo ale použití starých zbraní — kanónů a optických zaměřovacích zařízení. Stíhací letouny byly vyzbrojeny poloautomatickými střeleckými zaměřovači, které jim umožnily vést palbu pouze na vizuálně sledované cíle. Dostřel se nezvýšil, ani celková výzbroj neměla vliv na taktiku stíhacích letounů ve vzdušných bojích a sraženích. Na základě zobecněných zkušeností vojenští letci odborníci dospěli k závěru o možnosti hromadného použití proudových stíhacích letounů k odrážení náletů velkých uskupení bombardovacích letounů a o nutnosti vytváření rychlých proudových úderných letounů.

V současnosti se podmínky bojové činnosti letectva při plnění hlavních úkolů podstatně změnily. Na obsah, operační (bojovou) přípravu leteckých sil, taktiku leteckých svazků a útvarů ve vzdušných bojích budou mít podle zahraničních odborníků vliv tyto faktory:

1. Rychle narůstající bojové možnosti letectva při ničení vzdušných a zvláště pozemních cílů. Vysoce přesné zbraně umožňují vést efektivně úderu ze značných vzdáleností (i ze svého území, bez přeletu nosičů do oblastí působnosti protiletadlových kompletů vojsk PVO prvního sledu nepřítelů). Proto není ani nutné vytvářet velké uskupení letounů ke zničení i silně opevněných pozemních objektů. Úderné sledy při náletech musí tvořit (podle zkušeností ze cvičení) velké množství malých skupin, kdy každá skupina bude působit na své cíle.

2. V operačně taktické sestavě letectva při vedení hromadných úderů se objevily nové prvky, jež mají podstatný vliv na efektivnost jeho činnosti. Jsou to především letouny velkého radiolokačního dosahu — zjišťování a vedení, vzdušné prvky průzkumných a úderných (palebných) kompletů, letouny REB, křídlaté rakety a různé bezpilotní prostředky. Boj s nimi je nezbytně nutnou součástí vzdušných sražení. Mimoto se stále zvyšují požadavky na konstrukci víceúčelových letounů, jejichž zavedení ztěžuje správné taktické předurčení různých skupin i jednotlivých letounů v sestavě nepřítele. Některé z nich mohou mít bojovou výzbroj, která jim umožní ničit jak vzdušné, tak i pozemní cíle, čímž se jejich možnosti vedení vzdušného boje zvyšují.

3. V porovnání s druhou světovou válkou značně vzrostly bojové možnosti pozemních prvků systému protivzdušné obrany. To předpokládá nevyhnutelně vést v rámci vzdušného sražení nad územím nepřítele cílevědomý boj s jeho protiletadlovými raketovými komplety, protiletadlovými dělostřeleckými komplety a radiolokačními stanicemi.

4. Současně s manévrováním taktických skupin letounů, raketovou a dělostřeleckou palbou, mezi současné složky vzdušných sražení (bojů) patří ještě radioelektronický boj. To v první řadě zdůrazňuje problém dokonalé organizace ničení a umlčování radioelektronických prostředků nepřítele, zabezpečení radioelektronické ochrany a elektromagnetické koexistence vlastních radioelektronických prostředků jak palubních, tak i pozemních.

Konkrétní vliv vyjmenovaných faktorů na formy a způsoby použití letectva v současné válce je jedním z hlavních směrů výzkumu západních vojenských odborníků. Vypracované teoretické zásady jsou prováděny v průběhu lokálních válek a ozbrojených konfliktů. Tak např. podle západního tisku široké použití nejnovějších typů letounů různého určení v bojové činnosti na Blízkém východě má pouze jediný cíl, a to vyzkoušet neefektivnější způsoby jejich bojového použití. Při plnění různých úkolů letectvem poukazují a zdůrazňují západní vojenská odborníci nový způsob organizace skupinových bojů (sražení), jehož úkolem je zničit letectvo protistojící strany ve vzduchu. Z tohoto důvodu v arabsko-izraelských lokálních válkách a konfliktech používal agresor demonstrační a klamné činnosti z důvodů, aby přinutil ve-

lejší druhé strany ke vzletu letectva. Potom Izraelci pomocí velitelských stanovišť nečekaně zasadili do boje značné síly stíhacích letounů a tak dosáhli svého stanoveného cíle — úderu vysoce přesných raket „vzduch-vzduch“ a z velkých vzdáleností ničili předem určené cíle.

Aby „vylákali“ letectvo z krytů na letištích, uskutečňují lety bezpilotních prostředků, které imitovaly úderu proti důležitým pozemním objektům. Úderu vedly velké skupiny taktických stíhacích letounů, hlavně proti objektům protivzdušné obrany. Praktikovali to tak, že především nejdříve letěly lehké stíhací letouny, které měly úzkou součinnost s „těžkými“ přepadovými stíhacími letouny, chráněnými před radiolokačním pozorováním protivníka. Zahraníční vojenská odborníci hodnotí tyto úmyslně Izraelem organizované skupinové boje v roce 1982 nad Libanem jako svědectví o novém modelu boje velkých sil letectva ve vzduchu, který může sledovat nejenom taktické, ale i operační cíle. Záměr bojové činnosti letectva agresora byl rozpracovaný s přihlédnutím k:

- narůstání bojových možností letounů,
- vlastnostem vysoce přesných leteckých zbraní,
- rozvoji systémů vedení letectva, PVO a prostředků REB.

Zasazení sil do vzdušného sražení se předpokládalo ve třech sledech. V prvním byly využity letouny nebo bezpilotní prostředky, jejichž režim a profil letu byl stanoven tak, aby to protivník chápal jako nálet úderného letectva proti důležitým objektům, a proto uskutečnil vzlet stíhacích letounů protivzdušné obrany.

V druhém sledu působily v závislosti na situaci buď „lehké“ stíhací letouny, určené pro blízký manévrový vzdušný boj, nebo stíhací letouny vyzbrojené raketami „vzduch-vzduch“ velkého nebo středního doletu. V prvním případě úkol „lehkých“ stíhacích letounů spočíval v tom, aby nedopustily vzlet a jejich pronásledování a tak je vystavily úderu „těžkých“ stíhacích letounů třetího sledu s raketami středního dosahu. Let těchto stíhacích letounů byl přesně sladěn s druhým sledem a tvořil vlastně jediný sled.

V dalším případě působily v druhém sledu „těžké“ stíhací letouny, jež útočily na protivníka z velkých vzdáleností, narušovaly jeho bojovou sesilavou a nedovoily

mu splnit obranný manévř. Potom do boje vstupovaly „lehké“ stíhací letouny, které ničily vzdušné cíle v manévřovém vzdušném boji.

V posledních vzdušných bojích nad Libanonem byla do operačně taktické sestavy letectva zařazena i vzdušná velitelská stanoviště, která byla vytvořena na základě letounů dalekého radiolokačního zjišťování a velení E-2C. Tyto letouny jsou vybaveny i rušiči pozemních radiolokačních stanic, palubních zaměřovačů stíhacích letounů a VKV rádiového spojení. Radiolokační pole vytvořené radiolokačním systémem letounů dalekého radiolokačního zjišťování a velení se zvětšilo použitím palubních radiolokačů ze stíhacích letounů F-15. To umožnilo skoro odstranit záporný vliv reliéfu terénu a podstatně zvýšit přesnost navedení přepadových stíhacích letounů na vzdušné cíle. Obsluha vzdušného velitelského stanoviště pozorovala letouny všech tří sledů, stejně jako stíhací letouny nepřítele, a přesně naváděla úderné skupiny do útoku. V tomto období boje uskutěčňovala i aktivní rušení systémů velení letectva protivníka. Prostory vzdušného sražení byly zvoleny tak, aby se vyloučila možnost využití protiletadlových prostředků bránců ze strany. Dalším úkolem těchto velitelských stanovišť bylo zabezpečit elektromagnetickou koexistenci systému velení rádiových prostředků a systému velení vojskům a zbraním.

Na velkých dvoustranných cvičeních letectva NATO je rozpracovávána taktika činnosti stíhacího letectva protivzdušné obrany v těsné součinnosti s částí sil taktických (vojskových) stíhacích letounů a protiletadlových kompletů k odrážení hromadných leteckých úderů. Přitom se berou v úvahu zkušenosti z velení různým silám, získané v lokálních válkách s využitím vzdušných velitelských stanovišť. Na základě rozboru těchto zkušeností přišli zahraniční vojenští odborníci k těmto závěrům:

— S rozvojem prostředků vzdušného napadení, protivzdušné obrany, prostředků radioelektronického boje, průzkumných a úderných kompletů a vzdušných velitelských stanovišť začínají nabývat vzdušná sražení na vševojskových rysech. Jejich průběh a výsledek je závislý ve značné míře na využívání různých druhů sil.

— Rozšíření informačních možností systému velení letectva umožňuje plánovat vzdušná sražení podrobněji než tomu bylo v letech druhé světové války.

— Tento způsob využití letectva získává rozhodující význam v boji o získání nadvlády ve vzduchu, zvláště v operačním a taktickém měřítku. Dosažené úspěchy v průběhu jejich vedení ve značné míře závisí na těsné součinnosti stíhacího a úderného letectva, ale i prostředků protivzdušné obrany a radioelektronického boje. Bez ohledu na větší možnost stíhacího letectva a vojsk protivzdušné obrany, jejich součinnost nad vlastním územím při odrážení hromadných leteckých úderů se plánuje uskutečňovat podle jednotlivých prostorů. Považuje se za účelné, aby stíhací letouny byly zasazeny do boje mezi tyto prostory aktivního působení protiletadlových kompletů dalekého a středního dosahu. V předfrontovém pásmu se plánuje uskutečňovat součinnost mezi stíhacími letouny a vojskem protivzdušné obrany podle prostoru a výšky. Stíhací letouny v blízkosti čáry bojového dotyku nemusí při přepadu vzdušného nepřítele klesnout pod 3 tisíce metrů (vzlet nepřítele do prostoru aktivního působení přenosných protiletadlových kompletů blízkého dosahu).

Po zavedení protiletadlových raketových kompletů nové generace typu Patriot a dalším zdokonalováním systémů rozpoznávání vzdušných cílů stíhací letouny a protiletadlové raketové komplety v průběhu vzdušných sražení musí mít mezi sebou úzkou součinnost v tomto prostoru při předávání zpráv jak o jednotlivých, tak i skupinových cílech.

Z toho plyne, že vzdušná sražení jsou důležitou formou použití letectva při řešení hlavních bojových úkolů letectva v operaci. Teorie a praxe vzdušných sražení, které vznikly v letech Velké vlastenecké války, se rozvíjejí pod vlivem změn v letecké technice, prostředků protivzdušné ochrany, zdokonalování systémů velení vojskům a zbraním a prostředků a způsobů radioelektronického boje. Ale ani dnes, v současných podmínkách, neztratily svůj význam základní principy přípravy a vedení vzdušného sražení, které byly vypracovány v letech Velké vlastenecké války: těsná součinnost jeho cílů, zámyslů a způsobů vedených vzdušných bojů v zájmu splnění úkolů pozemních vojsk leteckými svazky a útvarů; koordinované použití různých sil letectva, protivzdušné obrany a v současné době i budoucnosti i prostředků radioelektronického boje; operačně taktický význam vzdušných sražení na průběh a výsledek vševojskových, vzdušných i protivzdušných operací a hromadných leteckých úderů; nepřetržitě a dobře organizované velení leteckým svazům a útvarům při jejich zasazení do

vzdušného sražení a v průběhu jeho vedení.

Tvůrčí studium zkušeností získaných bojovou činností letectva ve Velké vlastenecké válce a v lokálních válkách, vliv

kvalitativních změn ve výzbroji a bojové technice, prostředků velení, jsou důsledkem nejdůležitějších změn v taktice letectva při rozvíjení teorie vzdušných sražení a dalšího zvyšování bojové pohotovosti sovětského letectva.

z kapitalistických armád

Major Ing. Ivan Bláha

Týlové zabezpečení vojsk Střední skupiny armád

Podle řádů a předpisů armád spojeneckých ozbrojených sil NATO je týlové zabezpečení nedílnou součástí vedení bojové činnosti. Zahrnuje zásobování materiálem, technické zabezpečení, zdravotnické zabezpečení a dopravu.

Odpovědnost za týlové zabezpečení národních ozbrojených sil na střeoevropském válčišti nese každý členský stát, a to i po předání svých vojsk do operační podřízenosti NATO.

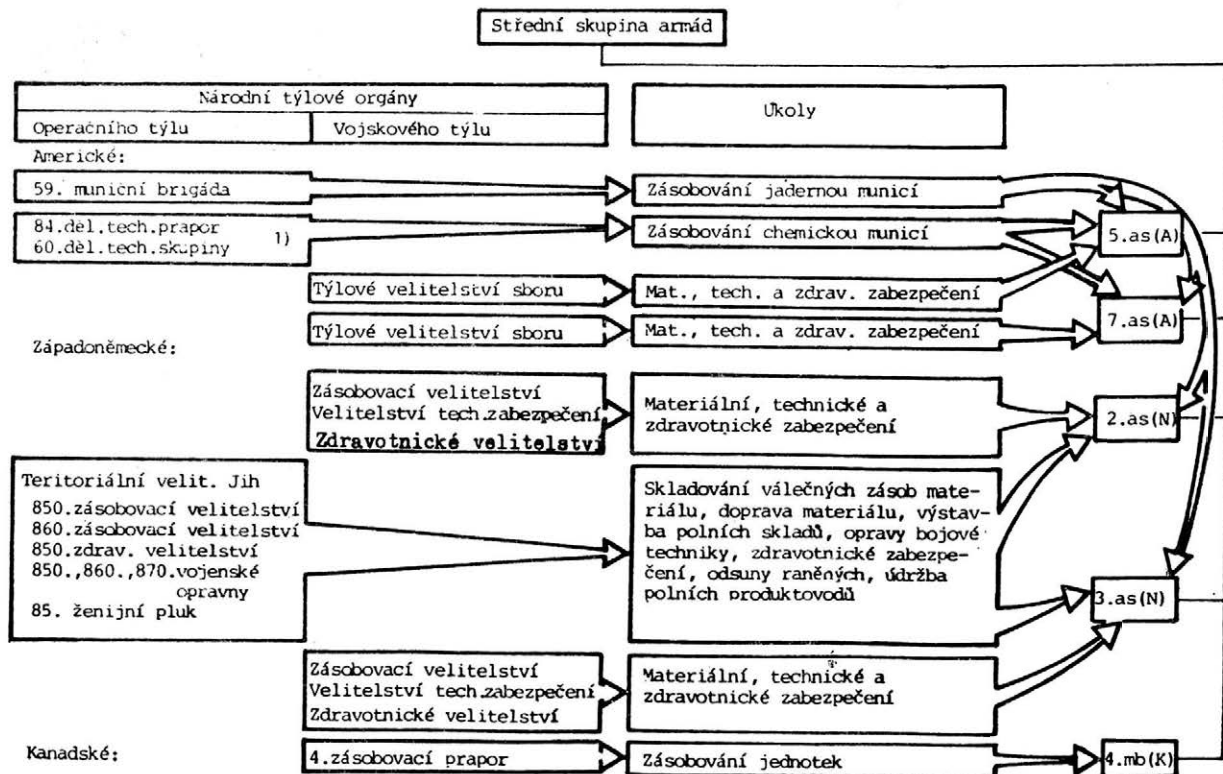
Týl ozbrojených sil NATO na střeoevropském válčišti se dělí na vojskový a operační týl — viz **obr. 1**.

Vojskový týl zahrnuje organické týlové jednotky a zařízení do stupně armádního sboru v to. Armádní sbor je současně nejvyšším velitelským stupněm, na kterém je sloučeno velení s odpovědností za materiální, technické a zdravotnické zabezpečení.

Operační týl zahrnuje národní týlové orgány a zařízení jednotlivých členských zemí NATO předurčené k zabezpečení funkce vojskového týlu a velitelských stupňů od armádního sboru výše.

Skupina armád nemá organický týl. Její velitel prostřednictvím příslušných orgánů stanoví pouze hlavní normy v nejdůležitějších oblastech materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení pro jednotlivá období operace a určí pořadí naléhavosti zásobování těch svazků, které ponesou v daném období hlavní tíhu bojové činnosti.

Povinností týlových orgánů ozbrojených sil jednotlivých členských zemí NATO zařazených ve Střední skupině armád je informovat štáb skupiny armád o týlové situaci svých vojsk, o svých plánech v této oblasti a podávat návrhy na zkvalitnění

Poznámka: 1) Patří do sestavy 21. týlového velitelství pozemního vojska USA v Evropě

Obr. 1.

systému týlového zabezpečení v rámci skupiny armád.

Při převádění ozbrojených sil NATO z mírového na válečný stav se vytváří při štábu Střední skupiny armád týlové operační středisko, ve kterém jsou zástupci operačního oddělení týlové správy (4 až 5 důstojníků), štábů armádních sborů a teritoriálního velitelství jih.

Týlové operační středisko řeší za války tyto úkoly:

- hodnotí možnosti týlového zabezpečení vojsk,
- zpracovává podklady pro týlové zabezpečení operací, které plánuje štáb Střední skupiny armád,
- kontroluje stav týlového zabezpečení záložních svazků, útvarů a jednotek,
- podává návrhy národním orgánům týlu na normy zásobování a pořadí doplňování materiálem,
- kontroluje a koordinuje plnění úkolů vzájemného týlového zabezpečení.

Odpovědnost za týlové zabezpečení svazků, útvarů a jednotek amerického pozemního vojska začleněných ve Střední skupině armád má velitel pozemního vojska USA v Evropě.

Úkoly týlového zabezpečení 5. a 7. armádního sboru plní 3. a 2. týlové velitelství sboru.

Úkolem 3. týlového velitelství je zajistit v plném rozsahu materiální, technické a zdravotnické zabezpečení svazků, útvarů a jednotek 5. armádního sboru. Odpovídá za včasné zásobování materiálem (s výjimkou jaderné munice), opravy bojové techniky a výzbroje, léčení nemocných a raněných a jejich odsuny.

Týlové zabezpečení 7. armádního sboru organizuje 2. týlové velitelství, které řeší stejné úkoly.

Zásobování amerických armádních sborů chemickou municí zabezpečuje 84. dělostřelecký technický prapor 60. dělostřelecké technické skupiny, která je začleněna v organizaci 21. týlového velitelství pozemního vojska USA v Evropě.

V souladu s dlouhodobým programem výstavby ozbrojených sil NATO zaměřeným na další integraci systému týlového zabezpečení byla v dubnu roku 1982 mezi USA a NSR uzavřena dohoda o týlové podpoře amerických divizí předurčených k posílení středoevropského válečnictví. Jde především o jejich týlové zabezpečení v době od příchodu z USA a převzetí bojové techniky a výzbroje ze skladů POMCUS (Preposi-

tioned Material Configured to Unit Sets — Program výstavby předurčených skladů bojové techniky a materiálu pro americké svazky a útvary předurčené k posílení středoevropského válečnictví až po jejich operační rozvinutí. Podpora zahrnuje dopravu materiálu ze skladů do prostorů soustředění jednotek, opravu některých druhů bojové techniky a výzbroje, ochranu objektů amerického pozemního vojska v týlovém prostoru a jiné úkoly. Realizace smlouvy umožní oprostít velení amerického pozemního vojska od řady úkolů, které souvisí s týlovým zabezpečením a značně zvýší jeho bojové možnosti.

Bezprostřední úkoly skladování, ochrany a výdeje bojové techniky a výzbroje ze skladů POMCUS plní skupina pro údržbu bojové techniky a výzbroje, která je podřízena 21. týlovému velitelství pozemního vojska USA v Evropě.

Plánování a řízení týlového zabezpečení v západoněmeckém pozemním vojsku je úkolem týlového oddělení řídicího štábu pozemního vojska. Za materiální, technické a zdravotnické zabezpečení 2. a 3. armádního sboru začleněných ve Střední skupině armád odpovídají zásobovací velitelství, velitelství technického zabezpečení a zdravotnické velitelství v sestavě každého armádního sboru.

Zásobovací velitelství mají odpovědnost za zásobování spotřebním i nespotebním materiálem.

Velitelství technického zabezpečení organizují opravy a odsuny poškozené techniky. Opravu letecké techniky vojskového letectva zajišťuje prapor oprav letecké techniky (po jednom praporu u každého pluku).

Zdravotnické velitelství organizuje zdravotnické zabezpečení sborových jednotek, zásobování zdravotnickým materiálem, poskytování zdravotnické pomoci raněným a nemocným a zdravotnické odsuny.

Teritoriální velitelství jih, jehož prostor odpovědnosti je shodný s prostorem rozmístění Střední skupiny armád, skládaje válečné zásoby materiálu, organizuje jejich přísun k jednotkám, opravy bojové techniky a výzbroje, zabezpečuje vojenské přesuny a odpovídá za ochranu týlových objektů. K plnění těchto úkolů má 850. a 860. zásobovací velitelství, 850. zdravotnické velitelství, 850., 860. a 870. vojenské opravny a 85. ženijní pluk pro údržbu polních produktovůd.

Materiální technické a zdravotnické zabezpečení kanadské 4. mb začleněné ve

Střední skupině armád organizuje 4. zásobovací prapor. Některé úkoly technického a zdravotnického zabezpečení plní na základě smluv americké a západoněmecké týlové orgány.

Zásobování prostředků jaderného napadení jadernou municí organizuje v pásmu Střední skupiny armád 59. muniční brigáda, která je podřízena veliteli amerického pozemního vojska v Evropě. Zásobování prostředků jaderného napadení 5. a 7. armádního sboru zabezpečuje 72. a 197. muniční prapor. Za technické zabezpečení a zásobování prostředků jaderného napadení západoněmeckého 2. a 3. armádního sboru odpovídají jednotky 557., 512., 5., 552. a 570. dělostřelecké technické skupiny — viz **obr. 2**.

Pro zásobování každého amerického armádního sboru se předpokládá vyčlenit od muničních praporů po jedné až dvou muničních rotách, které budou rozmístěny v bojových prostorech prostředků jaderného napadení a předurčených ženijních jednotek — viz **obr. 3**.

Dělostřelecké technické skupiny předurčené k technickému zabezpečení a zásobování jadernou municí spojeneckých prostředků jaderného napadení mají ve své organizaci různý počet odřadů pro zabezpečení jaderných hlavic a rotu pro zásobování jadernou municí.

Odřady pro zabezpečení jaderných hlavic dopravují jadernou municí a zabezpečují její přípravu k použití.

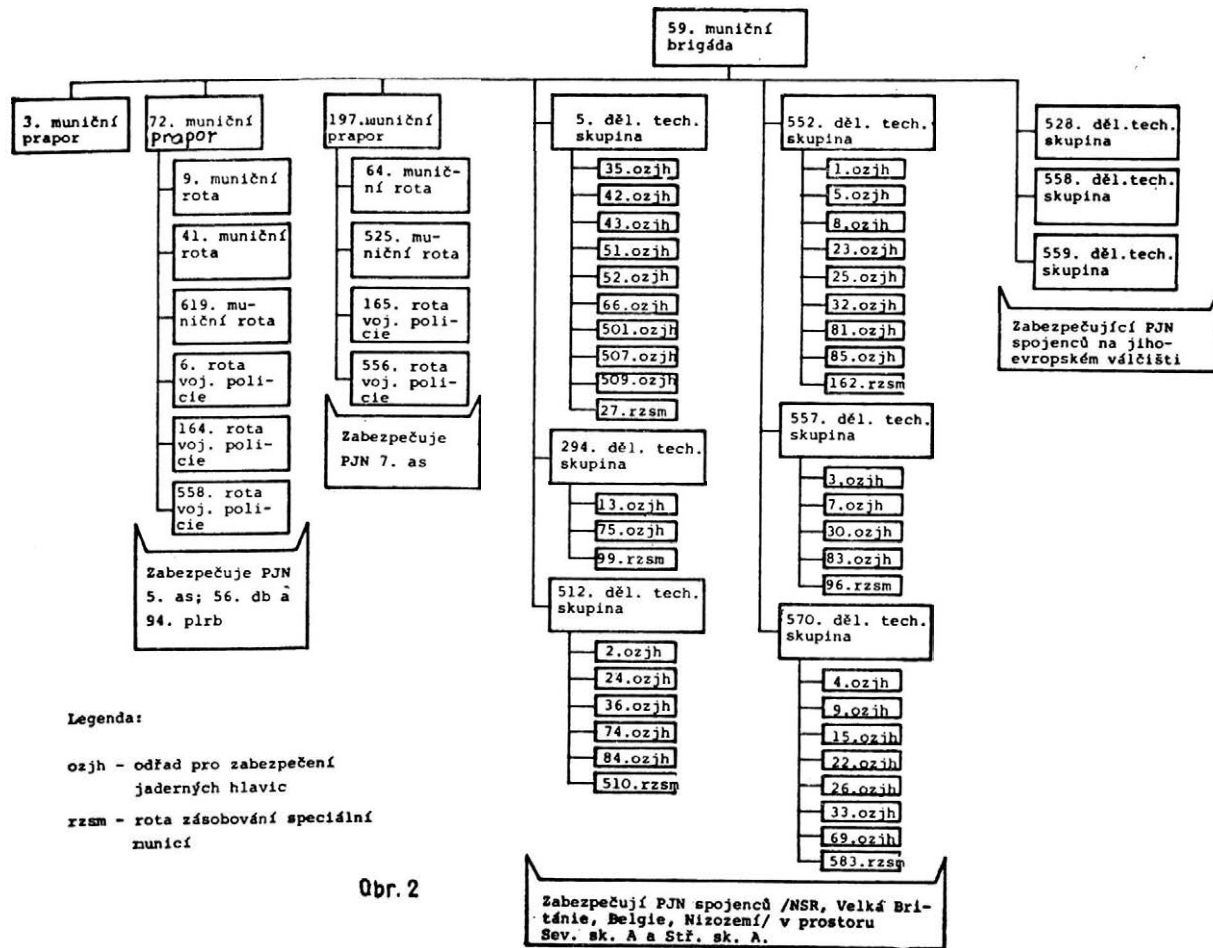
Úkolem roty zásobování speciální municí je skladování a ochrana jaderné munice. Na **obr. 4** je znázorněno rozmístění skladů a jednotek, které zabezpečují prostředky jaderného napadení 2. a 3. armádního sboru západoněmecké armády v pásmu Střední skupiny armád.

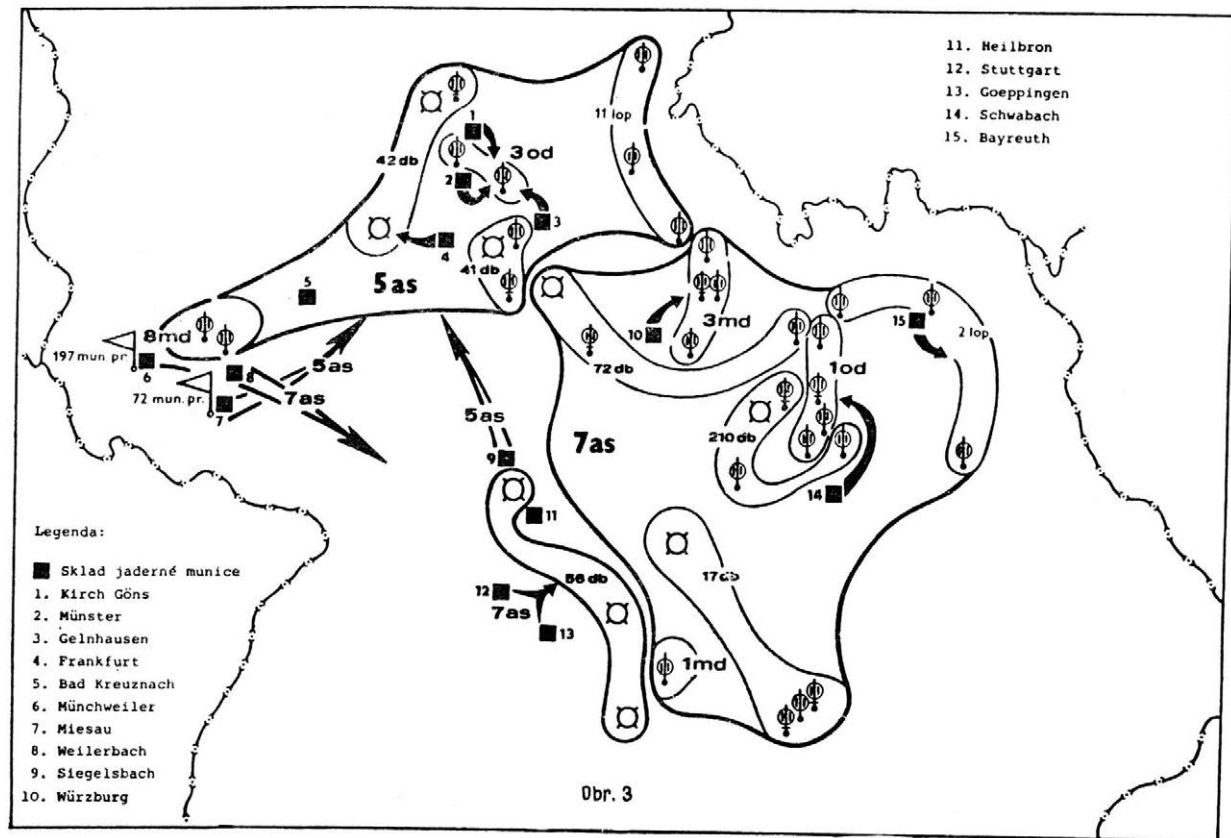
V době míru je jaderná munice skladována ve stálých skladech. V případě ohrožení, nebo při zahájení ozbrojeného konfliktu, rozvinují muniční roty a roty zásobování speciální municí polní zásobovací místa. Ke zkrácení doby potřebné pro rozvinování a přemísťování zásobovacích míst se ponechává jaderná munice naložená na speciálních automobilech. Pro každý americký armádní sbor se rozvinují dvě i více zásobovacích míst v závislosti na počtu divizí. Při zabezpečování spojeneckých prostředků jaderného napadení je dodržována stejná zásada.

Polní zásobovací místa se rozvinují na základě rozhodnutí štábu muniční brigády, a to co nejbližší k zásobovaným jednotkám, s maximálním využitím ochranných vlastností terénu. Nedoporučuje se volit prostory, které se mohou stát pravděpodobným cílem úderu protivníka. V průběhu bojové činnosti se zásobovací místa přesunují v závislosti na přesunech jednotek jaderného napadení. Zvláště pečlivě se v tomto období organizují opatření k zajištění ochrany jaderné munice.

Jaderná munice může být přepravována automobilními dopravními prostředky nebo letectvy. Při dopravě automobilními prostředky musí být z vozidel sejmuto veškeré označení, prozrazující přepravu jaderné munice. Doporučuje se vyhýbat hustě zaľidněným oblastem z důvodu možnosti napadení diverzními skupinami.

Jadernou municí střeží jednotky vojenské policie. Rozmísťují se zpravidla ve stejném prostoru jako muniční roty. Jejich povinností je ochrana jaderné munice po celou dobu manipulace s ní, kontrola osob nřipuštěných k dokumentům a zařizováním, kontrola a zajištění prostředků spojení proti zneužití. K zabezpečení ochrany jaderné munice se nevyklučuje využití zvláště vyčleněných jednotek pozemního vojska.

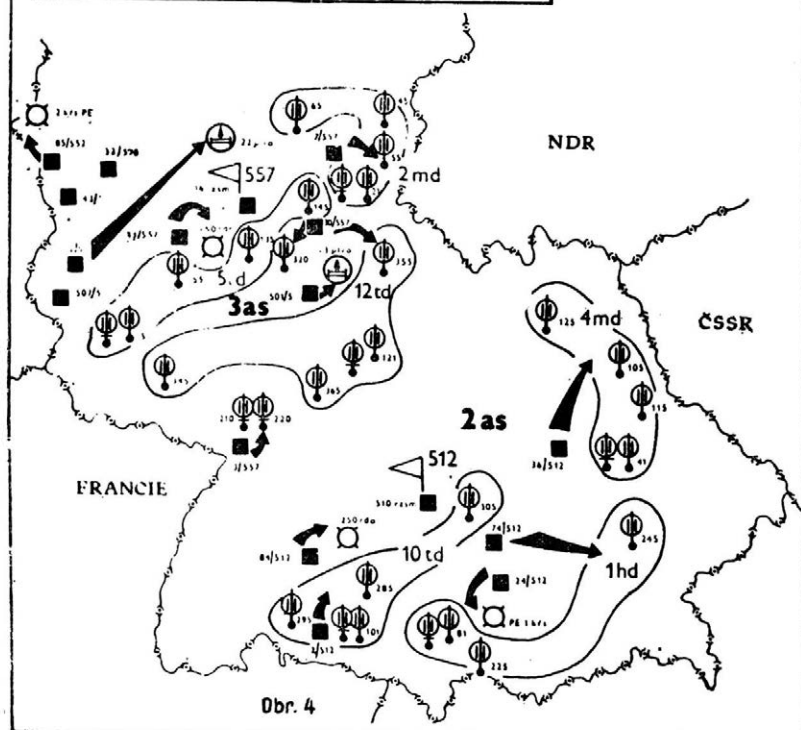

557. dělostřelecká technická skupina 1/	Herbornseelbach
3. ozjh	Philippsburg
7. ozjh	Schwalmsstadt
30. ozjh	Grossenbuseck
83. ozjh	Montabaur
96. rzsm	Herbornseelbach
512. dělostřelecká technická skupina 1/	Günzburg
2. ozjh	Pfullendorf
24. ozjh	Landsberg
16. ozjh	Hemau
74. ozjh	Klosterlechfeld
84. ozjh	Grossengatingen
510. rzsm	Günzburg
část 5. dělostřelecké technické skupiny 1/	Büren
43. ozjh	Düren
52. ozjh	Burbach
507. ozjh	Grefrath
51. ozjh	Delmenhorst
část 552. dělostřelecké technické skupiny 1/	Sögel
85. ozjh	Geilenkirchen
část 570. dělostřelecké technické skupiny 1/	Handorf
33. ozjh	Köln

Legenda:

1/ velitelství a štáb
sklad jaderné munice

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Франтишек Шкабрада, кандидат философских наук Вопросы внедрения новых форм научно-исследовательской деятельности и использования их результатов	3
---	---

Статья своим содержанием содействует более глубокому объяснению требований ХУП съезда КПЧ к научно-исследовательской области. Основное внимание уделяется использованию достижений науки для потребностей обороны страны и социалистического содружества. Раскрываются возможности связи научно-исследовательских учреждений с практикой в интересах более эффективного и быстрого внедрения научных знаний с учетом конкретных условий военного дела.

Подполковник Александер Гегедыш, кандидат философских наук Политический подход к работе командиров	9
--	---

Автор с широкой точки зрения объясняет принципы политического подхода и связывает их с работой командиров. Объясняет существо, значение и формы внедрения политических подходов командиров.

Полковник Мирослав Недвед, кандидат военных наук Сколачивание коллектива штаба	14
--	----

Автор, на основе Приказа Министра Национальной обороны ЧССР № 018, рассматривает некоторые вопросы сколачивания коллектива военнослужащих кадрового состава, которые актуальны для штабов всех звеньев, для военно-учебных заведений, институций и учреждений.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-полковник Милослав Зика К инспекторским проверкам	19
---	----

Автор рассматривает общие цели и содержание инспекторской деятельности. В следующей части знакомит с целями и сроками действий различных комиссий в ходе инспекторских проверок и возможными вариантами их результатов.

Генерал-лейтенант Йиржи Брыхта К основным задачам оперативной подготовки в 1986—1987 учебном году	25
---	----

Автор объясняет основные задачи оперативной подготовки в новом учебном году, уделяя основное внимание проблематике подготовки командиров и штабов.

Генерал-майор Йиржи Флориан полковник Йосеф Бергман Боевая готовность органов управления и войск ЧНА	30
---	----

Авторы, на основе решений ХУП съезда КПЧ и Всеармейского партийного актива, выделяют содержание боевой готовности и анализируют отдельные ее части, уделяя основное внимание органам управления.

Полковник Здзек Кодеш, кандидат военных наук, доцент Устойчивость и активность обороны	37
--	----

Автор, на основе положений Боевого устава Сухопутных войск ЧНА, объясняет важнейшие вопросы устойчивости и активности современной обороны.

Полковник Пржежек Ворличек, кандидат военных наук, доцент Подготовка и ведение оборонительной операции с целью отражения агрессии противника	41
--	----

Автор дает оценку вариантам перехода общевойсковой армии в оборону с целью отражения агрессии противника в начальный период войны. Анализирует цели и организацию обороны и группировок войск, способы отражения наступления противника и некоторые вопросы подготовки и проведения контрудара.

Полковник Мирослав Држимал	
Организация и проведение контрудара	45

Автор анализирует характеристику контрудара, условия его проведения, организацию, управление войсками и их всестороннее обеспечение, а также само проведение контрудара.

Полковник Йозеф Рот, кандидат военных наук, доцент
майор Мирослав Яношек

Уничтожение разведывательно-ударных и разведывательно-огневых комплексов противника истребительной авиацией	51
--	----

Авторы обобщают современные знания в области авиации и ПВОС о возможностях уничтожения самолетов комплекса НАЭВ. В статье разработаны возможные способы уничтожения самолетов Е-ЗЦ истребительной авиацией.

Подполковник Мирослав Соучек, кандидат военных наук

Влияние внедрения новых средств РЭБ в армиях стран НАТО на боевые возможности радиолокационной системы ПВО страны	57
--	----

Автор показывает, какое влияние имеет принятие на вооружение новых радиоэлектронных средств в армиях стран НАТО на боевые возможности радиолокационной системы ПВО страны. Анализирует способы повышения устойчивости радиолокационной борьбы с помощью подразделений РЭБ.

Генерал-майор Мирослав Будски

К некоторым проблемам оценки возможности применения химического оружия армиями НАТО	61
--	----

Автор знакомит командиров и штабы всех родов войск с возможностями реального планирования задач химического обеспечения в оперативном и тактическом звене. При разработке оценки вероятности применения химического оружия противником основывается на разработанной методике расчетов Объединенных Вооруженных Сил государств-участников Варшавского Договора.

Полковник Кветослав Глина

Применение отдельной бригады дальней связи	72
---	----

Автор раскрывает способы, какими командиры и штабы будут получать информацию для управления от большего количества источников и ширших районов чем прежде с помощью полевого комплекса связи фронта в оперативной полосе фронта.

Полковник Вилиам Банич

Реализация концепции развития манипулирования с материальными средствами с целью повышения боевой готовности тыла ЧНА	77
--	----

Целью статьи является раскрытие значения и места рационализации процессов обеспечения, хранения и манипулирования в условиях ведения современных операций и в мирное время, а также при обеспечении высокой боевой готовности войск.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Воздушные сражения	83
-------------------------------------	----

ИНФОРМАЦИИ

Майор Иван Блага

Тыловое обеспечение войск Центральной группы армий	91
---	----

Автор анализирует организацию тыла вооруженных сил НАТО на Центрально-Европейском ТВД, задачи тылового оперативного центра, планирование и управление тыловым обеспечением, задачи хранения, охраны и выгрузки боевой техники и вооружения, в том числе и ядерных боеприпасов.